

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ**

**ЗВО „Відкритий міжнародний університет розвитку людини
“Україна”**

Полтавський інститут економіки і права

**СУЧАСНІ ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЇ:
ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА**

**МАТЕРІАЛИ
IV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

9 грудня 2022 року

м. Полтава

УДК330.111.66(477):34

*Друкується за ухвалою вченої
ради Полтавського
інституту економіки і права
ВНЗ «Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна» (протокол №3 від 13 грудня 2022 року)*

Редакційна колегія:

Мякушко Н.С. – голова, доктор філософії, кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти, директор інституту.

Рябокін Н.О. – співголова, канд. філол. наук, доцент, доцент, завідувач кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін.

Данилюк Л.В. – канд. філол. наук, доцент, доцент кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін.

Пашко С.В. – викл. кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін.

Торба О.А. – викл. кафедри філології та соціально-гуманітарних дисциплін.

Сучасні питання філології: теоретична та прикладна лінгвістика: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 9 грудня 2022 року / Полтавський інститут економіки і права Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Полтава: ПШП, 2022. 186 с.

ISBN 978-966-388-669-8

У збірнику матеріалів конференції представлені доповіді та повідомлення наукового зібрання вчених, організаторів освіти, науково-педагогічних працівників, фахівців-практиків, перекладачів, здобувачів різних ступенів освіти, які присвячені теоретичному та практичному осмисленню актуальних питань теоретичної та прикладної лінгвістики. На конференції представлено доповіді докторів та кандидатів філологічних, педагогічних, психологічних наук, практикуючих перекладачів, педагогів та інших фахівців із понад дев'яти регіонів України та закордону.

Матеріали збірника будуть цікавими вченим, викладачам і здобувачам освіти, усім, хто залучений до науково-теоретичного аналізу сучасних питань лінгвістики та перекладознавства.

©Полтавський інститут економіки і права, 2022

©Колектив авторів, 2022

Tetiana AHIBALOVA, Dariia KARACHOVA

Candidates of Philological Sciences,
Associate Professors at the Department
of Business Foreign Language
and Translation, National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute"

IDIOMATIZATION OF THE MEDIA LANGUAGE AS A MEANS OF TEXT'S INTELLECTUAL CAPACITY ENRICHMENT

The mastery of the lexical layer of language is impossible without awareness of the stylistic function of the words and clichés involved. In the business sphere, the units of professional terminology make the conclusions convincing and the argument justified. However, when it comes to journalistic styles, the author's understanding and expressive presentation of events and ideas come first. And here both the proper knowledge of grammatical combinability of parts of speech and the ability to use a branch thesaurus no longer come to the fore, because the recipient doesn't want to perceive dry fragments of a professional dictionary.

The relevance of the study on the specificity of anthropological idioms in journalistic style is extremely important precisely in the field of business language because due to the expressive potential of these units, they are not sufficiently explored in professional discourse. Researchers, as a rule, focus their attention on terminology, and the emotional perspective of language units remains a peripheral area of their interests. Therefore, the **purpose** of our research is to analyze the peculiarities of the functioning of anthropocentric (somatic) idiomatic units in the field of business discourse.

Since the study of the peculiarities of idiomatic semantics belongs to the most topical subjects in modern linguistics the fundamental scientific investigations in the last decades have been carried out by F.R. Palmer (1981), D. Bolinger and D. A. Sears (1981), L. Lipka (1990), S.J.Kavka (2003), F. Čermák (2007), J. I. Saeed (2009).

Idiomaticity conveys «the specific nature of the interconnection between the plan of expression and the plan of the content in a stable verbal complex» [1, p.

46]. Media idioms in the business context as fragments of the speaker`s worldview give an idea of the complex concepts in economics as comprehensively as possible, combining the brevity, clarity, and unambiguity inherent in business language with the emotionality of the idiom (as a syntactic or structural form that is specific for a certain language). This provides an opportunity to convey not only the powerful potential of their lexical-semantic core but also to revive their peripheral senses through the context of the components. Within this research, we focused attention on the idiomatics associated with the nomination of the human body, in other words, on the somatic perspective precisely. We divided all the selected idioms into two groups according to the semantic criterion, such as 1) idioms to denote the external parts of the human body, and 2) units to denote the internal organization of the human body (internal processes, systems, and tissues). The analysis of the collected material showed that the first group prevails most often in media, that is, units used to indicate the external parts of the human body. The following subgroups are represented within this group: 1. Units that name the limbs of the upper part of the human body: *to gain the/an upper hand* (to get into a stronger position than someone else so that you are controlling a situation); *hand in hand* (to describe two or more things that are in close cooperation or closely linked together); *to grease someone`s palm* (to secretly give someone money in order to persuade them to do something for you). 2. Units denoting human torso: *to go belly up* (to fail completely); *to break your back* (to work extremely hard, or put a lot of effort into achieving something). 3. Idioms for lower limbs and their parts: *to land on one`s feet* (to be successful or lucky, especially after a period of not having success or luck); *to stay on your toes* (to be and remain active, alert, and focused); *to cut the ground from under someone's feet* (to do something which weakens their position or spoils their plans). 4. Units marking parts of the human head: *to see eye to eye* (to agree with each other); *to blow up in someone's face* (if your plans blow up in your face, they do not happen as you expected and cause a lot of problems); *face value* (the value or price that is shown on something such as stamps, coins, or paper money).

Among these four subgroups, the last one, related to the nomination of parts of the human head, is the most frequent. Business activity is related to the intellectual abilities, logic, and mind of a person, so the idiomatic worldview reflects it. Among the idioms having been under analysis, units with the components «face», «eyes», and «ears» prevail.

The second group turned out to be quite small in the media business discourse. Obviously, this is related to the idea of business activity as an active position accompanied by movement and physical actions. In this group, idioms with the component "blood" prevailed. Within this group, we have identified the following subgroups: 1. Idioms with components to denote internal tissues and fluids: *blood, sweat and tears* (it requires a lot of effort and hard work,); *blood money* (money obtained at the cost of another's life); *blood on the carpet* (is trouble within an organization as a result of a struggle between people or groups). 2. Units to denote parts of the skeleton and bones: *a bone of contention* (is a matter or subject about which there is a lot of disagreement). 3. Idioms with components to denote internal organs: *a kick in the guts* (a thoroughly devastating or disappointing setback or failure).

The idiomatics of the business sphere in journalistic style is directly focused on the person as the bearer of the cultural codes, and it is in this area that the somatic level of the vocabulary prevails as such. In the collective memory of the nation, it is traditionally associated with activity and external signs of the success/failure of a person. The largest percentage of selected idioms are units for the designation of the upper limbs and parts of the human head. The group denoting the internal organization of the human body is small, it is generally dominated by units with the component of blood, which adds a negative context to the expression associated with trying to gain profit at the expense of another person's suffering.

References:

1. Авксентьев Л. Г. Семантична структура фразеологічних одиниць сучасної української мови та особливості її формування. Мовознавство. 1987.

Тетяна БОРИСОВА,

викладач,

Лубенський медичний фаховий коледж

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

В умовах невинного розвитку передових технологій, зростання світової інтеграції, розширення й стабільного зміцнення ринкових зв'язків та міжнародних, економічних, політичних, наукових і культурних відносин, володіння іноземною мовою значно розширює функціональний вплив людини на всі сфери суспільної діяльності. Питання підготовки фахівців, здатних здобувати інформацію з іншомовних професійно орієнтованих текстів, а також під час безпосереднього обміну інформацією між колегами з різних країн світу, є особливо актуальним у галузі медицини, оскільки для результативного її функціонування від випускників медичних навчальних закладів усе наполегливіше вимагають високого рівня володіння іноземною мовою. Тому важливої ролі набуває формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх працівників галузі охорони здоров'я під час професійної підготовки.

Поняття комунікативної компетентності та її когнітивний аспект досліджували вітчизняні науковці, в центрі уваги яких є проблеми визначення структури іншомовної комунікативної компетентності (Н.А. Сура), цілей навчання іноземної мови в аспекті компетентнісного підходу (С.Ю. Ніколаєва) та характерних особливостей основних компонентів комунікативної компетентності (О. І. Вовк).

Викладачі Лубенського медичного фахового коледжу наполегливо працюють над стимулюванням мовленнєво-розумової активності студентів,

котра забезпечується використанням проблемних ситуацій і завдань, які характеризуються певним рівнем мовної, мовленнєвої та соціокультурної складності, а розв'язання яких є комунікативним процесом. Комунікативна компетентність найвиразніше простежується у формах діалогу, які показують, чи вміє мовець підтримувати тему розмови, аргументувати свої позиції, ставити питання, відповідати на них, додавати інформацію, уточнювати й оцінювати сказане. Що вищим є рівень комунікативної компетентності, то нижчим буде рівень перешкод, зумовлених мовними помилками, а отже, результативнішим є спілкування [3].

Під час комунікації між спеціалістами однієї галузі, тобто майбутніми медиками, формується значний обсяг знань, вмінь і навичок професійного та особистісного характеру. Адже комунікативна компетентність майбутнього фахівця повинна ґрунтуватися не лише на безпомилковому усвідомленні сутності професійно орієнтованої діяльності, у сфері якої працюватиме спеціаліст. Необхідно передбачати такі особистісні якості, як цілеспрямованість, креативність, самостійність, прагнення до саморозвитку і самовдосконалення, ініціативність, гуманність, а також такі професійні якості, як здатність спостерігати, встановлювати аналогії, зіставляти, систематизувати, конкретизувати, аналізувати факти та явища, що сприяють розвитку професійних умінь майбутнього медичного професіонала в процесі набуття досвіду, так як він повинен швидко та продумано приймати рішення, що стосуються життя та здоров'я пацієнтів.

Отже, під іншомовною комунікативною компетентністю слід розуміти добре розвинену здатність до здійснення фахової діяльності за допомогою мовленнєво-розумової активності й готовності розв'язувати проблемні завдання професійного характеру засобами мови на основі сформованого мовного простору, картини світу, особистості тощо [1]. Викладачі іноземної мови за професійним спрямуванням Лубенського медичного фахового коледжу навчають студентів-медиків поєднувати окремі речення у зв'язне усне або письмове повідомлення, використовуючи для цього різноманітні

синтаксичні, граматичні та семантичні засоби. Така здатність побудови цілісних, зв'язних і логічних висловлювань різних функціональних стилів в усному та письмовому мовленні на основі розуміння професійно орієнтованих текстів під час читання й аудіювання є важливим складником формування високоосвіченого фахівця галузі охорони здоров'я в умовах міжкультурної комунікації. У культурі спілкування важливе вміння планувати бесіду і скеровувати її в потрібному напрямку для здійснення комунікативного впливу на адресата. Таке вміння ґрунтується на сукупності здібностей і властивостей, що дозволяють здійснювати комунікативну діяльність, а саме: говорити, спілкуватися, створювати усні й письмові мовленнєві вислови, що відповідають меті та умовам комунікації, сприймати інформацію з текстів і, таким чином, опановувати іноземну мову [4].

Необхідно навчити розуміти та складати словосполучення і речення з таким значенням, яке відповідає конкретному соціолінгвістичному контекстові іншомовної комунікації [3]. На заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням студенти-медики Лубенського медичного фахового коледжу оволодівають способами формування і формулювання думок за допомогою мови, яка забезпечує можливість організувати і здійснити мовленнєву дію між співрозмовниками однієї сфери діяльності, наприклад лікарями, але носіями різних мов. При цьому співбесідники мають певні соціальні стосунки, що виникають у відповідних сферах спілкування та реалізуються в конкретних мовленнєвих ситуаціях [2].

Компетентний медик повинен враховувати усі особливості інших культур, беручи до уваги погляди, манери поведінки та реалії життя закордонних колег. Фрази і поведінка, що є привітними в одній культурі, можуть бути ознакою нетактовності чи образою в іншій. Таким чином, під час навчання та набуття професійної іншомовної комунікативної компетентності майбутні медики повинні оволодіти комунікативною здатністю розв'язувати професійно-спрямовані завдання в процесі міжкультурного спілкування із закордонними колегами [4].

Паралельно з медичною професійною мовою варто ознайомлювати студентів із широковживаним медичним сленгом. Очевидно, що медичному працівникові, який не володіє розмовним сленгом у медичній сфері, буде надзвичайно складно працювати чи спілкуватися з іноземними колегами. Вивчення особливостей медичного сленгу дозволить відчувати моральну і психологічну впевненість під час спілкування в англomовному колективі. Ураховуючи насиченість медичної професійної мови термінологією, фахівці і студенти схильні до її спрощення. Оскільки існує величезна кількість термінів і понять, які викликають незручність навіть при вимові, відповідно, в цілях мовної економії вживаються скорочені форми або метафоричні порівняння, які характеризують певне поняття, подію чи явище: Dос – лікар; Dr. Feelgood – лікар, який виписує ліки не задумуючись (лікар відчувай себе добре); Babycatcher – акушер (досл. ловець малюків); Gasser – анестезіолог (газовщик); Knifehappy – опис дуже “активного” хірурга (радий помахати ножем); Shadowgaser – рентгенолог (розглядач тіней); Bag – давати кисневу маску; Bronk – зробити бронхоскопію; Tern – інтерн [5]. Медичний сленг не є виключно мовою робітників медичної сфери, він активно використовується пресою, художньою літературою. Оскільки молодь бере активну участь у формуванні сленгу, вивчення медичного сленгу завжди викликає неабияку цікавість у студентів-медиків і підвищує інтерес до іноземної мови.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що кваліфікований фахівець повинен володіти іноземною мовою на рівні, що дозволяє йому активно і вільно використовувати її у сфері професійної діяльності. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього медика має важливе значення, оскільки він перебуває у постійному безпосередньому контакті з пацієнтами та їх рідними, що передбачає наявність у нього високого рівня уміння спілкуватися, знаходити потрібні слова, виявляти толерантність та емпатію, бути емоційно виваженою людиною.

Список використаних джерел:

1. Вовк О. І. Вимоги до вправ для формування комунікативно-когнітивної

компетентності майбутніх філологів. Вісник Черкаського ун-ту : Серія «Педагогічні науки». 2011. № 209. С. 190–192.

2. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентісного підходу. Іноземні мови. 2010. № 2. С. 11–17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5026/Koshlaba_FORMUVANNYa_INShOMOVNO.pdf

3. Сура Н. А. Іншомовна професійна компетентність : головні принципи та компоненти процесу навчання професійно-орієнтованого спілкування. Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. 2003. № 4. С. 190–192. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://core.ac.uk/download/pdf/200104664.pdf>

4. Терпиловська В.М. Особливості іншомовної підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів. НМУ ім. О.О.Богомольця. Наук.-практ. конф. К., 2012. С. 151 – 155.

5. Wentworth H. Dictionary of American Slang.- 2nd supplemented edition. Wentworth H., Flexner S.B. New York, Crowell, 1975.

Інна БОРЯК,

старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Київський кооперативний інститут бізнесу та права

ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Динаміка розвитку сфери комп'ютерних технологій не аби як змінила наше суспільство. Підготовка перекладачів у галузі інформаційних технологій має відповідати викликам часу, а саме фаховому володінню термінологією у відповідній галузі технічного перекладу. Формування вокабуляру комп'ютерного дискурсу базується на загальноживаній лексиці англійської мови та відбувається з урахуванням усіх норм словотворення,

хоча й має деякі лексичні та граматичні особливості, які не тільки виділяють лексику ІТ сфери серед інших, а й обумовлюють труднощі перекладу, до них відносимо: часте звернення до аббревіатур та скорочення, значний пласт неологізмів, багатозначність таксонів, використання різних лексичних одиниць для позначення одного й того ж явища тощо. Комуникативна компетенція перекладача, однак, потребує не лише відповідного знання лексичного прошарку термінології даної галузі, але й практичних умінь швидкого розпізнавання і майже автоматичного перекладу вже добре знайомих лексичних одиниць. Така перекладацька компетенція складається із трьох основних елементів: фонових знань у відповідній галузі; знань відповідної термінології у двох мовах (у нашому випадку — українській і англійській); перекладацьких умінь [1].

Основна складність перекладу текстів комп'ютерної галузі, а саме переклад термінологічних одиниць, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Обов'язкова умова повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо комп'ютерного – це повне розуміння його перекладачем. Дослівний переклад термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі. Також труднощі перекладу можуть бути обумовлені, навіть, загально вживаною лексикою, що в комп'ютерній сфері має кардинально інше значення [2]. Наприклад, слово «wizard» з англійської перекладається як маг, чарівник, знахар, фокусник та, навіть, волхв, але у комп'ютерному дискурсі отриманий термін має кілька значень: інтерактивний інструмент для покрокового виконання різних операцій; майстер або майстер налаштувань; експертна система. В комп'ютерній сфері зустрічаються випадки, коли словосполучення складається з термінів, які є неологізмами та потребують тлумачення. В таких ситуаціях, перекладачі використовують експлікацію чи транскодування фрази, після якого додають помітки для передачі змісту повідомлення [3].

Спосіб транскодування полягає в передачі звукової або графічної форми слова вихідної мови засобами абетки мови перекладу. Особливо часто транскодування термінів відбувається тоді, коли термін у мові перекладу складається з міжнародних терміноелементів латинського або давньогрецького походження. В умовах відсутнього певного поняття для позначення явища або об'єкта, процес номінації відбувається двома шляхами: новий термін запозичується з іншої мови разом з асиміляцією явища або поняття; номінації відбуваються засобами, існуючими у мові (наприклад, надання нового значення існуючим словам).

Спосіб калькування полягає в перекладі лексичних одиниць оригіналу, шляхом заміни їх складових частин (морфем або слів) лексичними відповідниками у мові перекладу. Частіше застосовують у перекладі до тих складних термінів, що утворені за допомогою поширених загальноживаних слів, наприклад *process – handling procedure* – процедура управління процесом; *peer view instances* – рівноправні екземпляри видимого елемента; *diskstorage* - дискова пам'ять.

Описовий переклад – слово замінюється в мові перекладу словосполученням, яке адекватно передає зміст слова. Для того, щоб правильно застосувати такий прийом перекладу, необхідно добре знати предметну сферу тексту, що перекладається, щоб правильно розкрити зміст позначеного терміном поняття. Пропонуємо розглянути наступні приклади: *burning* – запис компактдиска; *deluxe* – розширена версія програмного пакета, яка включає додаткові програми чи можливості.

Еквівалентний переклад – значення англійського слова повністю відповідає значенню одного українського слова, наступні приклади: *keyboard* – клавіатура; *memory* – пам'ять; *message* – повідомлення; *mode* – режим [4].

Аналізуючи особливості вокабуляру комп'ютерного дискурсу, можемо зробити висновок, що в процесі перекладу українською мовою перекладачі найчастіше звертаються до традиційних перекладацьких трансформацій,

зокрема транскодування, калькування, описовий переклад та еквівалентний переклад.

Список використаних джерел:

1. Бадан А. А. Практичний курс з перекладу термінології комп'ютерних систем з англійської на українську мову [Електронний ресурс]. 2010. Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/9740838/>.
2. Грицик Н. Комп'ютерна термінологія та основні способи її перекладу. [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2280>.
3. Самаричева А. И. Англоязычное влияние на немецкий компьютерный дискурс. *Язык, коммуникация и социальная среда*. Воронеж: Изд-во ВГУ, 2001. Вып.1. С. 67 – 72.
4. Кучман І. М. Переклад англійських термінів у галузі комп'ютерних технологій [Електронний ресурс]. Режим доступу до ресурсу: <https://studentam.net.ua/content/view/8614/97/>

Лариса ВОЛОВИК,

к.філол.н., доцент,

доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін,

Полтавський державний аграрний університет

НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ ТА ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Одним із найцінніших надбань духовного розвитку суспільства є мова як засіб спілкування. Мова, найважливіший і найдосконаліший засіб людського спілкування та обміну думками, може виконувати свої багатогранні функції, оскільки є досить гнучкою і водночас досконало організованою системою [1, 3]. Мова розвивається в тісному зв'язку із суспільним прогресом. Наукова термінологія допомагає фіксувати дослідження науки і техніки. Стрімкий науково-технічний розвиток інтенсифікував інформаційно-комунікаційні процеси, які сприяли кількісному зростанню термінів у різних галузях науки

і техніки та їх активному проникненню в мову. Термінологія спеціальних галузей знань стала предметом вивчення традиційного та прикладного мовознавства. Сформувалася наукова дисципліна – термінознавство, об'єктом вивчення якої є термін.

Термінознавство було започатковане в працях Г. О. Винокура, П.А.Капанадзе, Д. С. Лотте, О. О. Реформатського, Г. Фельбера в 30-60-х роках ХХ століття.

Основними завданнями термінознавства є: аналіз ролі термінології в комунікативних процесах; визначення місця термінології в системі мови; дослідження семантичної своєрідності термінів; аналіз граматичної спрямованості простих і складних термінів; уточнення поняття «термінологічна система» та розробка методів опису термінологічних систем.

Для визначення сукупності термінологічної лексики певної галузі використовується поняття терміносистеми [2, 26], яке вказує на системний характер використання мовних одиниць, охоплює терміни та спеціальні лексичні одиниці з характерними ознаками термінів, що слугують для писемного та усного спілкування в межах певної галузі.

Під терміносистемою розуміємо сукупність термінів, співвіднесених з певною сферою професійної діяльності людини, які є назвами наукових понять, що взаємопов'язані на поняттєвому, лексико-семантичному, граматичному та словотвірному рівнях. Термінологія розглядається як підсистема лексики загальнолітературної мови, яка забезпечує здійснення спеціального професійного спілкування [2, 56].

Починаючи з ХХ століття, мовознавці шукали визначення терміну, вивченням якого має займатися термінологія і без якого вона не може мати чітко відокремленого від лексикології предмета. Особлива увага при вивченні термінів приділяється таким питанням, як: способи визначення самого поняття терміну; з'ясування специфіки терміну та відмежування термінології від інших спеціальних галузей мови; характеристика

особливостей терміну з точки зору змісту та вираження; дослідження особливостей термінології як системи термінів та виділення специфічних рис окремих термінологічних систем. Ці питання можна віднести до найменш розроблених аспектів термінологічної науки.

Основні напрями термінологічних досліджень умовно класифікуються як термінологічні, термінографічні та термінознавчі, які, у свою чергу, мають свої завдання і мету. У термінознавстві традиційно виділяють два основні підходи до проблеми дослідження термінів: нормативний і функціональний.

Представники нормативного підходу розглядають терміни як спеціальні, штучно утворені слова або словосполучення на позначення наукового поняття, які в термінологічній функції вживаються тільки в спеціальній літературі та професійному спілкуванні і протиставляються словам загальноживаної лексики [3, 37].

У сучасному мовознавстві термін визначається як слово або сполучення слів, що позначає поняття спеціальної сфери спілкування в науці, виробництві, техніці, мистецтві, у певній галузі знань або людської діяльності. Термін є компонентом системи мовних знаків, що обслуговує сферу спілкування в цій галузі разом із загальноживаною лексикою [3, 39].

Функціональний підхід ґрунтується на положенні Г. О. Винокура про те, що «будь-яке слово може виступати в ролі терміну, оскільки терміни - це не особливі слова, а лише слова в особливій функції» [3, 48].

Вивчення окремих термінів має велике практичне значення з огляду на те, що питання про співвідношення плану змісту і плану вираження термінів не можна розглядати без використання конкретного термінологічного матеріалу. Терміни виконують номінативну функцію, оскільки називають певні предмети або якості, і дефінітивну функцію визначення відповідних понять. Дефінітивна функція характерна для термінів, які відрізняються цим від інших слів, оскільки номінативну функцію виконують інші слова мови. Лінгвісти здебільшого розглядають термін як основний елемент термінології, який виступає у вигляді слова або словосполучення, є єдністю звукової

форми і змісту, комплексом лексико-семантичних і граматико-словотвірних форм. Найбільш повне визначення терміну дає А. Д. Хаютін. Він розуміє термін як слово або словосполучення особливого типу, яке співвідноситься переважно з поняттям певної галузі знань або перетворення світу і вступає в системні відношення з іншими подібними словами або словосполученнями, утворюючи з ними в кожному конкретному випадку і в певний час (на кожному синхронному зрізі) особливу замкнуту систему – термінологію, або певну галузь термінології.

Найважливішими ознаками термінів є їх співвіднесеність з певними поняттями та системність. Інші ознаки, що характеризують термін, такі як однозначність, відсутність синонімів, є не більше ніж тенденцією або бажаними якостями.

Природним середовищем для термінології як складової спеціальної лексики є самостійний функціональний різновид загальнолітературної мови, який традиційно називають мовою науки. А оскільки вона виникла і розвивалася на базі загальнолітературної лексики, то вона є спільною і для термінологічної лексики.

У нашому дослідженні ми дотримуємося погляду на вивчення терміну, який є загальноприйнятим у сучасному мовознавстві. Ми визначаємо термін як мовний знак, що існує в мові в готовому вигляді, або штучно утворений, і який репрезентує поняття спеціальної фахової галузі знань та потребує дефініції. Порівняно із загальноживаним словом термін характеризується глибокою інформативністю, високим рівнем вмотивованості та узагальненості, особливим функціональним призначенням, яким є функція знакової систематизації та наукової комунікації.

Розмежування цих підходів до визначення терміну ставить перед науковцями низку важливих питань: співвідношення терміну і загальноживаного слова; системність терміну і терміносистеми; лексико-семантичні явища в термінології; лексико-граматичний статус терміну.

Проблема співвідношення терміну і загальноживаного слова здавна

залишається актуальною для дослідників. Слово, як категорія мови відрізняється від поняття як категорії мислення тим, що мова є засобом спілкування, а слово – це ім'я, яке означає певне поняття та уявлення про предмет. Слово – це основна структурно-семантична одиниця мови, що співвідноситься з предметами, процесами, явищами дійсності, їх ознаками і відношеннями між ними, вільно відтворюється в мовленні і служить для побудови висловлювань [3, 45]. Слово – це найменша смислова одиниця мови, яка вільно відтворюється в мовленні для побудови висловлювань [3, 45]. Значення слова - це зв'язок двох відображень, що виникає і функціонує у свідомості, відображення фізичної сторони слова і відображення предмета, дії, складного явища. Загальноживані слова виражають повсякденні поняття або загальні уявлення. Що стосується термінів, то сфера їх вживання визначається межами певної науки, оскільки вони набувають своїх значень лише у складі термінології науки.

Проблема системності терміну та термінології завжди була одним із важливих питань сучасного термінознавства. Термін та терміносистема – це два взаємопов'язані поняття, що не існують один без одного. Немає терміносистеми, яка складається з одного терміну, і водночас, неможливо визначити будь-який термін, не взявши до уваги характер, типології тих поняттєвих зв'язків, яких він набуває саме в терміносистемі. Системність термінології полягає перш за все в тому, що системним є матеріальний світ, де предмети та їхні ознаки співвіднесені, зв'язані, системно організовані в поняття тієї чи іншої галузі знання, окремі сфери якого відображає та обслуговує термінологія. Вперше питання стосовно системності термінології було обґрунтовано в працях Д. С. Лотте, де висувалися три основні умови до системності термінології: класифікація понять, термінування ознак та понять на основі класифікаційних схем і відображення терміном спільності термінованого поняття з іншими і водночас його специфічність.

Терміносистема характеризується як складна динамічна система, елементами якої виступають відібрані за певними правилами лексичні

одиниці будь-якої природної умови, структура якої є ізоморфною до структури логічних між поняттями спеціальної галузі знання або діяльності, а її функція полягає у тому, щоб слугувати знаковою моделлю галузі знання або діяльності.

Системність термінологічної лексики виявляється у закономірних, регулярних зв'язках її одиниць. На думку деяких учених, системність термінології є подвійною, де основними типами системних зв'язків виступають парадигматичні відношення, які реалізуються на певному термінологічному рівні мовної системи, і разом з тим, вони є універсальними для системи мови взагалі. Положення про подвійну зумовленість терміна, як одну із його основних ознак відображає ідея О. О. Реформатського про два аспекти аналізу терміну: «lexis» та «logos», про місце терміну в лексичній системі мови та в сітці поняттєвих відношень певної наукової галузі. Наявність двох вимірів терміну свідчить про його більшу детермінованість у порівнянні із загальноживаним словом.

Інші мовознавці пропонують розрізнити логічну, понятійну та мовну системність терміну і термінології. Наявність понятійної узгодженості в термінології визначається співвідношенням змісту терміну з його дефініцією. Поняттєва узгодженість термінології пов'язана з її логічною несуперечливістю, яка визначає ймовірність відображення в термінології ієрархії наукових понять. Лінгвістична узгодженість термінології – це використання однакових морфем, твірних основ, слів, словосполучень для вираження понять одного класифікаційного рівня. Забезпечення поняттєвої системності термінології можливе за умови тісної взаємодії фахівців певної галузі знань, які можуть чітко визначити принципи логічної організації системи понять певної галузі, з мовознавцями, які повинні дати класифікацію новим формам і сприяти обґрунтованому утворенню останніх. Системність термінів сприяє правильній розробці та впорядкуванню термінології.

Таким чином, відповідно до функціонального підходу термін визначають як системну одиницю мови, що виконує функцію мовного засобу

номінації спеціального поняття та комунікації у межах функціональної системи мови, науки і техніки та окремих підсистем.

Список використаних джерел:

1. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства: Короткий нарис. Підручник. Київ: Вища школа, 2016. 143 с.
2. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство. Підручник. Київ: Центр навч. л-ри, 2006. 283 с.
3. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Посібник для студентів. Київ: Вища школа, 2018. 72 с.

Надія ДЕМЧЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Дз. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЇ У ФРАНЦУЗЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ

Виникнення фразеологічної науки зазвичай пов'язують із ім'ям швейцарського мовознавця французького походження Шарля Баллі (1865–1947). Проте вивчення французької фразеології має давні традиції. Історичні дослідження показують, що виникнення французької фразеології як наукової дисципліни стало результатом багатовікової діяльності французьких вчених із збирання, вивчення та систематизації фразеологічного матеріалу французької мови. У французькій фразеології визначення загального характеру фразеологізму дав Ш. Баллі: «поєднання, що міцно увійшли в мову, називаються фразеологічними зворотами». Їм же був запропонований термін *locution* (з лат. *locutio* «Зворот мовлення») або *unité* (з лат. *Unitatem* «єдність») *phraséologique*, який найближче стоїть до українського терміна «фразеологізм». Проте О.Г. Назарян у роботі «Фразеологія сучасної французької мови» пише, що це термін, як і його численні синоніми (*locution figée*, *expression idiomatique*, *gallicisme*, *idiomatisme* та інших.), не

можна вважати вдалими, бо ним позначаються поєднання і звороти нефразеологічного характеру, а іноді і різноманітні граматичні конструкції (Назарян, 1987, с.5). Моріс Ра, автор однієї з найвідоміших фразеологічних словників сучасної французької, як і багатьох інших подібних посібників, визначає фразеологізм як *expression, façon de parler* (Rat, 1957, с.6). Таке широке тлумачення об'єкта фразеології неспроможне розкрити його сутність, як і не може відмежувати фразеологічні явища від нефразеологічних.

Ж. Марузо у своєму словнику лінгвістичних термінів визначає *locution* у сенсі як синонім висловлювання, а вузькому – як «об'єднання кількох слів, що утворюють лексичну одиницю» (Марузо, 1960, с.180). Але й у разі термін має занадто широке значення, щоб бути використаним стосовно об'єкту фразеології. П. Гіро визначає фразеологізм як «вираз, що складається з кількох слів, що утворюють синтаксичну та лексичну єдність» (Guiraud, 1962, с.6). Незважаючи на те, що визначення П.Гіро порівняно з попередніми повніше, все ж таки воно не розкриває справжню сутність фразеологізму. Характерними ознаками фразеологізму П. Гіро вважає: єдність форми та значення (*unité de forme et de sens*); відхилення від граматичної чи лексичної норми (*écart de la norme grammaticale ou lexicale*); особливе метафоричне значення (*valeurs métaphoriques particulières*).

Ознаки, які виділив Гіро, ні разом, ні окремо не характеризують фразеологізм повністю. Так, доведено, що «єдністю форми та значення» можуть мати будь-які мовні одиниці, у тому числі й багато стійких нефразеологічних поєднань (наприклад, термінологічні). «Особливе метафоричне значення» також властиве не всім фразеологізмам. Цей факт визнає і сам Гіро, говорячи про те, що «більшість фразеологізмів вживається у метафоричному значенні» (Guiraud, 1962, с.6).

Певний інтерес має друга ознака, виділена П. Гіро, – «відхилення від граматичної чи лексичної норми». Однак під цим П. Гіро розуміє виключно вживання архаїзмів та «маргінальних» конструкцій. Таке вузьке тлумачення відхилення фразеологічної одиниці від лексико-граматичної норми не

спроможне розкрити специфіку цієї одиниці. Інший французький учений, Ален Рей пише, що «фразеологізм є цілісним невмотивованим лінгвістичним знаком, «довільним». Оскільки фразеологічні одиниці існують у мові серед інших значущих одиниць, розкриття їх специфіки і характерних ознак вимагає чіткого відмежування фразеологізмів, з одного боку, від вільних поєднань слів, з другого – від окремих слів. Такий «двосторонній» аналіз фразеологізму, як мовної одиниці, є необхідним, оскільки, по-перше, фразеологізм функціонує у мові подібно до того, як функціонує окреме слово, а по-друге, за структурою він є складним цілим, компоненти якого усвідомлюються чи сприймаються мовцем як цілісні і самостійні слова (Шанський, 2010, с. 20). На відміну від вільних словосполучень, значення яких складаються із значень компонентів, що входять до його складу, фразеологізми є поєднаннями, компоненти яких семантично пов'язані один з одним настільки, що значення цілого не виводиться із сукупності значень частин, що входять до нього. У цьому полягає ідіоматичність фразеологізмів, які відтворюються у мові як готові структури. Оскільки фразеологізм є семантично цілісним, він водночас також граматично окремо оформлений, як і вільне поєднання слів. Зовнішня подібність між фразеологізмом і вільним словосполученням може бути частковим чи повним. Частковим вважається подібність, коли одне й те саме слово виступає компонентом як вільного словосполучення, так і фразеологізму. Повною вважається подібність, коли поєднання може використовуватися у мові або як вільне, або як фразеологічно пов'язане.

Фразеологізм наділений цілою низкою суттєвих, визначальних ознак.

В.В. Виноградов виділяє зовнішні та внутрішні ознаки фразеологізму. Зовнішні, тобто формальні ознаки – умовні, оманливі, непостійні і не грають вирішальної ролі. До них В. Виноградов відносить: 1) постійний порядок слів; 2) неможливість замінити синонімом чи якимось іншим словом жодне зі слів, що входять до складу фразеологічної єдності.

До внутрішніх ознак фразеологічної єдності – не абсолютних, але

єдино суттєвих – він відносить: 1) оживість замінитии поєднання слів одним словом, еквівалентним за змістом; 2) абуття змісту складових елементів фрази, смислова не розкладність промови на елементи; 3) омонімічна дальність фразеологізму від відповідних вільних поєднань (наприклад, вільне поєднання взяти своє (свою річ) і фразеологічну єдність взяти своє у значенні "привести до очікуваного результату, зробити звичайну дію); 4) наявність лексичних, синтаксичних чи семантичних архаїзмів, невідповідність ладу фрази живим формам синтаксичних відносин; 5) еліпсиси, плеоназми у складіфрази; 6) можливість словотворчого перетворення цілої фрази на одне складне слово; 7) іноді своєрідність вимови; 8) стійкість; 9) відтворюваність; 10) семантична цілісність значення; 11) розчленованість складу (роздільно оформленість); 12) незамкненість (відкритість) структури.

Незважаючи на різноманітність підходів у визначенні ознак фразеологізму, більшість вчених сходяться на думці, що основними серед них є: в

Відтворюваність – регулярна повторюваність, поновлюваність мови, мовних одиниць різного ступеня складності, тобто, неоднорідних, різноякісних утворень. Відтворюються крилаті вислови (І дим вітчизни нам солодкий і приємний), прислів'я та приказки (Тихіше їдеш, далі будеш; Без господаря будинок сирота), складові терміни та найменування (сірчана кислота, змінний струм, білий ведмідь, поштова скринька), фразеологічні (звертати увагу, потрапляти у залежність, підвищувати відповідальність), власне фразеологізми (ідіоматичність – смислова нерозкладність фразеологізму взагалі. Стійкість – міра, ступінь семантичної злитості та нерозкладності компонентів. Стійкість нерозривно пов'язана з ідіоматичність. Що міра семантичного розбіжності між словами вільного вживання і відповідними компонентами фразеологізму, то вище стійкість, тим ідіоматичніший такий зворот: валяти дурня, вичавлювати сік тощо. Семантична цілісність – така внутрішні смислова єдність фразеологізму, яка зрештою призводить до повної чи часткової втрати компонентами власного

лексичного значення. Інакше висловлюючись, семантична цілісність – це прояв ідіоматичності стосовно конкретного фразеологізму. Деактуалізація – семантичне перетворення слова у складову фразеологізму, його компонент. Через війну семантичного перетворення компоненти, зазвичай, не укладаються із боку змісту у смислову структуру вихідних слів (Марузо Ж).

Список використаних джерел:

1. Назарян А.Г. Фразеология современного французского языка. М.: Высш. школа, 1987.
2. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка. учебное пособие для студентов филологических факультетов. Москва : URSS Либроком, 2010.
3. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов. М.: Издательство иностранной литературы, 1960.
4. Rat M. Dictionnaire des locutions françaises. Paris: Larousse, 1957.
5. Guiraud P. Les locution françaises. Paris: Presses universitaires de France, 1962.

Ірина ДРОЗДОВА,

д-р пед. наук, професор,

професор кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»

та соціально-гуманітарних дисциплін,

Державний біотехнологічний університет

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ВАЖЛИВА ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

Проблема формування майбутніх фахівців має особливе значення, оскільки від рівня їхньої підготовки й компетентності залежить успішність розвитку науково-природничого та суспільного виробництва й готовності сучасної молоді до розв'язання завдань, що ставить перед ним ринок праці. Тому важливим завданням вищої школи є досконале оволодіння студентами вмінням адекватно сприймати науково-навчальні тексти, чітко

розмежовувати в них головну і другорядну інформацію, відтворювати їх зміст у вигляді плану, тез, конспекту, анотації; реферувати науково-навчальну літературу, критично її оцінювати тощо.

Особливе місце у вирішенні цієї проблеми мають праці вчених із загальних питань теорії навчання, когнітивного, компетентнісного, комунікативно-діяльнісного й інших підходів до навчання мови, а також питань, пов'язаних з сучасною організацією і розвитком вищої освіти (А.Алексюк, З.Бакум, О.Біляєв, А.Богущ, М.Вашуленко, О.Горошкіна, А.Коваль, Л.Мамчур, В.Мельничайко, Л.Паламар, М.Пентиліук, Т.Симоненко, І.Хом'як, О.Хорошковська, Г.Шелехова).

Вимоги до підвищення якості підготовки фахівців визначили необхідність пошуку інноваційних методів і прийомів навчання, а також адекватних їм форм контролю знань, умінь і навичок студентів. Методика навчання професійно орієнтованого мовлення студентів-нефілологів є метою дослідження, що полягала в упровадженні ефективного розвитку професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей закладів вищої освіти у процесі мовної підготовки.

Відповідно ефективність розвитку професійного мовлення студентів-нефілологів залежить від змістового наповнення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» на основі когнітивно-комунікативного, компетентнісно-діяльнісного, професійно орієнтованого підходів й організації навчально-виховного процесу з урахуванням майбутнього фаху студентів. Навчання професійного мовлення студентів-нефілологів ЗВО буде ефективним за умови уточнення змісту курсу «Української мови (за професійним спрямуванням)» в сучасних умовах розвитку освітніх процесів у вищій школі відповідно до вимог суспільства і ринку праці.

Упровадження спеціально розробленої методики забезпечує цілеспрямоване формування професійно досконалої особистості, здатної свідомо володіти українською мовою з професійною метою, гармонійне ділове спілкування, асоціативне фахового мислення, риторичну досконалість.

Особливе значення мають інтерактивні форми і методи навчання в поєднанні з традиційними, а також створення умов для самостійної роботи студента з розвитку професійного мовлення.

На цей процес спрямовані стратегії і тактики навчання професійного мовлення засобами української мови для розвитку лінгвістичної і професійної компетенцій майбутніх фахівців як головних складових конкурентоспроможної особистості. Окрему роль відіграє забезпечення принципу наступності й перспективності у формуванні і становленні мовної особистості фахівця: школа – ЗВО – професійна діяльність у суспільстві.

З'ясовуючи нерозв'язані аспекти в навчанні української мови за професійним спрямуванням щодо розвитку професійного мовлення і мислення, ми здійснюємо мовну підготовку студентів і визначаємо сприятливі умови успішної реалізації завдань із формування професійно досконалої особистості, що відповідає вимогам сучасного суспільства й ринку праці.

Віталій ЗАЙКА,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти

Полтавський інститут економіки і права Університету “Україна”

ВПЛИВ «ТРИАДИ К. РОДЖЕРСА» НА УСПІШНІСТЬ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ПО СПІЛКУВАННЮ

Будь яка діяльність вимагає успішної комунікації між її суб'єктами з метою отримання бажаного результату та досягнення поставлених цілей даної взаємодії [1]. Але, в багатьох випадках, може порушуватись комунікативний процес через виникнення різноманітних бар'єрів, опору, свідомого чи несвідомого небажання комунікувати та дотримуватись потрібних правил під час взаємодії. Саме тому, вчені та практики в сфері комунікації, шукають ефективні методи покращення комунікативної

взаємодії між суб'єктами по спілкуванню [2; 3]. Саме одним із таких методів, ми вважаємо доцільним використання «тріади К. Роджерса» під час спілкування.

Американський психолог Карл Ренсом Роджерс (1902 – 1987 рр.) засновник клієнт-центрованого напрямку (client-centered) в межах гуманістичної (від лат. humanus - людський) психології та психотерапії, або як його ще називають – «роджеріанської терапії». Цей вид «не директивної терапії» заснований на апріорно позитивному розумінні людської природи, з орієнтацією ні на теорію, ні на проблему, а на саму людину (клієнта) та підкреслення важливого значення для особи сьогодення на відміну від впливу минулого у З. Фрейда та К. Юнга та цінності майбутнього у А. Адлера. Він казав, що *«люди повинні навчитися усвідомлювати і цінувати кожен момент свого буття, знаходячи у ньому щось прекрасне і важливе»* [5, с. 52].

Основною технікою даного напрямку вважається створення спеціальних взаємовідносин, що характеризуються трьома важливими та взаємопов'язаними позиціями («тріада Роджерса»): безумовне позитивне ставлення, емпатія, конгруентність.

Безумовне позитивне ставлення має на увазі прийняття та безоціночне ставлення до іншої людини незважаючи на її «негативні» чи «важкі» риси характеру та поведінку людини. *«Безумовна повага – це повага без і поза всякими умовами, яка передбачає уникнення відкритої або прихованої оцінки, схвалення або несхвалення, інтерпретацій, це довіра...»* [4, с. 268]. Вона включає такі поняття як: сердечність, прихильність, повага, симпатія, прийняття та ін. Потрібно не навішувати ярликів та не стигматизувати будь-які особливості людини, навіть якщо вони не вкладаються у наш світогляд та розуміння.

Емпатія має на увазі співпереживання іншій людині як самій собі, *«а не просто емоційно позитивного відношення (симпатії)»* [4, с. 267] до неї. Людина, котра володіє емпатією, більше уваги приділяє іншим, спрямована

на допомогу, розуміння внутрішнього світу інших людей, більш схильна до знаходження спільного компромісу та співробітництва у взаємодії.

Конгруентність розуміється як узгодженість між тим, що людина відчуває, і тим, як вона поводить себе стосовно інших, вербалізує та сигналізує мовою тіла. За даними науковців ми близько 70% спілкуємося невербальними засобами (міміка, жести, пози, дистанція, рухи очей тощо) і лише 30% - вербальними, або словесними засобами комунікації. Саме тому «мова тіла» вважається більш достовірною та часто свідчить нам про правдивість або неправдивість словесних висловів. Розходження між вербальною і невербальною поведінкою, словами і почуттями свідчить про неконгруентність, встановлення «подвійних зв'язків», бажання маніпулювати співрозмовником і часто призводить до неефективної комунікації. Адже «мова тіла» часто зчитується підсвідомо і ми не завжди можемо контролювати усвідомлення цього процесу. Тому і ставлення до людини на основі цього процесу формується підсвідомо, але воно буде найбільш вирішальним у прийнятті рішень щодо даної особи. Навпаки, конгруентна поведінка, коли «мова тіла» сигналізує нам про відповідність між вербальними висловлюваннями та переживаннями призводить до заспокоєння, відсутності опору словам комунікатора, довірі та прихильності, що позитивно впливає і на ефективність взаємодії суб'єктів по спілкуванню.

Отже, від успішної комунікативної взаємодії суб'єктів по спілкуванню залежить ефективність виконання будь яких видів діяльності людини в соціумі. В різних напрямках науки ведуться дослідження з пошуку методів вдосконалення комунікативної взаємодії між людьми. На нашу думку, позитивний ефект на поліпшення комунікативної взаємодії буде мати використання «тріади К. Роджерса», яка включає у взаємодію три важливих фактори: дотримання безумовного позитивного ставлення, емпатії, конгруентності.

Список використаних джерел:

1. Заїка В.М., Гета А.В., Вишар Є.В. Комунікативний потенціал майбутніх соціальних працівників. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. Випуск 1 (48), 2021. С. 148 – 152.
2. Заїка В.М. Психологічні особливості безконфліктного спілкування. *Актуальні питання теоретичної та прикладної лінгвістики*. Колективна монографія. Полтава : Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна», 2020. С. 64 – 68.
3. Заїка В.М. Трансактний аналіз комунікації як важлива складова гармонійного спілкування. *Сучасні питання філології: теоретична та прикладна лінгвістика*: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Полтава, 9 грудня 2021 р. Полтава : Полтавський інститут економіки і права Університету «Україна», 2021. С. 26 – 30.
4. Мушкевич М.І., Чагарна С.Є. Основи психотерапії : навч. посіб / за ред. М.І. Мушкевич. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.
5. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

Олена МАЛЕНКО,

д-р філол. наук, професор,
завідувач кафедри українознавства і лінгводидактики,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

НАВЧАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ОНЛАЙНОВОГО ПОВСЯКДЕННЯ:

СФОРМОВАНІ Й НЕСФОРМОВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Формат онлайнного, тобто дистанційного, навчання у закладах вищої освіти в Україні зазнав апробації 2020 року, коли наше суспільство стикнулося з пандемією й мало реагувати на цей масштабний виклик змінами в перебігові освітнього буття. На перших етапах упровадження онлайнного

навчання викликом стало його технологійнезабезпечення, тобто вибір тих чи тих платформ, зручних і комфортних для здійснення вишівського навчання в різних його виявах: подання теоретичного матеріалу (лекція), проведення семінарських, практичних і лабораторних занять, виконання різних видів практичної роботи, їхня перевірка, здійснення всіх типів контролю: поточного, проміжного, підсумкового, оприлюднення отриманих результатів здобувачам освіти. Другим викликом стала функційна компетентність суб'єктів освітньої діяльності (викладачів і студентів), тобто їхня здатність володіти онлайн-технологіями й платформами, використовувати на заняттях потрібний дидактичний ресурс — презентації, текстовий і графічний матеріал, відео. Третій виклик — це етико-комунікативний формат навчальної взаємодії в умовах онлайну. З огляду на вже набутий українською освітою досвід такого навчання можемо констатувати, що технологійний та функційний аспекти цих викликів перейшли в площину продуктивного й почасти результативного застосування наявних платформ, технологій, форм і методів дистанційної освіти. Це продемонструвало, що в кризових умовах онлайн може заступити офлайн-навчання, але ж той же досвід засвідчив, що повноцінно здобувати вищу, особливо професійно орієнтовану, освіту можна тільки за умов фізичної, реальної в часі й просторі навчальної взаємодії викладача й студентів з опорою на відповідні матеріальні й технологійні ресурси.

Комунікативний вимір перебігу дистанційного навчального процесу й досі є проблемним, насамперед у його *етикетних* і *вербальних* проявах, що потребує уваги з боку суспільства загалом і конкретних закладів освіти зокрема. Прокоментуємо ці зони викликів, адже вони спільні для української освітньої спільноти. Вагому роль у продуктивному дистанційному навчанні відіграє психоемоційне налаштування учасників на пізнавальну діяльність. Цьому сприяє насамперед створення ситуації ділового спілкування, що пов'язане з візуальним іміджем викладача й студентів, їхнім робочим місцем, що унаочнене в екрані.

Коли суспільство зіштовхнулося з проблемою онлайнного навчання й взагалі ділової комунікації, то виявилася низка проблем, які не сприяють формуванню відповідного середовища: діловий стиль одягу, характерний для навчальної ситуації, поступився хатньому вбранню; інтер'єр робочого місця доповнився кавою або чаєм; окрім учасників пізнавальної діяльності в екрані з'являлися домашні тварини. Звісно, усі ці реалії не сприяли ні створенню ситуації ділового спілкування, ні налаштування на навчання. Міністерства освіти багатьох країн світу та й окремі заклади вищої освіти відреагували на такий виклик швидко, сформулювавши правила етики онлайнного навчання, що передбачали відповідні візуальний образ (діловий стиль одягу) та робоче місце (локація), відмову від вживання напоїв чи їжі під час освітньої взаємодії. І головною вимогою в цих регламентаціях стало оприлюднення в екрані обличчя замість зручних аватарок (фото, малюнків) або нікнеймів. Такий імператив спрямований на забезпечення психологічно й комунікативно комфортного діалогу між викладачем і студентом, коли викладач розмовляє й вирішує навчальні цілі з візуально та аудіально матеріалізованим студентом, спостерігаючи за його мисленнєвою діяльністю, реакціями, емоціями. Це дозволило повернути навчальний процес у його звичну ділову модель і значно покращило результати освітньої діяльності студентів. Власне, ідеться про оптимальний і продуктивний формат здобування студентами професійно орієнтованої освіти й розвиток відповідних компетентностей у процесі дистанційного навчання.

На жаль, українські реалії засвідчують, що багато наших закладів освіти ще перебувають за межами цих приписів, хоча в Україні теж є університети, які регламентували етичні норми й вимоги до перебігу освітньої діяльності в онлайнному форматі (внесено до статутів університетів) і прагнуть дотримання цих норм і вимог від викладачів і студентів. Тим паче, що це не потребує значних зусиль від адміністрації вишів.

Однією з проблем навчальної комунікації виявилось листування

викладача зі студентами в меседжерах та електронній пошті. Попри те, що тему листування в його етико-комунікативному оформленні вивчають у межах шкільної програми з української та іноземних мов, а також опрацьовують у вишівському курсі «Українська мова за професійним спілкуванням», маємо не сформовані й досі компетентності здобувачів освіти щодо епістолярної культури. До проблемних ситуацій листування уналежнюємо такі:

не використання звертань до викладача та етикетних формул ввічливості (наприклад, наявне: *Це студентка 31 групи Ольга Стрижко, надсилаю завдання.* — бажане: *Доброго дня, Маріє Дмитрівно, цестудентка 31 групи Ольга Стрижко, надсилаю Вам завдання*);

використання імперативних форм замість прямого чи непрямого прохання (наявне: *Перевірте мої завдання.* — бажане: *Дуже Вас прошу перевірити мої завдання й надіслати результат. Або Чи не могли би Ви перевірити мої завдання?*);

не використання етикетних формул подяки (наявне: *Я надіслала завдання для перевірки.* — бажане: *Я надіслала завдання для перевірки. Дякую*; наявне: *Коли можна скласти тему?* — бажане: *Коли можна скласти тему? Дякую*);

не використання етикетних формул вибачення (наявне: *Мене не було на парах, шлю тести для перевірки.* — бажане: *Мене не було на практичному, шлю тести для перевірки. Перепрошую за зайвий клопіт. Дуже Вам дякую*).

Усі ці етикетні формули реалізують прагматичну інтенцію: здійснити ввічливе, а головне успішне спілкування з адресатом. Психологія комунікації засвідчує, що успішність листування залежить не тільки від змісту повідомлення, а й часто від форми: ввічливе, компліментарне, толерантне оформлення *небажаної для адресата інформації* (негативні результати випробувань або виконаної роботи, акт відмови в чомусь), а також *прохання*, навіть якщо воно не є комфортним для адресата за своїм змістом (складність або проблемність його виконання) здатне викликати позитивну реакцію

адресанта. Усім відомий сенс ввічливості: «Ніщо не дається нам так дешево і коштує так дорого, як ввічливість» (Сервантес), тож ввічливе й позитивно налаштоване листування здатне вплинути на розв'язання складних ситуацій.

Враховуючи, що листування здебільшого здійснюють студенти, які з певних причин не відвідували заняття, не виконували запропоновані викладачем завдання, то саме ввічливий формат їхнього епістолярію може стати інструментом психологічного спонукання викладача до вирішення проблеми на користь студента. Натомість відсутність цього етикетного сегменту в листі чи проханні спровокує небажання викладача вирішувати проблему, що склалася, на користь студента або не зреагувати на цю задачу синхронно. Зрозуміло, що зараз, в умовах війни, культурний вимір листування дещо послаблений, зважаючи на зовнішні умови (відсутність якісного зв'язку, економія енергоресурсу гаджета тощо), але, як свідчить досвід, студенти, що розуміють силу ввічливості й мають сформовану загальну й мовну культуру, дотримуються етичних приписів у комунікації з викладачем.

Тож одним із важливих завдань словесників є формування в студентів навичок здійснювати продуктивне онлайн-спілкування з викладачами, дотримуючись як мовних (правописні, лексичні, граматичні), так й етичних комунікативних норм.

Lesia MATVIHENKO,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Department of Humanities and Social Disciplines,

Poltava State Agrarian University

TRANSLATION OF MODERN BUSINESS PRESENTATIONS

Modern translators must respond to the dynamics of processes and information. Translation of public speeches is a significant niche in modern translation activity. Business presentation is the basis of a successful public

performance during a conference, symposium, forum or when presenting a new project to the company's international partners. An important component of a speaker's business presentation is the correct choice of words that will accurately and clearly convey his opinion to the audience. The presentation can play an important role in the future professional career of the speaker. Therefore, the work of a translator during business presentations is extremely important, because it often depends on the success of the project or the presentation of the company on the international market, the correct interaction between foreign partners.

A business presentation is a great way to briefly and visually talk about a problem, product or solution. This way of presenting information is often used by international companies when drawing up reports, preparing reports, speaking at conferences, interacting with partners and customers. They often need a high-quality and prompt translation of a presentation in a foreign language with preservation of the original formatting and all graphic elements [2]. This type of presentation can be a visual way to acquaint the target audience with the necessary material, prove your theses or announce the results of your research in specific areas. Translation of the presentation will allow the author to expand his audience at the expense of English-speaking listeners, for whom the presentation will become available after translation.

Several types of presentations are distinguished in the business sphere. They are differentiated by the complexity of the translation. The simplest and most accessible type of presentation is a slide show, which is usually created in the Microsoft Power Point. They are easy to translate and format. The problem in translating such presentations is only the selection of the terms of the relevant field. Since the spectrum of these fields can be very wide, it is necessary that the translator has the appropriate competence.

In addition to text, graphs, illustrations, diagrams, tables and other visual materials can be placed in the business presentation of the simplest format.

The second type of business presentations that require translation are video presentations, designed as short or long videos that may contain subtitles. Such

presentations require a more thorough preparation and analysis of the video text from the translator, adherence to the video interface and the concept of the initial presentation.

When a translator works with business presentations, he should focus not only on economic, financial or marketing terminology, but also on the specifics of the vocabulary, culture and laws of the country in which the translation is carried out. To ensure the high quality of the translation, the translator needs to conduct a thorough correction of the materials of the business presentation, check all materials for compliance with the rules of grammar, style and sequence [1].

In order to facilitate the translation of a business presentation, the translator can use the means of information and communication technologies, which include special online translation or special computer translation software. But when posting materials to online services, confidentiality and preservation of formatting may be lost. Therefore, such translation aids can only be used to partially interpret the words or phrases of the presentation

An important component of presentation translation is its design in accordance with business requirements. Therefore, it is important that the translation preserves the original formatting: font, indents, illustrations. A professional translator must have the skills to do it efficiently and quickly. This will allow you to get a document that will not have to be edited, or the editing will not take a lot of time.

With the help of special translation programs, you can get a translation of the presentation in English and familiarize yourself with its content in Ukrainian. Online translators allow you to translate presentations into many languages.

The source material in business presentations is intended for perception by a foreign audience. The translator needs to provide a reliable translation from a grammatical and lexical point of view. In addition, it is necessary to submit the material in a form understandable to foreign users. That is why native speakers are often involved in the translation of business presentations, whose main task is to adapt the text.

A translator who works in the field of business translation must have experience in this field, possess the appropriate terminology and be able to quickly structure the presented information. A feature of business presentations is their accuracy, brevity, informativeness, and systematization. The translator must to work with such characteristics of the text.

Researching the conditions of translation adequacy of the vocabulary of modern business presentations is one of the important issues of translation studies. In the translation environment, there is a need for the translator to select suitable counterparts that most accurately characterize the vocabulary of the business sphere and convey its specificity in business presentations.

References

1. Актуальні проблеми теорії і практики сучасного перекладу: монографія. за заг. ред. С.М. Амеліної. Київ: «Центр навчальної літератури», 2018. 470 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навчальний посібник. Вид. 5-те, випр. Вінниця : Нова Книга, 2018. 656 с

Світлана МУДРА,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Київського Інституту
Національної Гвардії України

КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ МОВИ: ФОРМУВАННЯ МОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сутністю професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти України є процес засвоєння студентами фундаментальних знань, набуття умінь, навичок, компетентностей, які забезпечують їх готовність до успішного виконання професійних функцій, виявлення реалізаційних

здатностей особистості, потребу до постійної самоосвіти й саморозвитку. Стрімкий процес глобалізації, посилення міжнародного розподілу праці та жорстока конкуренція у світовій економіці висувають на перший план питання якості освіти трудових ресурсів.

Країни Європейського Союзу дієвим інструментом забезпечення якості освіти визнали компетентнісний підхід, який сьогодні утверджується в більшості європейських національних освітніх систем. Сформульовано чотири стратегічні над завдання для сучасної європейської освіти: навчити жити разом; навчити вчитися; навчити діяти; навчити відповідати за власні вчинки та своє життя.

Українські вчені по-різному тлумачать поняття компетентності. Найбільшого поширення в нашій науковій літературі набуло визначення компетентності як сукупності знань та умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки діяльності, використовувати інформацію. Компетентність – це загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях та знаннях, здобутих завдяки навчанню.

У деяких працях вітчизняних дослідників натрапляємо на семантичні поняття: «компетентність» та «група компетентностей». Практично одним словом ми називаємо і загальну здатність і її компоненти, тобто складові групи компетентностей. В цьому можна підкреслити професійну компетентність людини, а можна виокремити конкретні складові, які переважно її визначають. На основі міжнародних та національних досліджень вчені Академії педагогічних наук України виокремили сім наскрізних для всіх рівнів освіти ключових компетенцій: навчальна, культурна, здоров'язберігаюча, інформаційно-комунікативна, соціальна, громадянська та підприємницька. Але особливе місце сьогодні посідає мовленнєва компетенція – це вміння адекватно й доречно, практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, міркування тощо), використовувати для цього як мовні, так

і позамовні засоби (невербальну знакову систему) та інтонаційні засоби виразності мовлення.

Розглянути суть поняття «якість освіти», яку найчастіше розуміють як ступінь відповідності змісту, форм та засобів навчання та рівня освітньої підготовки випускників навчальних закладів очікуванням та потребам особистості, держави та суспільства. педагогіка має вже напрацювання в цьому напрямі.

На думку автора, поняття «компетентність» в контексті визначення кінцевої мети діяльності закладу освіти можна пояснити як набуту характеристику особистості випускника, яка, базуючись на певних ціннісних переконаннях, охоплює відповідні знання, уміння і навички та дозволяє застосовувати їх в самостійній практичній діяльності для реалізації власного життєвого потенціалу. Отже, поняття «компетентність» можна визначити як сукупність, єдність знань, умінь та ставлень у відповідному контексті, а ключові компетенції трактувати як такі, що потрібні індивідууму для особистісного розвитку, активного громадянства, соціальної інтеграції та зайнятості.

При аналізі феномену мовленнєвої компетентності за основу беруться досягнення таких наук як риторика, соціопсихолінгвістика, неориторика, етносоціопсихолінгвістика тощо, що дозволяє побачити у процесі мовленнєвої діяльності людини наявність мовних та мовленнєвих знань, умінь та навичок, на яких базується професійно-мовленнєва комунікація. Так було визначено такі критерії оцінки показника «мовної та мовленнєвої компетенції та компетентність особистості»: досконале володіння та уміння правильно використовувати у процесі комунікації вербальні та невербальні знакові системи, норми мови та техніку мовлення.

Отже, що означає знати мову? Чи рівнозначні такі поширені в наш час поняття як «вивчити мову» й «опанувати мову»? Науковці не випадково розмежовують ці актуальні поняття. Можна добре завчити правила і навіть свідомо застосовувати багато граматичних

конструкцій, проте не бути здатним вільно, легко, влучно, доцільно, досконало й оперативно користуватися цими знаннями у різних комунікативних ситуаціях поза навчальним середовищем. Опанувати мову — це не просто її розуміти і знати, це мати здатність мобілізувати набуті мовні знання для розв'язання певних комунікативних завдань у різних контекстах, ситуаціях, сферах навчальної, наукової та професійної діяльності.

Володіння мовою є багатоконпонентним, складним, комплексним поняттям, яке передбачає й індивідуальне багатство словникового запасу того, хто говорить, і чистоту, ясність, точність, виразність, нормативність його мовлення, і розуміння нюансів значення спектру слів, і розрізнення мовних засобів за їх стилістичним забарвленням, і досконале володіння способами побудови текстів та речень різної структури засобами цієї мови, і знання національних особливостей мовленнєвого етикету, а також уміння надати виразності своєму усному мовленню. Мовна та мовленнєва компетентність стає потужним фактором у професійній підготовці конкурентоздатних фахівців, які стануть носіями зразкової літературної мови в обох формах її функціонування. Завдяки науковій мові як важливій складовій частині національної літературної мови, що виступає обов'язковим атрибутом держави та її ознакою і передаються у світовий інформаційний простір національні досягнення з різних галузей знань.

Список використаних джерел:

1. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. К.: Т-во „Знання”, КОО, 2015. 254 с.
2. Дарійчук Л. Система освіти в Україні: реформування чи оновлення? Вища школа. 2018. №1. с. 29 – 40.
3. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент у системі освіти: Навчальний посібник. К.: МАУП, 2019.

4. Радкевич О.Д., Алькема В.Г. Формування кадрового потенціалу вищого навчального закладу – основний чинник підвищення якості вищої освіти. *Персонал*. 2018. №5(53), приложение № 4.С.84-86.

Юлія НІКОЛАЄНКО,

к. пед. н., доцент,
доцент кафедри германської філології та перекладу,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВА

З огляду на поглиблення міжнародних зв'язків у багатьох сферах перед закладами вищої освіти постає завдання підготовки висококваліфікованих перекладачів, які здійснюють посередницьку діяльність у комунікації між представниками різних лінгвокультурних соціумів та сприяють їх ефективній взаємодії. У цьому контексті набуває особливої актуальності проблема підвищення рівня фахової компетентності майбутніх перекладачів. Теоретичні аспекти фахової компетентності майбутніх перекладачів та особливості її формування вивчали О. В. Бабенко, І. О. Горошкін, М. Д. Дяченко, О. О. Корінська, О. О. Мацюк, І. О. Сімкова, А. Є. Стеценко, Л. М. Черноватий та інші. Викликають інтерес дослідження присвячені таким питанням як: компетентність в усному (Н. В. Зінукова) та письмовому перекладі (Л. Г. Кожедуб, Л. О. Максименко), стратегічна компетенція (Г. С. Масур), інструментальні компоненти фахової компетентності майбутніх перекладачів (А. С. Ольховська). Метою нашого дослідження є визначення особливостей формування соціокультурної компетентності майбутніх перекладачів на заняттях з лінгвокраїнознавства.

У контексті нашого дослідження ми розглядаємо соціокультурну

компетентність як особистісну якість, що дозволяє перекладачеві ефективно здійснювати посередницьку діяльність у міжкультурній комунікації представників різних соціумів та сприяти успішній взаємодії та досягненню взаєморозуміння [1, с. 57].

У структурі соціокультурної компетентності майбутніх перекладачів можна виділити такі компоненти: 1) соціокультурні знання: знаннями про країни, мова яких вивчається, їх культурні надбання, духовні цінності, особливості національного менталітету та загальноприйняті норми комунікативної поведінки у певному іншомовному середовищі; 2) особистісне ставлення до культури інших країн, що базується на толерантності, відкритості, повазі до цінностей, які відрізняються від притаманних рідному лінгвокультурному соціуму; наявність інтересу до вивчення інших мов і культур, бажання досягти взаєморозуміння, незважаючи на певні мовні чи культурні відмінності та бар'єри у спілкуванні; 3) здатність використовувати іноземну мову у соціальному аспекті у процесі міжкультурної комунікації – правильне використання правил ввічливості, виразів народної мудрості, мовних одиниць, які пов'язані із соціальними взаємовідносинами, розуміння і сприйняття різних акцентів і діалектів; 4) наявність позитивного досвіду міжкультурного спілкування, що дозволяє перекладачу правильно інтерпретувати факти іншомовних культур та забезпечувати ефективну посередницьку діяльність в іншомовному спілкуванні з урахуванням особливостей комунікативної поведінки представників різних країн [1, с. 57].

Соціокультурна компетентність є важливим складником фахової компетентності перекладача, яка, на думку Л. М. Черноватого, «потребує особливого формування, що відбувається у процесі спеціально організованого навчання» [2, с. 85]. Формування соціокультурної компетентності і є власне метою навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство». Зазвичай на заняттях з лінгвокраїнознавства найбільше уваги приділяють формуванню соціокультурних знань. На лекціях

і практичних заняттях студенти поглиблюють свої знання про країни мову яких вони вивчають, їхні традиції, культурні здобутки, основні моменти історичного розвитку та норми поведінки. На нашу думку, для формування соціокультурної компетентності варто не тільки надавати студентам сучасну інформацію про різні країни, але забезпечити їм можливість розвивати уміння і навички комунікативної і мовленнєвої поведінки, що характерні для певного іншомовного середовища. Це може бути демонстрація типових зразків такої поведінки з подальшою практикою у вигляді моделювання комунікативних ситуацій або рольових ігор. Для підвищення інтересу до міжкультурної комунікації можна рекомендувати використовувати автентичні матеріали, сучасні джерела інформації, а також особистісно цінні для студентів теми. Зокрема, можна надати їм право вибору тем для обговорення на практичних заняттях, коли студенти готують повідомлення з теми, що викликає інтерес, чи теми, у якій вони досить компетентні. Важливим є накопичення у майбутніх перекладачів позитивного досвіду міжкультурної комунікації, що можна реалізувати шляхом максимального залучення студентів до спілкування з представниками різних культур, як офлайн, так і онлайн. Це можуть бути запрошені гості на заняттях, розмовні клуби, круглі столи, конференції тощо.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати про значний потенціал дисципліни «Лінгвокраїнознавство» у формуванні соціокультурної компетентності як складника фахової компетентності майбутніх перекладачів.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєнко Ю.О. Соціокультурна компетентність майбутніх перекладачів у контексті міжкультурної комунікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2021. Випуск 51. Том 3. С. 55 – 58.

2. Черноватий Л. М. Зміст поняття "фахова компетентність перекладача" як складової методики навчання. *Вісник Житомирського державного університету*. Випуск 2 (74). Філологічні науки. 2014. С. 84 – 86.

Svitlana PANCHYSHYN,

senior lecturer of the Department of Foreign Language

Svitlana DOBROVOLSKA,

candidate of Economic Sciences (PhD), acting associate professor,

Chief of the Department of Foreign Languages

Mariana OPYR,

senior lecturer of the Department of Foreign Languages

Lviv National Environmental University, (Lviv, Ukraine)

TECHNICAL NEOLOGISMS: FORMATION, WAYS OF TRANSLATION

Languages are changing as the world is constantly changing. The emergence of neologisms is due to the rapid activation of society and the occurrence of new realities that require verbalization in language.

Recently formed words are known as neologisms. Neologism (from Greek neos - new + logos - word) is a word or a turn of the language phrase created to describe a new subject or express new concepts.

The formation and functioning of neologisms has long been a subject of systematic research. Great contribution to the study of new words was made by N. Drabov [2], L. Hatsalova, E. Kusch, N. Moisieieva, Y. Zatsnyi [3], A. Yankov [4], J. Ostrovska, R. Namytkova, D. Rozental, yet the translation of neologisms remains one of the greatest challenges the science faces nowadays.

It's is necessary to note that neologisms are divided into linguistic, lexical, semantic, original and individual stylistic ones.

Linguists distinguish the following types of neologisms: scientific (created to describe scientific inventions and discoveries); political (created to convey some

political or rhetorical point, often negative); pop-culture (created to describe pop-culture phenomena); imported (loan words, used to express ideas that don't have an equivalent in the native language); trademarks (genericized trademarks); nonce words (created for a proper literary effect); inverted (derived from spelling or pronouncing a word backwards); paleologisms (created long ago to be a neologism but now having a definition or implication different from that of any earlier usage).

There is one more classification of neologisms due to their language acceptance and usage: unstable (extremely new); diffused (known by people but not yet having gained acceptance); stable (recognizable and accepted).

Neologisms appear in a language in 3 following ways: the old words are changed in meaning; new words are borrowed; new words are coined out of the existing language material according to the patterns and ways productive in the language at a given stage of its development.

The presence of neologisms in the sci-tech field is fairly common, but we really translate neologisms? No, precisely speaking, we convey their meaning. There are some specific ways to do this:

1. Transcription (representation of each source language speech sound in written phonetic symbols of the target language) or transliteration (substitution of each letter of the source language word for a corresponding letter of the target language): *bulldozer* – *бульдозер*, *air lift* – *ерліфт*, *robotarium* – *роботаріум*, *bitcoin* – *біткоїн*, *messenger* – *месенджер*.

2. Loan translation (translation of each of the elements of a compound word or expression from the source language): *air bridge*-*повітряний міст*, *lawnmower* - *газонокосарка*, *sky-scraper* - *хмарочос*, *shadow cabinet* - *тіньовий кабінет*, *nuclear umbrella* - *ядерна парасолька*.

3. Descriptive way of translation (more words are needed in the target language to render the meaning of a source word): *cybercrime* – *злочин у сфері інформаційних технологій*, *redundancy* — *звільнення внаслідок скорочення штату*, *riggyback* — *перевезення автофургонів на залізничній платформі*.

4. Synonymous substitution (a source language word is substituted in the target language by its synonym): *to rocket* – злітати, *push-pull* – двотактний, *tell- fusion bomb (thermonuclear bomb)* — воднева бомба, *packing loss* — дефект маси., *laptop* – ноутбук, *skyrocketing* – стрімкий ріст.

There are three patterns according to which neologisms are formed:

1. The change of meaning, or rather the introduction of a new, additional meaning to existing words: *computer-literate*, *computer science*, *computer virus*, *net-work*, *screams bubble*, *messenger*.

2. Coinage of new words: derivation – new words are formed with the help of productive suffixes and prefixes (*automation*, *deuterium*, *streamliner*, *coolant*, *reinstall*, *derange*, *interconnection*, *undervoltage*, *encrust*, *overcuring*); compounding (*bootstrap*, *trailer-on-flat*, *voltage-to-ground*); conversion (*motor - to motor*, *generator - to generator*, *power – to power*, *rocket - to rocket*, *Google – to google*, *empty – to empty*, *double – to double*).

3. Combining forms from Latin or Greek (*technoetics*, *robotarium*, *semiconductor*, *isotope*, *metaverse*, *crypto*).

To sum up, neologisms of the given groups represent changes and advancements in science, technology and communication, shed light on perspectives of worldwide scientific research.

REFERENCES

1. Гладка В.А. Поняття “неологізм” у світлі сучасних лінгвістичних парадигм. Наукові записки [Національного університету “Острозька академія”] Сер.: Філологічна. 2009. № 11. С. 170-177.
2. Драбов Н. До питання перекладу англійських неологізмів. Актуальні питання гуманітарних наук. Серія “Мовознавство. Літературознавство”. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка, 2015. №13. С. 176-181.
3. Зацний Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів: ПАІС, 2007. 228 с.

4. Зацний Ю.А., Янков А.В. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Словник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 360 с.
5. Колоїз Ж. В. Українська неологія: здобутки та перспективи. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили] Сер.: Філологія. Мовознавство. 2009; Т. 105, № 92. С.57-62.

Igor PANASIUK,

Prof. Dr. (The Jacob-from-Paradise-Academy Gorzów
Wielkopolski (Poland),
Europe University Viadrina Frankfurt (Oder)

**EXPERIMENTAL INVESTIGATION OF THE INTERNAL
STRUCTURE OF THE MENTAL LEXICON OF THE TRANSLATOR IN
THE PROCESS OF TRANSLATION FROM THE PSYCHOLINGUISTIC
POINT OF VIEW**

In my paper, I would like to present a subject, which deals with the psycholinguistic methods of investigation of the cognitive process of text reception and the process of translation. The psycholinguistic experiment can be seen as a complex investigation method. The application of the psycholinguistic experiment is thus to be embedded in the translational experiment in the aspect of the polyvariety of translation (Panasiuk 2016). The source of the polyvariability of translation is the subjective character of the interpretation of meaning, which is based on probabilistic processes. According to Kiss (1968, 1969a, 1969b, 1973), the mental subjective lexicon can be seen as a system of searching for information based on stochastic processes. Such an approach to the specifics of the mental lexicon is opposed to the system of passive storage of information and is intended to sharpen the view on the necessity to take into account the stochastic processes of information processing by a human being. According to Hans Hörmann (1967), the probability prognosis that characterizes the communicative structure of language

makes it possible to anticipate the further course of the context. The probability structure of the languages is thus established by associative processes of interpretation, which also constitute the inner structure of the translator's mental lexicon, his so-called associative thesaurus. The methodological approach of the psycholinguistic experiment thus comprises three steps: In the text to be translated, the lexical keys are first selected with the help of the method of the intuitive determination of translation units according to Wolfram Wilss (1993). This is a translational analysis method used in the reception of the text to be translated. The text is thus subdivided into individual senses. According to Yuri Stepanov (1965), the size of a sense varies according to the limits and rhythm of one's own understanding in time. The translation unit is therefore a cognitive unit of the translator's individual style of thinking and understanding (Panasiuk 2016). Its limits depend on the individual capacity of each translator, it is the basis of the act of translation. The intuitive determination of translation units is based on stochastic implicative processes of meaning interpretation.

In a second step, the translational experiment is carried out, which consists of two approaches - the internal perspective (introspective or prospective view) and the external perspective (retrospective view of the translation process) (Panasiuk 2016). In the context of the internal perspective, two professional translators, who are to do their own translation reflection, are proposed to translate some text sections containing the translation units. The self-reflections are simultaneously recorded on an information carrier. The images obtained are then produced and analysed in the form of a protocol of loud thinking. The retrospective view of the translation process is that the correspondences for the selected keywords of the original, the so-called translation variants, which refer to the original as well as to the relationship of a translational field among each other, are determined in the two German translations of the two novels. The results of these perspectives are then compared with each other. The comparison of the two perspectives should hypothetically result in the reconstruction of the tentative course of the translation process in the first step.

The translational field is thus the result of the translation process, such is considered as the manifestation of the polyvariety of translation, which is based on the relations of interlingual contextual synonyms. The contextual synonymy is again based on the associative meanings. Thus, in the third step of the psycholinguistic experiment, the use of the contextually linked association proves to be meaningful. The associative experiment is therefore carried out with the translation units of the original text, which function as stimuli, with the other two professional translators. The results of the contextually bound association are then compared to the translational fields. The tentative course of the translation process can thus be hypothetically reconstructed in the second step.

It is important to bear in mind that the mental lexicon of an experienced translator is at least bilingually structured. The translator thus thinks with the interlingual semantic fields (Seměnova 1989), which are based on the cognitive mechanism, the relay of code-switching (Minjar-Beloručev 1996). This justifies the implementation of contextually bound associating precisely with the translational fields. The translator is exposed to association as a proband. He is presented with the translational fields to which he is to describe his receptive reactions in the form of responses (associations), whereby these can be both source and target languages or both. According to Deese (1962, 1965) and Hörmann (1967), the meaning of a word is defined as the distribution of word responses produced to the stimulus. This creates a network of verbal associations with the stimulus, which can be described as an associative field and at the same time as a meaning of the keyword. According to Hörmann (1967), meaning is a field-like connection that is established by a palette of associations. The associative context finally makes it possible to anticipate the further course of the context, i.e. to grasp the overall context. The translatoric fields as stimuli offer precisely the possibility of grasping the contextual meaning of a sense. The translator as the test subject thus reconstructs the associative networks of the translational field. In the third step, the results of the contextually bound association with the translatory fields are compared with the contextual associations in the second step and with those of the

protocols of loud thinking in the first step. The analysis of this comparison gives considerable impetus to the overall picture of the translation process.

Emotions play an important role here. They increase the variety of meanings. The influence of the affective coloration of words on associative processes comes into play here, because under the psychological structure of a meaning its associative structure is recognized (Brudnyj 1971, Leont'ev A. A. 1971, Piage 1963). The influence of emotions on cognition, i.e. the associations in the translation process, can be investigated under the consideration of associative chain reactions according to Jung (1913). A. N. Leont'ev (1983) discovered that the associative flow of the test subject gets into an area that is somehow affectively coloured for him. The phenomenon that A. N. Leont'ev calls the „reaction of affective perseveration" is observed. The sense of this reaction is that the process of chain-like association is interrupted and the subject begins to associate around this affectively colored content. This can be interpreted as a transition from chain-like associations to associations to a key source of stimulus. Associations in this case would go round in circles. The respondent can only leave this semantic area if he allows more time for the associative reaction and thereby produces a word that is not at all in a direct associative connection with the previous one. The presence of an affective color thus distorts the usual associative meanings by closing them around the affective domain. Transferred to the translation process, this can mean both a dead end in the search for translation variants as well as a new associative connection to the other hidden scene elements of a scene, i.e. a creative categories leap after Paul Kußmaul (2000). The emotional experience of what is understood, the influence of emotions on the translator's cognition, his decision for the respective translation variant are thus intended to intensify or control the course of the translation process accordingly. The empirical data obtained will be used for didactic purposes in the training of prospective translators.

Наталія РЯБОКІНЬ,

к.ф.н., доц., завідувач кафедри філології

та соціально-гуманітарних дисциплін

Полтавського інституту економіки і права

Університету «Україна»

МЕДІЙНИЙ ДИСКУРС ЯК СФЕРА СУСПІЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Наукову розвідку присвячено дослідженню медійного дискурсу як сфери суспільної комунікації. Актуальність дослідження зумовлена стрімким розвитком сучасного світу, зростанням масової комунікації та інформаційних технологій. Величезний вплив Інтернет мережі та розвиток ЗМІ сприяють створенню новітнього інформаційного простору, який складається із великої кількості медіа джерел. В українській лінгвістиці цією проблемою займалися: Н.Рябокінь, О. Прохор та ін.[1; 2]. Залишилося багато нез'ясованих питань.

Мета та завдання статті полягає в поглибленні наявних підходів до поняття медіадискурсу, аналізі його цілей. Об'єктом дослідження є медійний простір. А предметом – медійний дискурс. У роботі розглянуто різні підходи до визначення поняття медіадискурсу, наведено теоретичні засади щодо його особливостей та цілей.

Було з'ясовано, що в медійному просторі функціонує медіадискурс. Поняття медіадискурсу є похідним від загальної концепції дискурсу і становить сукупність процесів і продуктів мовленнєвої діяльності у сфері суспільної комунікації. Виявлено, що медіадискурс – це будь-який вид дискурсу, що реалізується в медіапросторі та продукується засобами масової інформації. Медіадискурс надає уявлення про мовленнєву діяльність у сфері мас-медіа, оскільки охоплює численні екстралінгвістичні фактори, пов'язані з особливостями творення медіа повідомлення, культуро обумовленими способами кодування та декодування, а також соціально-історичним та політико-ідеологічним контекстом.

Встановлено, що медіадискурс весь час розширює комунікативно інформаційні канали та сприяє кількісному зростанню своєї аудиторії і робить можливим швидке реагування на зміни в житті індивіда та суспільства. У зв'язку з тим, що головним у медіадискурсі є передача інформації, його цілями є: опис ситуації та пояснення отриманої інформації; регулювання дійсності адресантів; вплив на свідомість адресантів через потік інформації, який залежно від простору й часу впливає на людину та спричиняє відповідний зворотній зв'язок; прогнозування стану справ про ймовірні дії того чи іншого фактору, що має на меті стимулювання до запропонування результатів, висновків.

Доведено, що медійні тексти висвітлюють подію чи ситуацію, ураховуючи різні погляди, передають офіційну думку за допомогою закодованої знакової системи – мови преси, зароджують певні цінності та сприяють зникненню інших. Зазначено, що робота може стати підґрунтям для подальшого аналізу медіадискурсу як мовленнєвої практики, мовленнєвих актів медійного дискурсу.

Список використаних джерел:

1. Рябокінь Н.О., Прохор О.А. White paper як жанр текст. *«Закарпатські філологічні студії»*. Випуск 25/2022.
2. Рябокінь Н.О. Комунікативно-прагматична характеристика White paper. Соціально-гуманітарні проблеми XXI століття: Актуальність, багатополарність, перспективи розвитку. Матеріали I науково-практичної конференції. Українською та англійською мовами. Полтава, 2022. С. 173-179. <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/>

Юлія СИРОТА,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри загального мовознавства та іноземних мов
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

THE PACULIARITIES OF INTERPRITING OF BIBLE IDIOMS WITH THE COMPONENT ‘HEART’ INTO UKRAINIAN

Idiom is an integral part of any language. The research of Bible idioms was done by many scientists, such as A.Birih, V.Gak, Y.Gvozdarev, I.Dubrovska, O.Kunin, O.Lysenko, I.Mateshych, O.Safronova, P.Semyonova, E.Soloduho, L.Stepanova, N.Cherkas S.Stoffel, L.Smith, David Crystal etc. Bible idioms assimilated in the language in such a way that using them we often even do not expect that expressions were first used in the Bible. One of the peculiarities of modern language is a tendency not just to quote the Bible expressions, but to play with them.

The aim of our research is to reveal the peculiarities of usage of some Bible idioms with the component ‘heart’ in Modern language on the materials of English and Ukrainian Internet media and contemporary dictionaries and to define the ways of their interpreting into Ukrainian language. The urgency of the research is explained by the fact that English-speaking society uses Bible idioms everywhere: in politics, business, art, music, poetry, advertisements, everyday life etc.

Idioms with the component ‘heart’ are popular in different languages. In Ukrainian language they took particular place probably because of the development of ‘philosophy of heart’: *серце тьохнуло, серце заходиться, у серці холоне, серце кров’ю обливається, серце не камінь, відлягає від серця, серце співає etc.* However, the English language has a lot of similar ‘heart’ idioms, which are usually used as equivalents for translation. Nevertheless there are a number of idioms which do not have its equivalents in Ukrainian but need to be translated in another way. As to the idioms of biblical origin, or the so called

Biblicisms, we have found few of them with the 'heart' component in English language. The problem of translation of Bible idioms appears when a Bible phrase became an idiom only in one of the compared languages. Then interpreter tries to find ways to translate it correctly in order not to lose original meaning.

For instance, an idiom '*A man after my own heart*' was borrowed from the Bible with the meaning 'A kindred spirit – someone I can agree with' (Samuel 13:14, Acts 13:22) [2]. Modern dictionaries [3:721], [4:140] indicate that the idiom's first component is supposed to be a person: *A man after my own heart, a girl after one's own heart, a woman after one's own heart, a leader after one's own heart, etc.*: '*He took away every year I had to give a man, and then took away himself for good measure. He was a man after my own heart so I will not blame him*' (1988, Sebastian Barry *Boss Grady's Boys*) [1].

In Ukrainian language this expression from the Bible did not become an idiom, so there are can be several ways to translate. Internet search showed that idiom is used in all sorts of situations, familiar, non-romantic, romantic, with friends, and in politics. Idiom sometimes totally loses its original biblical meaning and gains other meanings due to the varieties of the first component. Thus, we found: '*a cat after one's own heart*' [5]; '*a dog after my own heart!!*' [6]; '*an elephant after my own heart*' [7]; '*a chair after its own heart*' [8]; '*a table after my own heart*' [9]; '*A Marriage After God's Own Hear*' [10]; '*after my own heart décor*' [11].

Other Bible idiom with 'heart' component we found – *heart's desire, harden your heart, have a 'heart!', 'lift up one's heart', 'take heart', 'take heart of grace', pour your heart out etc.* – also have shown the huge ability to be adopted and transformed in different situations. The interpreter into Ukrainian language in each particular case has to be very careful as being not common for Ukrainian language the phrase may be a commonplace for a native speaker.

References:

1. Abby Lingvo Dictionary online. Режим доступу:<http://www.lingvo.ru>

2. The Holy Bible, New King James Version. Nashville: Thomas Nelson Inc., 1982. 502 p.
3. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English 7th edition / Chief Editor Sally Wehmeier. Oxford University Press, 2005. 1899 p.
4. The Oxford Dictionary of Idioms. 2nd edition / Edited by Judith Siefring. NY: OUP Inc., 2004. 340 p.
5. [<http://blogs.roanoke.com/thehappywag/2010/02/a-cat-after-my-own-heart/>];
6. [<http://www.myspace.com/62952872/photos/13866727#%7B%22ImageId%22%3A13866727%7D>];
7. [<http://colormecarla.com/a-table-after-my-own-heart>].
8. [www.yankodesign.com/2011/12/12/a-chair-after-its-own-heart];
9. [theredchairblog.blogspot.com/2012/.../chair-after-my-own-heart.htm];
10. [www.davidclarkeseminars.com].

Римма АЛАХВЕРДІЄВА,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності 014 «Середня освіта»

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛІРИКИ Г. ГЕЙНЕ

(«КНИГА ПІСЕНЬ»)

Світ ХХІ століття оповитий минулим, адже все, що відбувається навколо, просякнуте історією і безперервно допомагає, на наше глибоке переконання, теперішньому розбивати кам'яні мури між читачем та лірикою. Мільйони сторінок зберігають в собі правду і віру, кохання і милість, щастя і пекучий розпач, що є невід'ємною частиною буденності та реальності. Спадщина українських та зарубіжних авторів збагачена ліричними творами, які мають власні особливості, що вирізняють їх з-поміж інших жанрів.

Звернемося до найромантичнішої збірки віршів великого німецького поета та письменника Крістіана Йоганна Генріха Гейне «Книга пісень». Адже аналіз її художніх особливостей надасть можливість пережити емоції ліричного героя в контексті тогочасних історичних подій, що й виступає *метою* нашого дослідження. Найголовнішим *завданням* роботи є аналіз ліричних мотивів твору, що допоможе розкрити художню своєрідність збірки.

Вивченню творчості Генріха Гейне в різні часи присвятили увагу науковці, письменники, викладачі (Р. Гончарук, М. Зуєнко, А. Калініна, Г. Левченко, Н. Ходаковська, ін.). Перекладацькій діяльності творів Гейне присвятили свої доробки Л. Первомайський, М. Старицький, Л. Українка, Ю. Федькович, І. Франко. Окрім цього відомими є праці

Збірка «Книга пісень» складається з 215 віршів та поділяється на 4 цикли: «Юнацькі страждання», «Ліричне інтермецо», «Знову на батьківщині», «Північне море». Кожен з циклів збірки різний за своєю спрямованістю, але всі вони розкривають одну ідею – еволюцію внутрішнього стану ліричного героя.

У першому циклі «Юнацькі страждання» відображено зародження перших почуттів поета, його перші розчарування у цих почуттях, бо вони не співпадали з реальністю. Самого ліричного героя ми можемо побачити молодим та замріяним. Він перебуває у полоні своїх мрій, бажань та марень. Поет розуміє, що той ідеал, до якого він прагне, не співпадає з дійсністю. Червоною стрічкою через увесь цикл проходить мотив нерозділеного кохання та розчарування [1, с. 49]. Автор оспівує кохання як найбільше і найцінніше почуття в житті кожної людини. В цьому циклі поряд поєднуються як чарівні та ясні зорі, різнокольорові квіти, так і образи кладовища, розритих могил, мерців тощо. Це символізує те, що кохання та страждання, кохання і смерть нерозривно між собою пов'язані. Ліричний герой захоплюється образом коханої жінки, ідеалізує його. Ми можемо побачити у віршах контрастні символи зі світу природи та фантастичні (фольклорні) образи [1, с. 49]. На думку самого поета, ці образи допомагають

йому розкрити суперечливість його почуттів. Впоратись із власними почуттями автору допомагає його творча діяльність та мистецтво, адже письменник на власному досвіді знає біль від нерозділеного кохання, яке призводить до оманливої самотності [3, с. 59].

У наступному циклі – «Ліричне інтермецо» – автор продовжує ділитися своїми почуттями, розкривати тему кохання. Але ці почуття вже більше пов'язані із мистецтвом та поезією. Саме улюблена творча зайнятість поета надихає його жити далі. Мотив поетичного співу у душі ліричного героя змінює світ навколо. Він починає дивитися на навколишній світ через призму поета: пташки співають, з'являються тваринки, троянди «розповідають запашні казки», фіалки «дивляться на зірки», «сміються та ластяться» [1, с. 50]. Образ коханої теж переплітається з природою та наповнюється природною красою і гармонією. Цей образ постає як символ краси, вишуканості та гармонії. Кохану ліричний герой порівнює із лілеєю, голубкою, перлиною. Символи допомагають ще виразніше розкрити образ коханої людини. Крізь віршовані рядки ми читаємо і про тугу, яку поет намагається подолати [1, с. 50]:

*« Ти не любиш мене, ти не любиш мене,
Я не дуже за тебе журюся;
Як погляну на личенько тебе, ясне,
То веселий, мов цар, я роблюся...»* [4, с. 133-147].

У цьому циклі ліричний герой хоче врятувати та зцілити себе. Поет протиставляє свій збагачений замріяний світ життю філістерів, які живуть звичним життям, прогулюються містом, розважаються тощо: бачимо сатиричне забарвлення замальовок сцен із життя міщан. У вірші «Всі за часом сиділи» простежуємо майстерно змальовані образи графині, містян, радника, пастора та інших. Цьому духовно низькому світу автор протиставляє душевне багатство ліричного героя, котрий розуміє, що головне не просто завоювати серце людини, яка подобається, а мати почуття до людини та отримувати від усього радість і задоволення.

Перед написанням третього циклу – «Знову на батьківщину» – у поета був перепочинок у кілька років. За цей час він набрався досвіду, осмислив сенс буття, морально змужнів після багатьох втрат та був готовий продовжувати творити. Кохана дівчина зникає, і через це навколишній світ для героя дуже змінюється. Психологічного підтексту набуває зображення природи поруч із внутрішнім станом ліричного героя. Головним мотивом циклу є відчуття самотності, відчуження людини від світу. Виникають морські образи та мотиви: туман, розбиті кораблі, море, вітер, темна ніч, чайки та, звичайно, морські фантастичні істоти, зокрема й русалки. Образ бурхливого моря порівнюється із вируванням емоцій у ліричного героя і є багатозначним: воно може символізувати біль, сум, тугу, розчарування, нещастя. Темна ніч ще більше розкриває ці поняття. Ліричний герой стає самотнішим. Символи потойбічного життя постають у творі нагадуванням про минуле, яке нерозривно пов'язане з теперішнім і майбутнім. У цьому циклі автор розкриває такі вади суспільства, як обмеженість, жадібність позбавлених сумління людей [2, с. 2]. З ницим життям контрастує духовно багатий внутрішній світ ліричного героя. Не дивлячись на те, що герой вже пережив багато страждань, у його душі ще є сили для того, щоб продовжувати життя далі, зокрема й у творчості [2, с. 4-5].

В четвертому циклі – «Північне море» – бачимо ліричного героя як одне ціле з природою. Героя цікавлять усі природні сили. Тому символічними постають морські образи (кораблі, море, морські птахи, буря, сильний вітер тощо), які розкривають бентежність людської душі, показують бурю емоцій у контексті того часу [1, с. 51]. Ліричний герой залишається чистим душею, вільним у бурхливому світі, просвітленим і відстороненим від фальшивого та обмеженого. Бачимо, наскільки людина може бути сильною, навіть переживши скільки горя та лиха.

Яскравою художньою особливістю збірки є використання пейзажних замальовок, у яких природа виступає як жива істота (наділяється людськими якостями: вміє сумувати, радіти). За її допомогою автор відтворює свої

думки, почуття, радощі, переживання тощо: це образи фіалки, трави, жайворонка, троянди, лілії, лотоса, за якими закріплені усталені значення кохання, смерті, таємниці...:

*«Чому троянди немов неживі,
Кохана, скажи мені?
Чому, скажи, в зеленій траві
Фіалки такі мовчазні?» [5].*

Г. Гейне широко використовував такий художній засіб, як психологічний паралелізм (запозичений з фольклору), за допомогою якого розкривав глибини людської душі, показував щирі почуття та емоції через образи природи:

*«Коли настав чудовий май,
Садочків розвивання,
Тоді у серденьку моїм
Прокинулось кохання» [4, с. 133-147].*

Автор розкриває тему кохання, мрію про возз'єднання з коханою, якій так і не судилося здійснитися. Ліричний герой Г. Гейне – це представник німецької духовно багатой інтелігенції того часу. Внутрішній світ думок та переживань, почуття і бажання якого висвітлені у народнопісенних формах та образах. Герой щирий, відвертий і самокритичний. Він втомився від «порядного товариства», у якому себе не бачить. Для розкриття цілого спектру проблем Генріх Гейне застосовує такі художні особливості: психологічний паралелізм, поєднання природних пейзажів та внутрішнього стану героя, символічність, поєднання контрастів, автобіографічні риси. Автор наголошує, що найважливіше для людини, відчуті кохання у собі, бо без кохання не будеш щасливим до кінця. Як справжній романтичний герой, ліричний герой збірки «Книга пісень» сконцентрований на самому почутті, а не на результаті.

Список використаних джерел:

1. Ніколенко О.М., Зуєнко М.О., Стороха Б.В., Туряниця В.Г., Орлова О.В. Зарубіжна література: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2017. 176 с.
2. Колосюк І.А. Іронія в поезії Г. Гейне. <http://dspace.nbuiv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/31033/10-Kolosuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 17. 11.2022)
3. Волощук Є.В. Зарубіжна література: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2017. 304 с.
4. Леся Українка. Зібрання творів: У 12 тт. К. : Наукова думка, 1975. Т. 2. С. 133–147.
5. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1753> (дата звернення 20.11.22)

Антон АНТИШКО, Алевтина ПРИХОДЬКО,

здобувачі першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності «Хімічна технологія та інженерія»

Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОУТВОРЕННЯ В НОВІТНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Термін – це спосіб спілкування інженерів та спеціалістів в окремо взятій галузі знань. Звичайно, це слово, або словосполучення повинно вступати в системні зв'язки з іншими словами та словосполученнями вибраної галузі [1, с.1444]. Основна кількість термінів народжуються способом термінологізації, тобто, звичайні, ще непрофесійні мовні конструкції включаються в масив професійного стилю та отримують більш спеціалізовані значення. Але, існує й оборотна ситуація, коли найпоширеніші терміни отримують властивості загальноживаних слів. Їх основне (термінологічне)

значення втрачає оригінальність і в галузі комунікативних сфер вони вже не мають характер термінів, тобто виконується детермінологізація. Початок терміноутворення відносять до скасування кріпацтва. Існує великий інтерес до цього питання і сьогодні, і, напевно, чи він згасне. На жаль, принципи терміноутворення дуже мало освітлені у відповідних джерелах. За виключенням робіт Л. В. Туровської, наприклад [2], згадати інші дослідження дуже важко.

Як, відомо, терміни утворюються різними способами:

- переосмисленням (термінологізацією) загальноживаних слів для позначення певного наукового поняття;

- перенесенням готового терміна з однієї галузі в іншу (ретермінологізація);

- запозиченням та калькуванням;

- використанням існуючих словотвірних моделей для утворення нових назв;

- використанням словосполучень для найменування наукових понять (які становлять до 70% загальної кількості термінів) [3, с. 682].

Але, на жаль, велика кількість термінів в українській технічній мові є кальками з англійської, або російської. Доходить до смішного. «Козаки дивилися на мапу». А чи була «мапа» у їхній час? Ні, звичайно, бо це калька з сучасного англійського слова «map» (МЕП) – мапа. Російська «юбка», українською – «спідниця». А «юбка поршня» – «поршнева спідниця»? На жаль, українською це – «юбка поршня»... Фраза російською: «пруток будем перерабатывать в проволоку» українською звучить так: «дріт перероблятимемо на дріт». Розумійте як хочете. «Круг» та «окружность» по-українськи однаково – «коло». Але «круг» – фігура, а «окружность» – лінія. І це зовсім не тотожні речі. Заради справедливості, зазначимо, що останні пару років почали в українській мові писати «окружність». Але ж «окружность» – це українською, «коло»... Треба писати «окольність»? Так це вже виходить зовсім інший термін. Знову калька...

Особлива краса – компютерний переклад. І у фразі: «брак чавунного підсвинка» навряд чи хтось прочитає вихідну фразу «брак чугунной чушки». Ну, і зовсім незрозуміло, навіщо було ображати мешканців гарного міста Дніпропетровська, спробуючи перейменувати його на Сечеслав? «Сеча» – українською означає урину. На щастя, здоровий глузд переміг і місто стало називатися Дніпро. А знамените реформування мови? З заміною літери «ф» на «т». І тепер замість слова «граф» треба читати «грат», «шафер» – «шатер», «торф» – «торт», «фара» – «тара», а «фреска» стане «тріскою». Треба переробляти купу документів – паспортів, дипломів, атестатів, прав власності тощо. Якщо Федір стає Теодором, то старі документи вже не його. Але, не все втрачено. Україна неоднорідна. На заході її у місцевих діалектах багато полонізмів, на сході – русизмів. І кожен вважає, що саме він каже та пише правильно. Але коли, чверть століття тому, у Харкові трапилася екологічна катастрофа – дітей відправили на Закарпаття. А через п'ять років після цього дітей із підтопленого Прикарпаття прийняв схід України. Про сьогоденну ситуацію і згадувати нема сенсу. І що? А нічого! Жодних мовних барерів, жодних образ, ніяких поділів на своїх і чужих. Усі українці – НАШІ! Невже нам потрібне стихійне лихо, або війна, щоб ми зрозуміли, що ми один народ? Що нам треба зняти політичне підґрунтя, навести порядок у власному домі, і зовсім скоро на нас чекатиме щастя. Адже, ми його варті! Таким чином, утворення термінів повинні контролювати не політики, а мовознавці. Щоб не було смішно, сумно та огидно перед потомками.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / За ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Туровська Л. В. Терміни та номени в науково-технічній сфері. Українська термінологія і сучасність: Зб. наук. праць. Вип. VI. К.: КНЕУ, 2005. С. 73-83.
3. Суперанская А. В. Терминология и номенклатура. Проблематика определенных терминов в словарях разных типов : сб. статей. Л.: Наука, 1976. С. 73–83.

Світлана БІЛЯЧЕНКО,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти (1 курс) спеціальності «Філологія»
Полтавський інститут економіки і права
Університету «Україна»

НЕОЛОГІЗМИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗВИТКУ МОВИ

Процес неологізації європейських мов, що активно протікає в останні десятиліття, породжує необхідність пильного вивчення неологізмів і приводить до розвитку неології, як окремої галузі лексикології; разом з тим теоретична база й термінологічний апарат цієї науки дотепер залишаються несформованими. Лінгвокультурологічні характеристики неологізмів у цілому, і неологізмів ЗМІ зокрема, не знайшли широкого відбиття в наукових працях лінгвістів. Розробка цієї теми представляється актуальною в силу того, що вона перебуває на стику двох молодих галузей, що розвиваються: неології й лінгвокультурології.

Дослідження неологізмів весь час проводиться вітчизняними та зарубіжними лінгвістами, проте чимало питань ще залишаються недостатньо вивченими і потребують додаткових досліджень, скажімо, питання вивчення способів утворення англійських неологізмів. Основна увага у цій статті приділяється способам утворення неологізмів на матеріалі сучасної англомовної преси.

ЗМІ грають дуже важливу роль у розвитку мови. Телебачення, радіо, газети, інтернет нині є не лише джерелами інформації про події у світі, але й джерелом влади, інструментами впливу, контролю та інновації в англомовному суспільстві, важливим джерелом визначення і відображення соціальної реальності, і навіть місцем, де формуються, зберігаються та виявляються культурні зміни і цінності суспільства та деяких груп людей. В той же час мова преси, безумовно, має певну специфіку, що відрізняє її від

мови художньої або наукової літератури, від розмовної мови. Це є наслідком тривалого відбору мовних, виразних засобів.

Лексика будь-якої мови постійно поповнюється, збагачується, оновлюється. Слова зникають, виходять з ужитку, інші, чи навпаки, з'являються, починають активно використовуватися носіями мови. Поряд зі старінням певних слів набагато інтенсивніше протікає процес поповнення лексичного складу мови. Останні 10-15 років - це період значних змін в Україні та світі, що самим безпосереднім чином відбилося на стані словникового складу.

Найяскравіше відображає динаміку мови її словниковий склад, на розвиток якого безпосередньо впливає позамовна дійсність та зміни, що в ній відбуваються. Нове тисячоліття характеризується глобальними змінами у всіх сферах життя людини, що обумовлює значне зростання темпів збагачення словникового складу мови. Виникнення лексичних новотворів у мові є явищем цілком закономірним, воно впливає і з творчого характеру мовленевої діяльності загалом.

На даний момент англійська мова, так само як і багато інших мов, переживає "розквіт" нової лексики. Зміни, що відбуваються в суспільстві, відбиваються, насамперед, у засобах масової інформації. Можна сказати, що в першу чергу неологізми з'являються в пресі. Мова газетних повідомлень, що історично склалася у системі англійської мови, володіє рядом загальних рис, що змінюються від епохи до епохи, а також безліччю приватних особливостей, властивим окремим газетним жанрам та публікаціям.

Поповнення лексики новими словами відбувається багато швидше, ніж процес старіння слів. Проблема дослідження неологічних утворень привертає увагу багатьох лінгвістів. Серед них Андрусак І.В., Гармаш О.Л., Єнікеєва С.М., Жлуктенко В.І., Зацний Ю.А., Карпенко Ю.О., Ковтун К.В., Омельченко Л.Ф. та інші.

Сучасний світ щодня змінюється під впливом багатьох факторів, з'являються нові поняття, явища та предмети, які знаходять своє

відображення у мові і часто називаються неологізмами, які вивчаються спеціальною галуззю лінгвістики – неологією.

Питанням неологізмів займалося і займаються багато лінгвістів, серед яких: А. А. Харковська, Ю. А. Зацний, І. І. Мурко та багато інших.

За останнє десятиліття видано два цінних словники Барнхарта. Вони зафіксували близько 10 000 нових слів та значень. Видано три однотомних додатки до третього видання словника Вебстера: “6 тисяч слів”, “9 тисяч слів”, “12 тисяч слів”. Для того, щоб занести слово в словник нових слів Барнхарта, необхідно, щоб воно використовувалося протягом одного року, тоді як у лексикографічному центрі Оксфордського університету цей термін у 5 разів більший, що виключає можливість фіксування так званих “одноденних” слів [15, с. 79-80].

Дослідження новоутворених слів є невід’ємною частиною лексикології. Неологізми показують здатність мови відображати динамічний розвиток суспільства і в той самий час розширення традиційних меж словотворення. Для відображення, відтворення й закріплення нових ідей і понять мова, і лексика зокрема, мають перебудовуватися, поповнюватися новими компонентами.

Розвиток мови зумовлений значною мірою розвитком її словотвірної системи, становленням нових словотвірних моделей слів, зміною існуючих, збільшенням чи зменшенням їх продуктивності, багатьма іншими факторами словотвірного процесу [15, с. 80].

Кожна мова є динамічною системою, яка постійно змінюється та розвивається. Найбільш гнучкою є, як відомо, лексична система мови, інтенсивне поповнення словника якої спостерігається разом з розвитком того чи іншого мовного колективу, відображаючи зміни у суспільстві і сучасні тенденції. Останнє десятиліття не було виключенням, постійно порушуються проблеми популізму, масової міграції, протести, ескалація кліматичного кризису, а також поширення пандемії коронавірусу. У результаті щодня з’являлися та з’являються нові поняття, які потребують номінації. Деякі

слова не стають постійно вживаними, інші ж навпаки – укорінюються та залишаються в мові надовго та збагачують її лексичну систему.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю вивчення нової лексики, як засобу відображення змін, які відбуваються в сучасній лінгвокультурі під впливом таких соціально значимих факторів, як комп'ютеризація, інформатизація, глобалізація і інші.

У 1975 році французький лексикограф Ален Рей опублікував працю "Essai de definition du concept de neologisme", де дав ретельне теоретичне обґрунтування процесу лексичної неології і заклав теоретичні основи для систематичного лексикологічного і термінологічного дослідження в цій сфері. Поміж іншого, Рей визначив соціальні та прагматичні аспекти лінгвістичної неології. Неологізм як лінгвістичне явище має розглядатися в різних аспектах: часовому (синхронічний), географічному, соціальному і комунікативному [14, с. 37].

Як зазначає Роберт Вільям Берчфілд, лексиколог, редактор Oxford English Dictionary, щороку в англійській мові з'являються приблизно 800 неологізмів. Внаслідок цього виникла нова галузь лексикології – неологія (від французького „neologie”), яка і займається вивченням неологізмів [11, с. 20].

Нові лексичні та фразеологічні засоби мови з'являються відповідно до мовних законів на позначення нових предметів і явищ, сутність яких відбивається у нових словах і нових значеннях.

Причиною виникнення неологізмів є зміни у суспільстві та науково-технічний прогрес: виникнення нових соціально-економічних реалій, відкриття в галузі науки та техніки, досягнення у гуманітарній сфері.

Вивчення цього розділу мовознавства дуже цікавить сучасну лексикологію. Неологія виконує широкий спектр завдань, а саме займається практичними процесами створення нових лексичних одиниць, теоретичним і прикладним вивченням лексичних утворень, способами утворень нових слів, ідентифікаційними критеріями, прийняттям та поширенням неологізмів,

інституційною діяльністю, орієнтованою на визнання, реєстрацію, поширення, імплантацію неологізмів в конкретному контексті мовної політики; аналіз з точки зору новизни словників щодо їх використання як фільтрів розпізнавання неологізмів та неологічне порівняння словників.

Величезна кількість нових слів і необхідність їх опису зумовили створення нової сфери лексикології – неології – науки про неологізми. Однак теорія неології в англійській мові, на думку Андрусяка І.В., ще не сформувалася як самостійна галузь лексикології. Між тим, в англійській мові в середньому за рік з'являється 800 нових слів – більше, ніж у будь-якій іншій мові світу. У зв'язку із цим перед дослідниками постає завдання не лише фіксувати нові слова, але й досліджувати їх. Нова лексична одиниця проходить кілька стадій соціалізації (прийняття її в суспільстві) і лексикалізації (закріплення її в мові) [7, с. 94].

Відповідно, кожен неологізм проходить наступні етапи: виникнення → узуалазація → акцептуалізація → лексикалізація/інтеграція. Таким чином поняття неологізму не є статичним, а має процесуально-динамічну природу [8, с. 84].

Отже, неологізм – це є слово, значення якого з'являється у певний період часу в мові і його новизна усвідомлюється мовцями.

Поява нового слова, як стверджує Андрусяк І.В., є результатом боротьби двох тенденцій – розвитку мови та її зберігання. При цьому поява нового слова не завжди викликана прямими потребами соціуму в новому значенні. Жодна нова наука не в змозі без неологізмів, нових слів та нових інтерпретацій уже існуючих слів пояснити та описати реалії сьогодення по-новому.

Кожна мова є динамічною системою, яка постійно змінюється та розвивається. Найбільш гнучкою є, як відомо, лексична система мови, інтенсивне поповнення словника якої спостерігається разом з розвитком того чи іншого мовного колективу, відображаючи зміни у суспільстві і сучасні тенденції. Останнє десятиліття не було винятком, постійно порушуються

проблеми популізму, масової міграції, протести, ескалація кліматичного кризису, а також поширення пандемії коронавірусу. У результаті щодня з'являлися та з'являються нові поняття, які потребують номінації [11, с. 20].

В епоху Інтернету межі між лінгвістикою та іншими науками, а особливо суспільно-політичною сферою стають все більш тонкими. Питання суспільнополітичних явищ тепер цікавлять не тільки спеціалістів цієї галузі, та окремих напрямків, а й лінгвістів, та ширші верстви населення, не пов'язаних зі сферою соціальної політики чи мовознавства професійно. Інтернет робить вузькоспеціалізовані явища більш доступними для розуміння та вивчення широкому загалу, і в той же час, слугує для швидкого реагування на зміни та появу нового через висвітлення подій та думок в світовій павутині.

Спеціальні терміни та поняття, які раніше використовувались лише певним колом людей стають загальнозживаними, зрозумілими на побутовому рівні більшості населення, яке має доступ до Інтернету та засобів масової інформації. Суспільно-політична галузь, як і всі інші галузі, прагне до єдності з соціальною свідомістю, адже вся суспільно-політична лексика, в певній мірі, спочатку існує в свідомості суспільства, лише потім закріплюється в офіційних джерелах [5].

Поява нових умов існування людини, нові відносини між мовцями, нові галузі знань і концепції потребують відповідних змін в мові, які відображали оточуючу реальність і внутрішній світ, говорить, що саме лексичний склад є тим компонентом мови, якому притаманні постійні зміни, пояснюється новими когнітивними і комунікативними потребами говорити.

Тому не дивно, що саме англійська мова, як мова міжнародного спілкування, активно розвивається і постійно поповнюється новими словами і оборотами, які відображують мовні реалії конкретного періоду часу і при яких закріплюється статус неологізмів.

Як показує аналіз спеціальної літератури з дослідження неологізмів, в сучасних умовах великий вплив на людську свідомість здійснюють ЗМІ.

Вони визначають духовні цінності і мають на меті формування громадської думки.

Здатність ЗМІ впливати на широку аудиторію, надає дослідженню їх мови особове значення. Мова ЗМІ є динамічнішою і найбільш інноваційною щодо вживання нових слів. Мова медіа – одна з перших фіксує появу нових слів.

Як приклад можна привести неологізм *twitterati*, що означає людину, у якої тисячі підписників у Твіттері. Слово утворено від *Twitteri glitterati* «багаті, красиві, модні світські люди», останнє теж колись було неологізмом, виникло воно десь між 1935-40-ми роками, на основі злиття іменників *glitter* «блиск» і *literati* «начитані люди, інтелектуали». Більш того, іменник *twitterati* за голосом нагадує іменник *Illuminati* «ілюмінати», люди, які тайно керують світом. Як наслідок, можна зробити припущення, що знамениті люди у Твіттер в якомусь сенсі, образно «керують світом». Весь цей логічний ланцюжок асоціацій дозволяє назвати *twitterati* – «модним словом», у сучасній лексиці англійської мови [9, с. 308].

Зацний Ю.В.у своїй роботі висловлюється, що, зважаючи на те, що мова – це невід'ємна частина пізнання та культури, її можна віднести до інструментів освоєння та формування культури, за допомогою якої людина пізнає світ, створює свою картину світу, розширює її та ділиться з тими, хто її оточує, також з'являються нові сектори у картині світу, такі, як: комп'ютерна техніка, космонавтика та наркоманія, а також, крім нових секторів, існують і інші, раніше створені, які зараз розширюються [9, с. 308].

Також неологізми можуть поділятися на: власне мовних та авторських, індивідуально-стилістичних неологізмів.

Авторські, індивідуально-стилістичні неологізми створюються письменниками для особливих потреб вираження образності в тексті. Такі неологізми прикріплені до контексту, і мають автора. Вони можуть бути створені з метою надання тексту свіжості, оригінальності. Іноді письменники створюють неологізми, які використовують не в одному творі, а декількох, з

метою створення власного стилю, як деталь, яка відрізняла б їх стиль від інших письменників. Авторські неологізми, якщо вони утворені по продуктивним моделям словотворення, існуючим в мові, називають потенціальними словами. Це за умови, якщо вони привернуть увагу читачів, суспільства, і приживуться в свідомості суспільства, будуть активно використовуватись ним [9, с. 170].

Прикладами авторських неологізмів є такі новоутворення з роману Рассела Гобана «Рідлі Вокер», як: *Puter Leat* – правителі з минулого, *slevverness* – втрачена влада. Норман Мейлер вигадав слово *factoid* – сумнівна, неперевірена інформація, Вільям Гібсон вигадав термін *cyberspace* – кіберпростір, а Джон Мілтон – *lovelorn* – людина, що страждає від безнадійного кохання. Але таких слів в суспільно – політичній лексиці буває дуже мало, зазвичай, це якісь експресивні вирази, використані політиками в мовленні, які стають їх фірмовим виразом [13, с. 102].

Мова преси постійно поповнюється новими одиницями. Поповнення її здійснюється за рахунок утворення нових слів суспільно-політичного характеру та шляхом набуття словами, що вже існували в мові, нових значень. Суспільнополітична лексика однією з перших реагує на зміни в суспільстві, й поповнюється у відповідності з появою нових реалій або понять, та потреб суспільства [13].

Саме в цій галузі утворюється найбільша кількість неологізмів, які швидко набувають розповсюдження та активно використовуються суспільством.

С. Лук'яненко виділяє більш детальні семантичні групи вживання, а саме:

- державна влада та місцеве самоврядування, форми правління, представники влади та їх діяльність;
- адміністративно-територіальний поділ країни;
- знаки й символи держави;
- прибічники, супротивники тієї чи іншої форми державного правління;

- офіційні та неофіційні назви партій, політичних об'єднань, передвиборчих блоків, парламентських фракцій;
- назви людей за їх належністю до партій, блоків, рухів, участю в партійнополітичному житті, за політичними переконаннями;
- найменування політичних учень, систем, ідейних напрямків і доктрин;
- характер діяльності політичних організацій і партій, методи й форми партійної роботи та боротьби;
- поняття міжнародного права;
- міжнародні організації, їхні представники та діяльність;
- міжнародні й регіональні конфлікти, тероризм;
- назви громадських організацій, об'єднань, рухів, осіб і процесів пов'язаних з ними;
- класи, прошарки, групи суспільства та їхні представники;
- назви, пов'язані з соціальним та національним гнітом, визвольним рухом, класовою та національною боротьбою;
- явища, пов'язані з військовими, міжетнічними та міжконфесійними конфліктами;
- прибічники/супротивники видатних суспільних діячів;
- екологічні проблеми;
- термінологія суспільно-політичних наук [12].

Можна виділити неологізми, які виникли на базі власних імен, наприклад Obama-oid - «прихильник політики екс-президента Барака Обами.

Імена відомих людей також можуть стати okazіоналізмами. Так власне прізвище «Трампа», яке вже є неологізмом та при численних видозмінах слова може позначати деякі поняття. Наприклад:

- «trumpescent» позначає щось дороге, але з відсутністю смаку;
- словами «Trumper», «Thumper», «trumpescite» та «trumpeteer» часто позначають прихильників Трампа та його політичної діяльності;
- слово «trumpertained» використовується для позначення задоволення або насиченості (іноді з негативним підтекстом);

- за допомогою «trumpreу» називають членів родини Дональда Трампа.

Приклади семантичної переорієнтації є сучасне «модне слово» snowflake («сніжинка»). Так називають молодих людей, які є гіперчутливими до образ і нападів. Навіть з'явилося словосполучення для узагальненої характеристики сучасної молоді: snowflake generation («покоління сніжінок»).

The Telegraph точно передала поняття у своїй статті: Do not call us snowflakes - it damages our mental health, say young people. («Не називайте нас сніжинками - це руйнує наш упсїх», - каже молодь).

Також, новий сектор на мапі світу займають слова на позначення проблем захисту навколишнього середовища. Наприклад, замість терміну „climate change” слід вживати „climate emergency, crisis or breakdown”, а „global heating” більш коректний вираз ніж „global warming” [11, с . 24].

Головна редакторка журналу The Guardian Katharine Viner коментує ці зміни так: „The phrase ‘climate change’, for example, sounds rather passive and gentle when what scientists are talking about is a catastrophe for humanity”. Також ці вирази постійно звучать у промовах шведської активістки Greta Thunberg: „People are suffering and dying from the climate emergency today. It’s 2019. Can we all now please stop saying „climate change” and instead call it what it is: climate breakdown, climate crisis, climate emergency, ecological breakdown, ecological crisis and ecological emergency?” (The Guardian, 2019) [11, с. 24].

„Відчуття великої печалі, викликане наслідками кліматичної надзвичайної ситуації”: The sense of helplessness is very prevalent – the feeling that the scale of our environmental crisis is so large that as individuals we can’t intervene. And I think that’s actually one of the really powerful mobilizing potentials of ecological grief – it’s driving action and anger; climate marches (The Guardian, 2020) [11, с. 24];

Виділяється ще один відносно новий сектор на мапі світу – споживацтво. Так, поняття „споживацтво” існує уже досить давно, але останнім часом, його розглядають з іншої сторони, виділяють проблеми

масового споживацтва та, відповідно, рішення. Так виникають такі неологізми, як:

- Green Friday – іменник, вперше використаний у 2006 році як альтернатива „чорній п’ятниці”, коли споживачам рекомендується купувати менше та/або купувати натомість стійкі продукти [11, с. 25].;

- serial returner – іменник, вперше використаний у 2019 році у значенні „той, хто закупає багато одягу в Інтернеті і повертає все або велику кількість товару, зазвичай, тому, що компанія дозволяє зробити це безкоштовно”[11, с. 25-26].

Останні події у світі – пандемія коронавірусу також вплинула на розвиток лексичного запасу. Так з’являються слова такі, як covidiot – іменник, двокомпонентна одиниця, утворена шляхом словоскладання по типу N+N=N, вперше використаний у 2020 році у значенні „той, хто ігнорує попередження щодо охорони здоров’я чи безпеки, людина, котра набирає продукти без необхідності”: 'See that guy with the 200 toilet paper rolls? What a covidiot'. That covidiot is hugging everyone she sees (Urban Dictionary)[11, с. 26].

Поповнення неологізмами лексичної системи як найбільш динамічної в англійській мові відбувається не тільки внаслідок впливу екстралінгвістичних чинників, а й за рахунок використання власних внутрішніх ресурсів[11, с. 26].

Висновки. Словниковий склад – найбільш проникна, мінлива й рухлива сторона мови, що безпосередньо реагує на те, що відбувається у світі реалій, у ній безпосередньо відбиваються наші уявлення про різні явища позамовної діяльності. Характерною рисою словника є його здатність нескінченно збагачуватися за рахунок нових слів і нових значень, які утворюються різними шляхами. Створення неологізмів - свідчення життя мови, його прагнення виразити все багатство людських знань, прогрес цивілізації.

Проаналізувавши утворення неологізмів на матеріалах газети “The Times” від 29.11.2019 року, можна сказати, що найчастіше зустрічаються слова, які позначають передові технології, вони щільно увійшли у наше

повсякденне життя.

Так у відсотковому співвідношенні, а це 58% від відібраних слів зустрічаються слова, які використовуються в інтернет-сфері, на другому місці з 17% знаходяться неологізми з політичної сфери. На третьому місці нашого дослідження із 14% посідають слова, вживані у соціальній сфері. І на 4-му та 5-му місцях слова, які вживаються у екологічній та економічній сферах із 7% та 4% відповідно.

Аналіз слів показав, що переважну кількість нових словникових одиниць складають іменники, оскільки розширення словника відбувається головним чином за рахунок об'єктів та явищ, які наповнюють культурологічний простір.

Список використаних джерел:

1. Algeo J. Fifty Years Among the New Words. L.: Cambridge University Press, 1991. 260 p.
2. Андрусак І.В. Спосіб життя та дозвілля: фрагмент концептуального аналізу англійських неологізмів кінця ХХ століття. Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. К., 2000. С. 8-18.
3. Андрусак І.В. Теорія номінації й проблема нового слова в когнітивній лінгвістиці. Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Зб. наук. праць. Ужгород, 2000. Вип. 3. С. 13-20.
4. Андрусак І.В. Людина й суспільство: фрагмент концептуального аналізу англійських неологізмів кінця ХХ століття. Проблеми романо-германської філології: Зб. наук. праць. Ужгород: Мистецька лінія, 2001. С. 9-22.
5. Андрусак І.В. Неологічна картина світу англомовного суспільства кінця ХХ століття. Мовні і концептуальні картини світу: Зб. наук. праць. К., 2001. С. 7-11.
6. Андрусак І.В. Номінативно-фреймовий аналіз суфіксальних неологізмів кінця ХХ століття. *Науковий вісник Чернівецького*

університету. *Германська філологія*: Зб. наук. праць. Чернівці: Рута, 2001. Вип. 115. –С. 56-68.

7. Андрусак И.В. Функционирование неологизмов в разных сферах человеческой деятельности (на материале английского языка). *Функциональная лингвистика: Прагматика текста*. Материалы конференции. Ялта, 6-10 октября 1997 г. Симферополь, CLC, 1997. С. 76-77.

8. Bußmann H. *Lexikon der Sprachwissenschaft*. 3., aktualisierte und erweiterte Auflage. Stuttgart, 2002. 390 P.

9. Зацний, Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.

10. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: Підручник. Київ: 2006. 334 с.

11. Козубай І. В., Хаджи А. Ю. Дослідження структурно-семантичних особливостей новоутворень сучасної англійської мови. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*, № 3 (334), 2020. С.20-26.

12. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови). *Вісник Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2005. Вип. 23. С. 16–21.

13. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови. Харків : Основа, 1993. 255 с .

14. Rey A. *Semantics*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1995. 184 p.

15. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. К.: Арттек, 1998. 336 с.

Аміна ВАТРАЛЬ,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2 курс)
спеціальності 035 «Філологія»,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Науковий керівник: Тетяна КУШНІРОВА,
доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської
філології та перекладу,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

**ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ КАЗКИ
ГАНСА КРИСТІАНА АНДЕРСЕНА «СНІГОВА КОРОЛЕВА» З
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УКРАЇНСЬКОЮ**

Художній переклад – це переклад художніх творів, відтворення в нерозривній єдності форми і змісту іноземного літературного тексту засобами рідної мови; один із найважливіших виявів міжкультурної взаємодії. Для того, щоб перекладач зміг відтворити текст, адекватно та повноцінно представити оригінал, він має враховувати декілька основних критеріїв, що стосуються художнього перекладу: адекватність перекладу, збереження відповідних художніх засобів, специфіка стилю та літературного напрямку тексту, врахування культурологічних чинників, відтворення індивідуального стилю письменника. Тому, безумовно, для створення такого перекладу перекладач має бути не тільки ознайомлений із менталітетом та культурою носіїв мови, а і в першу чергу, володіти професійними мовознавчими навичками. А тому для ефективного використання будь-яких перетворень, потрібно розуміти їхню природу, різні контексти, які може набувати певна фраза. Дослідники (В.Карабан, А.Мамрак, О.Назаренко, І.Кобякова та К.Латишев) виокремлюють значну кількість перекладацьких трансформацій, ми у своїй роботі будемо послуговуватися роботами В.І.Карабана, зокрема про лексичні трансформації [2]. Тому метою нашого дослідження є визначення перекладацьких трансформацій в англо-українському перекладі казки

«Снігова королева» Г.К. Андерсена (перекладач - О.Іваненко).

16. Творчість Г.К.Андерсена, відома наразі в усьому світі, кожна дитина знає його історії про Снігову королеву, Принцесу на горошині тощо. Однак ми знайомимося із творчістю цього письменника не з творів оригіналу, написаних данською мовою, а з уже існуючих перекладів англійською, німецькою, українською тощо мовами. У цій розвідці ми спробуємо порівняти переклади українською та англійською мовами, знайти спільне і відмінне, проаналізувати адаптацію казок до українського читача.

Лексичні трансформації – це основний шар перекладацьких трансформацій, які адаптують текст у мові перекладу. Наприклад:

«Higher and higher still they flew, nearer and nearer to the stars, when suddenly the mirror shook so terribly with grinning, that it flew out of their hands and fell to the earth, where it was dashed in a hundred million and more pieces». «Вони підносилися вище та вище, і раптом дзеркало так затремтіло від жахливої гримаси, що вирвалося з рук, упало на землю і розбилося на тисячу мільйонів, більйонів і ще більше скалок.» У цьому фрагменті було використано такі трансформації: заміна, опущення та додавання. Частина речення «nearer and nearer to the stars» та займенник «their» були опущені. Фраза «shook so terribly with grinning» була замінена на «затремтіло від жахливої гримаси». Слово «більйонів» було додано перекладачем для гіперболізації.

«The next day it was a sharp frost and then the spring came; the sun shone, the green leaves appeared, the swallows built their nests, the windows were opened, and the little children again sat in their pretty garden, high up on the leads at the top of the house». «Другого дня був славний мороз, а потім настала відлига і незабаром наступила весна – сонце світило, зелень витикалася з землі, пташки мостили гнізда, в кімнатах відчинили вікна, і діти сиділи знову в своєму маленькому садку на даху високо над усіма поверхами». У цьому реченні було вжито додавання, генералізацію та

заміни. Перекладач додав фразу «потім настала відлига», яких не було у початковому англійському реченні. «Swallow», тобто «ластівки» трансформувалося у «пташки», було використано генералізацію. Також перекладач зробив багато замін: по-перше, словосполучення «green leaves», що дослівно має переклад «зелена листва», тобто молоді листки на деревах, було перекладено як «зелень, що витикалась з землі». По-друге, слово «pretty» було замінено на «маленький», але дослівно його можна перекласти як «симпатичний». По-третє, слова «at the top of the house», що мають дослівний переклад «на вершині будинку», перекладач замінив словами «на даху високо над усіма поверхами», додаючи про цьому додаткової конотації, чого в англійському варіанті не було.

«I'll speak to my tame sweetheart about it: she must advise us, such a little girl as you are will never get permission to enter». «Стривай, я пораджусь з моєю нареченою, вона вже щось придумає і скаже нам. Ти думаєш, що тебе так просто і пустять у палац? Аякже, таким маленьким дівчаткам, як ти, не дозволяють туди й заходити». У цьому фрагменті перекладач застосував такі лексичні трансформації як додавання, конкретизація, заміна. Англійське слово «sweetheart» трансформується в українське «наречена». Тут вжито конкретизацію, оскільки це слово має дослівний переклад «кохана». Також перекладач замінив словосполучення «must advise» на «придумає і скаже». До того ж, тут вжито додавання цілого речення. Фразу «Ти думаєш, що тебе так просто і пустять у палац?» було вжито для пояснення читачеві ситуації, що склалася.

Таким чином, за допомогою порівняльного методу ми зіставили кілька фрагментів англійського перекладу казки «Снігова королева» Г.К.Андерсена та українського (перекладач – О.Іваненко), констатуємо часті заміни, додавання та опущення у перекладі, відхилення від словникових відповідників тощо. Такий перекладацький підхід використано задля досягнення адекватності перекладу, оскільки це і є

основним завданням перекладача. Відзначимо, що український переклад більше адаптований до носіїв мови, використовуються певні лексеми, що можуть бути діалектизмами або словами із застарілим значенням, щоб в українському варіанті текст сприймався не сухо і більш автентично.

Список використаних джерел:

1. Андерсен, Г. Х. Снігова Королева. Казка. Київ : А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га, 2000. 30 с.
2. Карабан В.І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Граматичні труднощі. TEMPUS Флоренція - Страсбург - Гранада – Київ. 1997.
3. Hans Christian Andersen: Andersen's Fairy Tales. THE SNOW QUEEN. URL: <http://www.literaturepage.com/read/andersen-fairy-tales-57.html> (дата звернення 21.11.2022)

Ірина В'ЮН,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності

«014 Середня освіта (Мова і література (німецька))»

Полтавський національний педагогічний

університет імені В. Г. Короленка

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СТАРШИХ КЛАСАХ

Урок іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іншомовне слово відображає інший світ та іншу культуру: за кожним словом стоїть обумовлене національною свідомістю уявлення про світ. Оволодіти комунікативною компетенцією, не перебуваючи в країні, мова якої вивчається, досить складно. Тому одним із найважливіших завдань учителя є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці з використанням різних ефективних засобів та прийомів роботи. А це неможливо без автентичних

текстів та різноманітних сучасних інтернет-ресурсів, що сприяють ефективному оволодінню іноземною мовою та формуванню іншомовної комунікативної компетенції учня.

Останнім часом для вдосконалення викладання іноземних мов активно використовуються автентичні матеріали. На всіх етапах навчання вчителі успішно використовують підручники зарубіжних авторів і розробки вітчизняних методистів, основою для яких служать тексти з німецької преси, художньої літератури та інших оригінальних джерел [2, с. 6].

Використання автентичних текстів у сучасній школі має ряд проблем, головними з яких є значна розбіжність сучасних цілей навчання іноземної мови з недостатньою кількістю у деяких школах друківаних автентичних матеріалів.

Застосування автентичних матеріалів на уроках іноземної мови має певні аргументи: використання штучних, спрощених текстів у подальшому може стати причиною ускладнення розуміння текстів, що відображатимуть реалії життя; препаровані (оброблені чи перероблені певним чином) навчальні твори втрачають характерні ознаки тексту як особливої одиниці комунікації, позбавлені авторської індивідуальності, національної специфіки та колориту; автентичні тексти різноманітні у стильовому та тематичному планах, робота над такими текстами викликає в учнів значний інтерес; ілюструють функціонування мови у формі, що прийнята її носіями, а також у природному соціальному контексті; зазначений вид текстового матеріалу є найбільш оптимальним для ознайомлення учнів з культурою країни, мова якої вивчається; автентичні тексти ілюструють функціонування мови у формі, що прийнята носієм мови, і у природному соціальному контексті; матеріали автентичного характеру мотивують учнів, оскільки вони видаються більш цікавими і є великим стимулом до навчальної діяльності, ніж «штучні» матеріали [3, с. 17].

Вибір автентичного тексту залежить по-перше, від віку, рівня та центру інтересів того, хто навчається, по-друге, від соціокультурних потреб. Він має

бути направлений на мотивацію та спиратися на комунікативний принцип. До переваг використання автентичних документів ми відносимо їх різноманітність: вони відображають публічне життя (преса, метеопрогнози), культурні реалії (книги, журнали, статті) або повсякденне життя (меню, розклад, фото), доступність, ілюстративний супровід. Ці документи живі, реальні і мотивують до спілкування. До недоліків використання таких документів можемо віднести складність вибору. Між документом автентичним та педагогічним є різниця, і тому для дидактизації автентичних матеріалів потрібні певні зусилля з боку вчителя.

Використання автентичних документів сприяє формуванню комунікативної компетенції, що є основною метою вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі. При цьому задіяні всі її складові; лінгвістична та соціолінгвістична компетенції, бо аутентичний текст не тільки дозволяє розширити словниковий запас та засвоїти граматичні конструкції, але й максимально наближає учнів до реальної ситуації; соціальна та соціокультурна компетенції, бо робота з автентичними документами створює атмосферу взаємної зацікавленості, спільного вирішення завдань та націлює на діалог культур [1, с. 75].

Автентичні матеріали покликані виконувати різні функції:

- інформативну (знайомити з країнами, мова яких вивчається);
- стимулюючу (розвивати пізнавальну активність учнів);
- інтегративну (спиратися на знання учнями інших предметів та життєвий досвід);
- виховну (сприяти розвитку особистості учнів).

Вивчаючи іноземну мову, потрібно також враховувати, що учні будуть комунікувати з мовцями, кожен з яких має свою особливу манеру спілкування. Індивідуальні особливості мови визначаються віком, статтю, соціальним статусом співрозмовника та іншими факторами. Познайомившись з різними варіантами звучання іноземної мови, навчившись розуміти їх, учні будуть готові до реальної комунікації іноземною мовою.

Отже, успішне навчання неможливо без використання достатньої кількості автентичних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Книга для вчителя іноземної мови: методичне видання. Упоряд. О. Я. Коваленко, І. П. Кудіна. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. 240 с.
2. Ніколаєва С. Ю. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах. *Іноземні мови*. 2010. № 3. С. 3–11.
3. Funk H., Koenig M. Grammatik lehren und lernen. Fernstudien einheit 1. München : Langenscheidt, 1997. 160 S.

Гриценко Ангеліна,
учениця 11 класу
Заводського ліцею
Кириківської селищної ради
Охтирського району Сумської
області

Малахова Ірина,
спеціаліст, вчитель англійської мови
Заводського ліцею
Кириківської селищної ради
Охтирського району Сумської
області

АБРЕВІАЦІЇ В МОЛОДІЖНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ, ЇХ ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ (НА МАТЕРІАЛАХ БЛОГІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ)

Протягом усього свого довгого мовотворчого життя мова, як засіб спілкування, як словотворчий ресурс, являє собою безперервний пошук, шляхи породження оптимальної передачі думок, слів, повідомлень.

Дослідження проблем абревіації вже не раз ставали предметом дослідження. Серед найпомітніших праць можна зазначити статті Т.М. Ніколаєвої «Англійські нумероніми як тип абревіації в мові соціальних мереж» та «Перекладацькі аспекти сучасних англійських абревіацій», стаття

Н.М. Глушук «Прагма-семантичні особливості абрєвіацій в сучасній англійській мові», О.В. Пономаренко «Історичний розвиток англословних абрєвіацій та скорочень». Характерним є те, що абрєвіації часто залишаються недослідженими в певних аспектах, тому потребують глибокого пізнання.

Метою статті є аналіз англійських скорочень на матеріалі блогів у соціальних мережах, класифікація знайдених слів і їх прагматичний потенціал. Для досягнення цієї мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

- методом суцільного відбору виявити всі абрєвіації, ужиті в конкретних інтернет-блогах;

- встановити їх типологію;

- з'ясувати смислове навантаження виявлених абрєвіацій та їх семантичні варіації;

- з'ясувати функції скорочень у розкритті особливостей авторського мислення і мовлення;

Процес абрєвіації (від лат. *Abbrevio* – скорочую) – як морфологічний спосіб творення слів шляхом усічення простого або компонентів складного слова чи елементів твірного словосполучення до рівня звуків або букв, складів чи інших фрагментів слів [3; 5].

Мова більшості країн багата на абрєвіатури, проте саме англійська мова помітно виділяється серед інших. Адже кількість абрєвіатур, що є у термінологічних словниках, сягають величезної кількості.

На думку мовознавиці Н.М. Глушук існує п'ять типів абрєвіацій – слів, що утворюються внаслідок скорочення фразових термінів до їхніх початкових літер: акроніми, алфавітні, складні, графічні, латинські, які найбільш характерні для сучасної англійської мови[2]. У нашому дослідженні будемо використовувати саме її.

1) Акроніми – (гр.): абрєвіатура, утворена з початкових букв слів або словосполучень[5]

2) Алфавітні абрєвіації – мають повну алфавітну вимову і наголос;

3) складні – першим їхнім елементом є буква (букви) і другим – ціле

слово: A-bomb<atomicbomb, G-man<Governmentman– агент ФБР; V-day<Victoryday;

4) графічні – вживаються у текстах для економії місця і вимовляються як відповідні нескорочені слова: Mr<Mister, m <mile, metre, ft. <foot/feet, v. <verb, sec. <second, sq<square; [2]

5) латинські аббревіації – інколи не читаються як латинські слова, а як окремі букви або виражаються їхніми англійськими еквівалентами.

У сучасній мові аббревіацією нерідко послуговуються як засобом експресії та художньої виразності, і користувачі інтернету виявляють тут дивовижну винахідливість і фантазію: XOXO hugsandkisses, YAA uetanotheracronym, YOYO you'reonyourown, ZZ Sleeping, Bored, Tired, GRRRR growling, H&K hugandkiss, HA helloagain, TTTT thesethingstaketime. Згідно зі статистикою одного з найбільших сайтів, присвячених скороченням у мережі, в його базі «сьогодні є 4195875 зареєстрованих англійських скорочень» [4].

Яскравий приклад виділення суто прагматичних аспектів дослідження мовних одиниць та категорій здійснив Ф. Бацевич, обґрунтувавши власну наукову позицію так: «Основою формування прагматичних аспектів (складників, елементів) одиниць і категорій різних рівнів мови є суб'єктивне ставлення людей (груп людей, етносів) до певних об'єктів (у широкому розумінні слова) дійсності і одиниць, які їх позначають» [1, с. 81].

Щоб дослідити прагматичний аспект в інтернет-блогах, ми обрали сторінки різних американських та британських блогерів. Їх тематика стосується бізнесу, подорожей, улюбленого заняття, та ЗМІ.

Як було вже зазначено, ми використали класифікацію Н.М. Глушук про 5 типів аббревіацій. Серед них акроніми(IBCC, Q/A, EBM, cld2 тощо), алфавітні аббревіатури(PDPs, GAMs, OAI тощо), складні аббревіації (mgcvmodels, lingtypology, InterpretML, CTzens тощо), графічні аббревіації (rcrossref).

Дослідження ще не повністю завершене і буде більш детально

досліджене найближчим часом. Проте, ми вже можемо зробити висновок: сучасні блогери часто вживають аббревіатури для передання змісту висловлювання, опису дійсності, найменування статей. Відчувається динаміка зростання використання таких скорочень.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної прагматики : підручник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 304 с. (Серія «Альмамагер»).
2. Глушук Н.М. Прагма-семантичні особливості аббревіцій у сучасній англійській мові. – URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4144/1/Glushchuk.pdf>
3. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. К. : Полтава: Довкілля, 2006. 715 с
4. Сидорук Г.І. Інтернет-скорочення як засіб мовної економії. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531005.pdf>
5. Словник іншомовних слів. – URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%E0%EA%F0%EE%ED%B3%EC>

Юлія ДУШКА, Наталя ЖОРТКІНА,
здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Хімічна технологія та інженерія»
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»;

ДЕЯКІ ПИТАННЯ З ВИКОРИСТАННЯ ЖІНОЧИХ ІМЕН У БЛАГОВІЩЕНСЬКІЙ ЦЕРКВІ М. ХАРКОВА В ХІХ СТОРІЧЧІ

Як відомо, існує мода і на імена. В кожні часи існують імена, які використовують частіше, чим інші. І не допомагають ні зауваження, ні звернення до здорового глузду. На жаль, дана тема практично не висвітлена у наукових працях, хоча представляє чималий інтерес як історичний, так і філологічний.

Імена є найулюбленишим словом багатьох їхніх носіїв. Ними називають немовлят на честь різних осіб, ними хизуються. Імена з'являються та зникають. Прикладом можна вважати красиве жіноче імені Світлана, яке було введено у обіг видатним поетом Василем Жуковським. Церква, яка в той час реєструвала новонароджених і нерідко по святцям давала імена немовлятам, була категорично проти використання такого імені. Зрозуміло, що святої з таким ім'ям не було. І дівчат, яких вдома називали Світланою, хрестили під іменем Фотія.

За даними церковних книжок міста Харків, у яких і велася на той час реєстрація новонароджених, уXIX ст. дівчат найчастіше називали Маріями (на честь Богородиці), Ганнами (це і сьогодні чи не найрозповсюдженіше ім'я в світі), Маринами, Анастасіями, Катеринами, Парасковіями, Павлинами, Вірами, Надіями, Христинами, Любов'ю.

Звичайно, велика кількість імен вийшли з моди, та сьогодні, якщо практично не зникли, то використовуються дуже нечасто. Це досить поширені сто п'ятдесят років тому імена Агафія, Агрипина, Афанасія, Алевтина, Антоніна, Євдокія, Єфросинія, Іуліанія (яке, до речі, трансформувалося в Юлію), Клавдія, Неоніла, Олімпіада, Пелагея, Парасковія, Глафіра, Дарія, Домінікія, Євлампія, Іраїда, Килина, Калерія, Капітоліна, Матрона, Матрена, Меланія, Милиця, Михайлина, Муза, Ніла, Пегія, Павлина, Раїса (яке було досить популярно ще у першу половину XX сторіччя), Серафіма, Фекла, Феодора, Феодосія, Феофанія, Харитя, Емілія.

Знаходились, як і у всі часи, батьки – оригінали, які називали своїх дочок нетрадиційно: Варя, Василіса, Віталія, Жозефіна, Клеопатра, Люція, Маріамна, Маріанна, Марионілла.

Чимала кількість жіночих імен використовувались так само, як і сьогодні – мов між нами та нашими предками не було прірви довжиною більше сторіччя. Це імена Олександра, Алла, Анастасія (наприкінці XX ст. воно знову увійшло в моду), Ганна, Валентина, Варвара, Віра, Вікторія, Галина, Євгенія, Катерина, Єлизавета, Олена, Ольга, Зінаїда, Зоя, Ірина, Кіра,

Ксенія (та його український еквівалент – Оксана), Лариса, Лідія, Людмила, Марія, Марина, Надія, Наталія, Ніна, Рита, Софія, Світлана (Фотія), Тамара, Таїсія, Тетяна, Фаїна, Христина, Юлія, Яна.

Аналізуючи імена, можна побачити, що сьогодні існує небагато імен, якими називали та називають немовлят обох статей: Олександр та Олександра, Валентин та Валентина, Віктор та Вікторія, Євген та Євгенія, Олег та Ольга, Юлій та Юлія, Ян і Яна. Сто років потому до таких парних імен також належали: Антон і Антоніна, Євдоким та Євдокія, Євлампій та Євлампія, Клавдій та Клавдія, Ніл та Ніла, Михайло та Михайлина, Серафім та Серафіма, Феодосій та Феодосія, Феодор та Феодора (і аналоги: Федір та Федора), Харитон та Харитя, Феофан та Феофанія, Еміль та Емілія.

Зрозуміло, не використовувались новітні імена, пов'язані із більшовицькою пропагандою: Нінель (Ленін навпаки), Леніна, Неллі (та її аналог Неля – еквівалент англійському імені Олена), та новоутворення, утворені як аббревіатури, на кшталт імен Даздраперма (російською: «Даздравствуетпервоемая») та Оюшмінальда (Отто Юлійович Шмідт на льдині) або Кім («Комуністичний Інтернаціонал Молоді») та ін.

Таким чином, імена, як і терміни, народжуються, входять у моду, деякий час активно використовуються, а часом, зникають з використання, як застарілі. Сто років потому кількість парних імен, якими називали та називають немовлят обох статей, була значно більшою, ніж сьогодні.

Список використаних джерел:

Державний архів Харківської області. Ф-40, оп. 121. Спр. 1-534. Православні церкви м. Харкова 1870-1919 рр.

Євгенія ЗАЄЦЬ,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності 035 «Філологія»,
Хмельницького національного університету

ЕВФЕМІЗМИ ТА ДИСФЕМІЗМИ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (ЛІНГВОПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ)

В даний час зі збільшенням зацікавленості людей у подіях, особливо пов'язаних з політикою, зростає і кількість друкованих засобів масової інформації та інтернет джерел, присвячених цій проблемі. Необхідність враховувати особливості сприйняття інформації адресатом, його ступінь зацікавленості, культури тягне за собою необхідність використовувати в політичних текстах лексику, спрямовану на з одного боку, на пом'якшення та маскування, нейтралізацію інформації (використання евфемізмів), і з іншого боку - навмисне порушення норм політкоректності з метою очікування певної реакції у читача (використання дисфемізмів). Засоби масової інформації є основною сферою реалізації політичного дискурсу. Однією з найбільш важливих цілей, що реалізуються в медіатекстах, є вплив на аудиторію, яке саме визначає наявність тих чи інших мовних засобів, властивих текстам з політичною проблематикою.

Актуальність теми зумовлена інтересом до вивчення способів відображення змін у суспільній свідомості за допомогою мови, змін у культурі та соціальному житті, зростанням необхідності використання евфемізмів та дисфемізмів у текстах, висвітлених у соціальних мережах, статтях, промовах політичних діячів США та Великобританії, впливом цих мовних засобів на свідомість людей. Вивченню цих лексем та конструкцій присвятили роботи такі вчені як К. Алан, К. Барідж, В. Б. Великорода, Л.Р.Небелюк, А. Н. Кацев, О. А. Сідельнікова, А. М. Резанова та ін. Проте, відсутність єдиного підходу серед лінгвістів до тлумачення понять евфемізму та дисфемізму, дослідження їх лінгвістичної природи та уніфікованої класифікації, не зважаючи на поглиблений інтерес науковців, викликає

потребу постійного вивчення їх особливостей як окремо, так і в контексті.

Евфемізм і дисфемізм – це два подібні процеси з суперечливими ефектами, що мають однакову базу та ресурси, але різні цілі [9, 1]. Як евфемізми, так і дисфемізми об'єднуються настільки, що іноді евфемістичні форми зустрічаються з принизливим значенням та, навпаки, дисфемістичні форми можуть мати евфемістичну функцію. Все залежить від комунікативного наміру з боку того, хто говорить.

Політики завжди використовують евфемізми для приховування суворої істини, щоб не нести гнів та паніку. Наприклад, американські політики використовували в своєму мовленні такі словосполучення, recession "реcesія" або depression "депресію" замість economic crisis «економічна криза», а the increasing of tax «підвищення податків» замість revenue enhancements «збільшення доходів». Таким чином, громадянська аудиторія навряд чи може отримати правдиву інформацію від ЗМІ, коли йдеться про деякі делікатні питання.

Можна прослідкувати явище евфемізації у наступному уривку з промови Терези Мей: “And it is only global co-operation which can harness legitimate self-interest towards common goals, producing agreements on global challengesuch as climate change, proliferation and increasing inclusive economic growth.”[5] У даному прикладі вживається слово challenge замість слова problem. Фокусування становища справ зміщується з проблеми на можливість її вирішення. Так, як Мей наголошує на “глобальності” проблем і наводить відповідні приклади, то немає потреби зупинятись на слові “problem”. Тому, можна запропонувати такий варіант перекладу: “І лише глобальне співробітництво дозволяє приборкати цілком законні вигідні по обидві сторони інтереси і направити їх на досягнення спільних цілей, призводячи до угод за такими глобальними викликами як кліматичні зміни, поширення зброї масового знищення та забезпечення загального економічного зростання.” Можемо спостерігати вживання евфемізму у статті у “BBC news” про Дональда Трампа: “Mr. Trump has pursued a very different

agenda when it comes to employment, health care and civil rights protections for L.G.B.T.Q. individuals, and has been especially focused on rolling back policies that have benefited transgender people”.[3] Політкоректні слова “transgender people” та “L.G.B.T.Q.” є більш м’якими, ніж homosexual, яке автор не вживає, адже воно є принизливим для цієї категорії людей.

Труднощі для перекладача становить і переклад дисфемізмів. Проведений нами аналіз промов англomовних політиків к. ХХ – поч. ХХІ ст. засвідчив, що дисфемізми порівняно рідко присутні у текстах їх публічних виступів, які є здебільшого підготованими і достатньо жорстко регламентуються стосовно стилістичної приналежності мовних засобів, вимог загального такту чи політкоректності. Тим не менш вони трапляються у публічних виступах політиків. Наведемо такий приклад: “You see, part of the ability to get along with folks is to be able to give a person your word and keep your word and to understand where the other fella is coming from” [4]. У наведеному контексті фіксуються два випадки вживання мовних одиниць, котрі можна ідентифікувати як дисфемізми: 1) використання у тексті політичної промови фамільярного позначення народу країни (people) як звичайної групи людей, з якими у промовця приятельські стосунки (застар. folks); 2) використання розмовно-фамільярної форми іменника fellow (fella). Ці елементи американського сленгу вживаються замість нормативних у даному випадку загальноновживаних лексичних одиниць (відповідно people та fellow), за допомогою яких Дж. Буш-молодший намагається підтвердити свій імідж “простого хлопця”. Цьому сприяє й епіфоричний повтор слова word (to give a person your word and keep your word). Або ж можна побачити використання дисфемізму у статті “BBC news” твердження про стан в країні: “Significant economic pain seems unavoidable in all countries”. [7,7] Очевидно, що економіка постраждала і щоб підкреслити критичний рівень наслідків автор використовує вираз “economic pain”, щоб привернути увагу до того, що повідомляється.

Отже, евфемізми та дисфемізми як одиниці вторинної номінації є

невід'ємною складовою політичного дискурсу, адже мовні тенденції демонструють все частотніше вживання таких найменувань, що зумовлено різними прагматичними цілями та інтенціями мовців.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-ге вид., доп. К. : ВЦ «Академія», 2009. С. 376
2. Великорода В. Б. Механізми поповнення евфемістичної лексики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова*, 2009. №4 . С. 212–217.
3. BBC News. 2020. Mps' Vote On Brexit Deal Ruled Out By Speaker. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-50128740>
4. BBC News. 2020. Will The Parties Pull Off Their Experiments? URL: <https://www.bbc.com/news/election-2019-50714083>
5. Bousfield D. Impoliteness in interaction. – Amsterdam: Benjamins, 2008. С. 2
6. Casas Gómez M. The expressive creativity of euphemism and dysphemism *Journal in English Lexicology*, 2012. С.7
7. Rawson H. Rawson's dictionary of euphemisms and other doubletalk: Being a compilation of linguistic fig leaves and verbal flourishes for artful users of the English language. Crown Publishers, 1995. С. 1.
8. Theresa May's first speech to the USA general assembly 2016, September. – URL:<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/theresa-mays-first-speech-to-the-un-general-assembly-read-the-complete-text-a7319601.html>

Ігор ЗАЛИВЧИЙ,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти (2 курс)
спеціальності 035 Філологія (035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно), перша – англійська),
Полтавський державний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕРМІНІВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕМАТИКИ

Основними способами перекладу термінів, як наголошує Л. М. Черноватий, є транслітерація/транскрипція, транскодування, калькування, а також описовий та еквівалентний переклад [3, с. 78]. Усі терміни за своєю будовою поділяються на [2, с. 305]: 1) прості, які складаються з одного слова (*consignee, invoice*); 2) складні/складені, які складаються з двох слів і пишуться разом або через дефіс (*dualchannel, duty-free, counterpurchase*); 3) терміни-словосполучення, які складаються з декількох компонентів (*combined transport document*).

Переклад складних термінів складається з двох основних процедур – аналітичної та синтетичної. Велику роль при перекладі словосполучень відіграє саме аналітичний етап – переклад окремих його компонентів. А для цього необхідно правильно визначити компоненти складного терміна, оскільки ними можуть бути не тільки слова, а й словосполучення, що входять до його складу [1, с. 276]. Важливо також встановити, в яких семантичних відносинах перебувають компоненти між собою та з головним компонентом терміна-словосполучення. Характер цих відносин й визначає порядок та сам зміст перекладу складного терміна.

Синтетичний етап перекладу передбачає вибудову компонентів залежно від зазначених семантичних відносин і отримання остаточного варіанта перекладу складного терміна. Для перекладу термінів-словосполучень використовують:

- описовий спосіб: *When removing the power plug, make sure that all the*

lampsonthe Operation Panel are not lit before removing the plug. – Виймаючи штепсель шнура живлення, переконайтеся, що всі індикатори на панелі керування вимкнено.

- прийом транскрибування: *A USB cable is necessary to connect the machine with your computer.– USB-кабель використовується для підключення апарата до комп'ютера.*

- прийом калькування: *Lift the Scanning Unit (Cover) and fix it with the Scanning Unit Support. – Підніміть модуль сканування (кришку) та зафіксуйте його за допомогою підпори модуля сканування.*

- переклад за допомогою різних прийменників: *Do NOT connect the USB cable at this stage. Make sure that the Document Cover is closed. – НЕ приєднуйте USB-кабель на цьому етапі. Переконайтеся, що кришка для притиснення документів закрита.*

Для адекватного перекладу термінів, виражених одним словом, необхідно враховувати, що подвоєння приголосних між голосними не передається, як, наприклад, у випадку з терміном *processor* – процесор. Літера *г* у кінці терміна передається як звук [г], незалежно від того, чи вимовляється він у слові-джерелі, наприклад: *monitor* – монітор, *scanner* – сканер.

Адаптоване транскодування – це вид мовного посередництва, при якому відбувається не тільки транскодування (перенесення) інформації з однієї мови на іншу (що має місце й при перекладі), але і її перетворення (адаптація) з метою викласти її в іншій формі, обумовленій не організацією цієї інформації в оригіналі, а особливим завданням міжмовної комунікації. Специфіка адаптованого транскодування визначається орієнтацією мовного посередництва на конкретну групу рецепторів перекладу або на задану форму перетворення інформації, що міститься в оригіналі.

Способом адаптованого транскодування перекладено такі терміни: *profile* – профіль, *matrix* – матриця, *domain* – домен, *card* – карта, *directory* – директорія, *command* – команда; *viewer* – в'ювер.

Також можна зустріти такий підвид транскодування, як змішане транскодування: *on-line* – он-лайн; *interface* – інтерфейс; *organizer* – організатор; *device* – девайс; *chat* – чат; *chipset* – чіпсет; *adaptor* – адаптор; *chorus* – хорус.

Основним способами перекладу термінів є транслітерація / транскрипція, транскодування, калькування, а також описовий та еквівалентний переклад. Визначають два етапи у процесі перекладу терміна: з'ясування значення терміна у контексті; переклад значення рідною мовою. І все ж таки, головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів, вони дають можливість з'ясувати характер тексту. Тому слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати знання термінів-еквівалентів.

Список використаних джерел:

1. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Вінниця: Нова Книга, 2008. 512 с.
2. Синдега Р.Є. Особливості перекладу англомовної терміносистеми галузі комп'ютерних наук та інформаційних технологій. *Нова філологія*. 2009. № 34. С. 304-307.
3. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Омелянчук О. О. Переклад англомовної технічної літератури. Електричне та електронне побутове устаткування. Офісне устаткування. Комунікаційне устаткування. Виробництво та обробка металу. Вінниця: Нова Книга, 2006. 296 с.

**Артур ЙОСИПЕНКО, Сергій РИБЧЕНКО,
Максим СЛОБОДЯНЮК,**
здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти (1 курс)
спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»
Полтавський інститут економіки і права
Університету «Україна»

FEATURES OF THE TRANSLATION OF ART COURSE

The theoretical justification of the phenomenon of translation in any of its manifestations is still not resolved, despite many centuries of attempts to explain this complex phenomenon. At the same time, it is necessary to find out many issues of socio-cultural dynamics, in particular, aspects of information exchange in the general human environment, which today is gaining more and more power, determine the relevance of translation issues. This work continues the study of the phenomenon of artistic translation in its general aesthetic dimension, to which a number of our previous publications were devoted. The issue of determining the status of translation, its essence and specificity in relation to the concept and phenomenon of artistic interpretation deserves special attention, which is what this work is related to.

Here and further, when we talk about artistic translation, we mean its manifestations in the fields of artistic illustration, screen adaptation, creation of various stage productions (theater performance, ballet, opera), symphonic music, which are directly related to literary primary sources. To define them, the term "transspecies artistic translation" was proposed, which captures the situation of translation of artistic content despite the presence of species divisions and limitations in the morphological structure of art, and with its name emphasizes the possibility of a non-verbal scale in considering the phenomenon of artistic translation.

Since the object field of the concept of artistic translation often coincides with the phenomena traditionally related to artistic interpretation, there is a suspicion of

redundancy, semantic dubbing of the term "transspecies artistic translation". Our further analysis is aimed at correcting or at least clarifying this situation. The introduction of the term "transspecies artistic translation", which was proposed in our works, was based on a significant number of multifaceted studies of the phenomenon that is denoted by this concept.

If we try to systematize all the existing variety of views and opinions regarding the recognition of the phenomenon of translation as a general aesthetic phenomenon and, in particular, in its relationship with the concept of artistic interpretation, the following positions can be noted:

1) translation is recognized as impossible — only interpretation actually occurs;

2) the existence of both interpretation and translation is asserted consciously or less consciously.

At the same time:

a) translation and interpretation are not distinguished;

b) translation is considered a reduced version of interpretation;

c) translation and interpretation are regarded as two specific and equally significant phenomena.

Діана КИРИЛЕНКО, Катерина ПАН,

здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Хімічна технологія та інженерія»

Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ УТВОРЕННЯ ПРИЗВИЩ ТА ЇХНЬОГО ЗМІНЮВАННЯ В РОДОВОМУ ВІДМІНКУ

Відомо, що прізвища чимала кількість людей в Російській імперії отримала лише після скасування кріпацтва в 1861 р. Найчастіше утворювалися прізвища від імені батька, тобто, патронімічні. В

домінуючій тоді російській мові це було приблизно так: Іванов – син Івана, Семенов – син Семена, Гаврилов – син Гаврили та аналогічно. В українській мові було декілька інакше: Іваненко – син Івана, Петренко – син Петра тощо. Білоруською мовою: Карпович – син Карпа, Ігнатович – син Ігната, Богданович – син Богдана тощо. Прізвища утворювалися і й матронімічні, тобто, утворені від імені матері. Їх менше, але за прикладами ходити далеко не треба. Це прізвища Мар'яненко, Оксаненко, Любченко, Натальченко, Катеринчук та подібні.

Але, чимало прізвищ було утворено від професій. Відомо, що прізвища Кузнецов, Коваленко, Коваль, Ковач, Сміт, Блексміт та похідні від них і сьогодні є найпоширенішими у світі. Прізвища Гамарник, Руднев, Рудін, Рудич, Димар, Димер та похідні від них не так часто зустрічаються, але також відображають професійну діяльність перших носіїв цих прізвищ – металообробку[1].

Тому, можливо, що прізвища, пов'язані з обробкою металу, внаслідок їх поширеності, давніші і найчастіше належали людям вільним(не кріпакам), або майстрам своєї справи. На жаль, на дослідження цього дуже мало звертають уваги дослідники. Таокрім роботи Ю.К. Редька[2] дуже складно згадати фундаментальні дослідження з цього питання.

Відомо, що ковалями в давнину називали не тільки людей, які безпосередньо займаються куванням металів, а й усіх, хто був пов'язаний з металообробкою – металургів, ливарників, вогнетривників, зброярів та інших. (Пригадаємо, що ювелірів ще 100 – 150 років тому називали «златоковалі».)

Цікаво, що подібне утворення прізвищ властиве не лише української мові. Наприклад, в івриті існує прізвище Інтролігатор. Незважаючи на специфічне звучання, яке нагадує зубастого хижака, значення прізвища досить мирне, Це дослівний переклад з латини професійної діяльності першого носія прізвища: палітурник. Про патронімічні прізвища Меєров, Їзраїлев, Янкелевич, Рабінович, та про матронімічні Белкіна, Голдіна,

Генькіна, Малкіна і згадувати нема чого.

Чимала кількість прізвищ утворено від прізвиськ: від козацьких та дворових. Ця категорія прізвищ дуже часто закінчується на -ло і нерідко викликає проблеми в визначенні родового відмінку прізвищ. Прикладами можуть бути прізвища Товкайло, Журило, Чуприло, Цьомкало, Сакало, Іванило, Ечкало та подібні. І як вирішують проблему написання прізвища у родовому відмінку? Да дуже просто. В жіночому роді прізвища не змінюються, що значно спрощує завдання. А з чоловічим родом складніше. Найчастіше пишуть, або Товкайле, Журиле, Чуприле, Цьомкале, Сакале, Іваниле, Ечкале, або Товкайлу, Журилу, Чуприлу, Цьомкалу, Сакалу, Іванилу, Ечкалу.

Чомусь, особи, пов'язані з видачою довідок, дипломів, почесних грамот тощо, зовсім забувають, що повинно бути написано: Товкайлові, Журилові, Чуприлові, Цьомкалові, Сакалові, Іванілові, Ечкалові, що й вказано в роботі [2].

Таким чином, найпоширенішими є прізвища, які було утворено від професій, пов'язаних з гарячою металообробкою. Подібна тенденція є характерною не лише для української мови, а й для інших мов. З написаного логічно витікає, що вкрай необхідний покажчик з написання прізвищ не лише в різних відмінках, а й простого грамотного написання. Такий посібник став би до нагоди працівникам ЗАГСів, вишів, шкіл, технікумів тощо.

Список використаних джерел:

1. Журило А. Г., Журило Д. Ю. Металлообработка у наших предков: технология и топонимика. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»* : зб. наук. пр. Харків, 2012. № 17 : Нові рішення в сучасних технологіях : темат. вип. С. 3–7.
2. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. Київ: Радянська школа, 1968. 255 с.

Дар'я КЛИМЕНКО,
здобувачка першого рівня вищої освіти,
спеціальності «Філологія (Переклад)»,
Полтавський інститут економіки і права,
Університету «Україна»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОВИ

Для сучасної української літературної мови характерна посилена увага до народних джерел, де ми знаходимо справжні заміни для не критично взятих чи штучно нав'язаних запозичень з чужих мов. Українська сучасна мовна практика подає безліч тенденцій, способів та засобів оновлення й поповнення сучасного лексиону. Нова українська сучасна мова не поступається своїм функціональним можливостям жодній із найбагатших і найрозвиненіших мов світу. В її лексичному запасі близько чотирьох мільйонів слів. Вона особлива не тільки великою численністю слів а й гармонією розвитку свого чіткого співвідношення слів, яке є національною специфікою української номінації.

Українська літературна мова також вбирає елементи народних говорів, які з бігом часу стають літературною нормою. Наприклад, слова кептар, бринза, трембіта, смерека у XIX ст. були тільки в гуцульських говірках, а тепер вони стали літературними через твори Юрія Федьковича, Івана Франка, Василя Стефаника, Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського інших письменників. Взаємодія літературної мови і територіальних діалектів — процес взаємний, але вплив літературної мови на окремі діалекти є сильнішим.

Найбільш чутливим до зовнішніх факторів впливу внутрішніх законів розвитку мови – словниковий склад. Американський учений М. Сводеш зі своїми колегами порахував, що за тисячу років мова змінює своє ядро на 20%, а інші 80% зберігають своє природне функціонування. Він вважає, що через зміни слів – це не буде інша мова, адже традиції є самою суттю мови та

головне її збереження й досвід. Мова містить в собі образ та пам'ять народу. Без спадкової функції мови немислимими були б й інші, не менш важливі, пізнавальні, виражальні та естетично-художні.

На початку XXI століття в українській мові почала активно діяти тенденція, яку більшість філософів називали глобалізацією. Тобто ті, які найбільш виразно проявляються на лексичному і словотвірному рівнях. Передусім це початок входження нових іншомовних слів.

Тож однією з головних тенденцій розвитку української літературної мови на сьогодні є тенденція мовного відштовхування. Цю тенденцію лінгвісти іменують як актуалізація – відродження чогось нового, або нове життя.

Кожна національна мова розвивається й функціонує по різному в контексті мов світу під впливом спільних вимог політичного, наукового, економічного й культурного характеру. Тому всі спроби ізолювати українську мову від інших суперечить законам розвитку суспільства. Так як після проголошення незалежності України українська мова в державі розширила свої функції, а головне те, що вона стала мовою державною, обов'язковою для вживання у всіх сферах суспільного життя: у державних урядових установах, початкових, середніх та вищих навчальних закладах, дитячих дошкільних установах, у пресі, видавничій справі, на радіо й телебаченні, у творчих мистецьких спілках та організаціях, продукції кіностудій і т.д.

Поява нових слів неминує спричиняє дискусії про засоби збереження національної самобутності її лексикону та водночас його відкритості до контактів з іншими мовами. Вирішення цих проблем пов'язане з пошуками гармонії в мові, яка, серед іншого виявляє себе в рівновазі між власними та запозиченими ресурсами номінації..

Підводячи підсумок даної статті можна сказати що,лексична система в сучасній українській мові з початку XXI століття динамічно розвивається, та не стоїть на місці. Так як деякі мовні процеси керуються фахівцями й

відповідають соціуму. На сьогодні українська мова набуває функції міжнародного спілкування в Україні й означає, що розмовляти літературною мовою популярніше – це ознака освіченості людини, високого культурного рівня. Є усвідомлення того, що, розмовляючи літературною мовою, матимеш порозуміння з будь-яким співрозмовником.

Список використаних джерел:

1. Бараник Д.Х. Українська мова на межі століть. *Мовознавство*. 2019.С. 66-76.
2. Карпіловська Є.А. Тенденції сучасного розвитку українського лексикону. 2021. С.3-14.
3. Мазурик Д.В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української мови (90-ті роки ХХ ст.). 2019. С. 45-89.

Аліна КУЗІНА,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності 014 «Середня освіта»

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

АНТИЧНА ТЕМА В ДРАМАТУРГІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Вступ. Гордість нашої країни – Леся Українка – поетеса, філософ, етнолог, історик, драматург, у своїй творчості зверталася й до античної тематики., яка була й є цікавою для таких дослідників, як: А. Ангелова, Л. Жванія, М. Зиндюк, О. Кузьмук, О. Рутківська, В. Ятченко та багато інших. Оскільки антична література є колискою усієї західноєвропейської, то й нас зацікавила антична тематика в творчому доробку Лесі Українки, що стало *метою* нашої роботи. Тому *завданнями* є дослідження витоків зазначеної теми у драматургічних творах письменниці, з'ясування їх місця і ролі.

Виклад основного матеріалу. Як ми дізналися, Леся ще в дитинстві зацікавилася античною міфологією і літературою, пізнанням духовного світу

предків, зв'язком української культури з іншими народами. В дорослішому віці ця цікавість її не полишила, а навпаки захопила ще більше. В 1890 році вона вирішує написати для своїх молодших сестричок підручник «Стародавня історія східних народів». За рекомендацією дядька Михайла Драгоманова знайомиться з працями французьких і німецьких учених. Безпосередньо до драматургії звертається в другій половині 90-х років, покликається на теми й образи в світовій літературі, розвиває новий жанр – драматична поема. Драматургія Лесі Українки – феноменальне явище в українській літературі: вона вражає новизною тем, гостротою соціально-психологічних конфліктів, філософськими узагальненнями і поетичною красою. Пристрасне заперечення всього ворожого, реакційного, закостенілого в житті, утвердження гуманістичних ідеалів ведеться в її творах з позицій неоромантизму, який намагався розширити права особистості, визволити її від тиску юрби. Творчість Лесі Українки – якісно новий етап у розвитку української драматургії. За ідейно-художніми якостями, за рівнем мистецької досконалості вона є одним із найвагоміших здобутків всесвітньої драматургії. Використання класичних образів світового мистецтва дозволило письменниці порушувати не тільки буденні проблеми тогочасної дійсності, а й роздумувати над філософським питанням. М. Євшан зазначав, що образи європейської класики стали елементом душі Лесі Українки [1]. Драматургія Лесі Українки подає яскравий приклад художньо-міфологічного осмислення багатьох соціальних проблем. Її особливо цікавить соціальна байдужість та бездуховність, що пов'язані з вирішенням проблем державності й національних ідеї. В. Ятченко зауважує, що проблему національної ідеї Леся Українка розглядає не в опозиціях «пророк-маса» чи «пророк-натовп», а «пророк-народ», бо «по-перше, ця остання позиція є найближчим відповідником національного питання, а по-друге, поетеса вже цим заманіфестує координати свого бачення проблем» [4, с. 12].

Сім років Леся Українка працювала над драматичною поемою «Кассандра», в основу якої поклала показ трагічних подій з історії

Троянської війни. В ній вона вдається до переоцінки цінності та ролі пророка в спільноті. Майстерно зображує дві супротивні моделі відносин пророка й народу. Першою моделлю є Кассандра: донька троянського царя, яка була одарена і проклята в один момент. Її пророцтва правдиві та збуваються, але в них ніхто не вірить і не сприймає. Незважаючи на всі обурення людей, яким не подобається гірка правда, вона продовжує говорити правду. Кассандра віщує загибель Трої, війська, царя Агамемнона. Застерігає, попереджує про коня, але їй ніхто не вірить. Іншою моделлю є Гелен. Він один із братів Кассандри, жрець та віщун, на відміну від сестри говорить не сувору правду, а те, що хочуть чути люди, майстерно маніпулює свідомістю маси. Зрадник, що переконав прийняти в дарунок дерев'яного коня.

Дон Жуан – світовий образ, який в своїх творах використовували різні поети, використала і Леся Українка. В драмі «Камінний господар» поетеса майстерно перетворила зрадника кохання на трагедію зради. Драму справедливо вважають одним із ліпших творів Лесі Українки. В неї образ Дон Жуана стає жертвою: жінки, кар'єри, жадоби.

Ведійські молитви, якими так захоплювалася Леся, дали їй змогу зрозуміти первісну релігію «батьків своїх» – арійців – і відчутти, як народжується міфологія, що є мовою релігії. Звідси – і пояснення світовідчуття поетеси, яка одухотворює природу, живе з нею спільним життям, природа дає їй сили творити. Завдяки перлинам волинського фольклору з'явився неперевершений шедевр «Лісова пісня», де замілювання фольклором знаходить філософське й релігійне обґрунтування [2, с. 8]. Леся не раз говорила своїм рідним, що вона вихована на фольклорі, як «англієць на Біблії», і що у неї – «лісова душа» [2, с. 8].

Спогади з дитинства нав'язали бажання написати драму-феєрію, яку було створено лише за 12 днів. В «Лісовій пісні» оспівується краса Волині, взаємовідносини та взаємо існування людей і природи, їх вічне протиставлення.

Міфологічні істоти, зображенні поетесою, – це майже повністю лісовий

і річковий пантеон божеств, якими наші пращури населяли навколишній світ. Дослідники стверджують, що прообраз Мавки сягає часів сивої давнини, можливо, навіть тих, коли писалася Рігведа, і перегукується з образом лісової феї Араньяні. Вона має подобу дівчини, живе в лісових хащах, харчується лісовими ягодами і травами. До феї по допомогу звертаються подорожні, які заблукали у лісі. Важливу роль у віруваннях давніх індійців, які і праслов'ян, відігравав культ дерев, річок, гір землі, неба. Вони вірили, що немає нічого мертвого у природі, немає тіла без душі [2, с. 8].

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що Леся Українка – поетеса, яка перенесла на папери не лише контекст тієї епохи, а своє світовідчуття і досвід. Її творчий добуток безцінний, а її драматургія є феноменальним явищем. Вона використовували світові образи, які під її майстерним пером набували нового, раніше небаченого звучання.

Список використаних джерел:

1. Зиндюк М.О. Кузьмук О.М. Структурні елементи античної трагедії в драматургії Лесі Українки та Марини Цветаєвой. *Текст наукової статті за спеціальністю «ЗМІ (media) та масові комунікації»* [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/strukturnye-elementy-antichnoy-tragedii-v-dramaturgii-lesi-ukrainki-i-mariny-tsvetaevoy/viewer>
2. Рутковська О. «... Леся народилася Кассандрою, мавкою, одержимою, Іфігенією». Дещо про міфологічні уподобання Лесі Українки (1871-1913). *Українське слово*. 2011. № 8. С. 8.
3. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів. У 14 томах. Т. 1. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. 512 с.
4. Ятченко В. Логіка саморозвитку національної ідеї. *Леся Українка і національна ідея: Зб. наук. Пр./ За ред. Я. Поліщука, А. Криловця*. К.: Вид-во ім. О. Теліги, 1997. С.12

Анна КУЗЬМЕНКО, Наталія КОВАЛЕНКО,
здобувачки другого (магістерського) рівня вищої освіти (1 курс)
спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»
Полтавський інститут економіки і права
Університету «Україна»

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF ENGLISH POETRY

Prose translation of poems is the simplest approach to the translation of poetic works. It is characterized by the fact that the final result is a prose text that conveys its semantic, informational, and aesthetic components as close as possible to the original. The task of this approach is to maximize the disclosure of the idea of the original text, to observe all the subtleties of the author's thoughts, and to convey all literary techniques, except poetic techniques. At the same time, one of the most valuable components of the source – the poetic form of the work – is sacrificed. A characteristic difference of this type is that the text that comes out in the final is completely devoid of such characteristic elements of a poetic text as rhyme, rhythmic structure and division into stanzas.

The scope of prose translation of poems and the expediency of its use: First, such an approach may be appropriate if the original poetic text is part of a larger prose work (novel, play, short story) and plays a secondary role in it. It can be, for example, some epigram told by one of the characters or something similar. At the same time, it is necessary to pay attention to the fact that in the work itself, of which the translated text is a part, there are no indications that it is presented in verse form.

Secondly, the prose translation of poems can be used when the form recedes into the background compared to the thought expressed by the author in the original poetic work. The value and beauty of this thought may be so self-important that the poetic form may be sacrificed in order to preserve its immutability and originality. When is it unacceptable to use a prose translation of poems? First of all, you cannot translate poems into prose, the main value of which

lies in their poetic identity: that is, when the semantic content of the poems loses its uniqueness if you put them in prose.

But it should be noted that it is also quite difficult to translate such poetic works in verse form: one must have a poetic talent no less than the talent possessed by the author. Secondly, it is not possible to translate poems into prose even if they are part of another prose work and there is an indication in the course of the plot that these are poems. However, we have already talked about it above. Poetic translation of poems By poetic translation of poems, we mean a translation that has all the properties of a poetic text, except rhyme. In other words, the translati.

We can conclude that poetic translation is a way of translating poetry for the reader himself, a way of bringing languages and nations together. The possibility of translation from one language to another is understood as the possibility of expressing the same thoughts by means of two different languages. Therefore, it is the poetic translations that contribute to the complete erasure of the boundaries between the original and translated work. So, the main features of the translation of modern English-language poetry are the absence of rhyme; imagery, emotional potential of the original, which must be preserved in the translation; expressiveness of the content and essence of what exactly the author wants to convey with his work; the presence of rhythm, syllabification, emphasis; the sensuality of lines, which often becomes decisive when translating original poetry.

Юлія КУЗЬМЕНКО,

Альона НЕДЯК,

здобувачки другого (магістерського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності «Філологія»

Полтавський інститут економіки і права

Університету «Україна»

СЛОВОСКЛАДАННЯ ЯК ОСНОВНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ НОВИХ СЛІВ

Як і будь-яка мова, англійська мова перебуває у безперервному процесі розвитку, що спонукає лінгвістів досліджувати її зміни та тенденції подальшого розвитку.

Сучасна англійська мова має у своєму розпорядженні багато способів утворення нових слів, до числа яких відноситься слововивід, словоскладання, конверсія, скорочення, зворотний словотвір, лексично-семантичний спосіб, чергування звуків і перенесення наголосу в слові (фонологічний спосіб) і т. ін. Однак не всі перераховані способи використовуються однаковою мірою, і питома вага кожного з них у словотворчому процесі неоднакова. Такі способи, як слововивід і словоскладання, дають основну кількість новотворів.

Словоскладання є особливим та своєрідним способом творення слів, що характеризується певними комунікативними завданнями і функціями, які детермінують призначення, специфіку і місце складних слів у загальній системі мови, саме тому дослідження у цій галузі ніколи не втрачають актуальності.

Складні слова – це такі лексичні одиниці, що складаються з двох чи більше основ, і вживаються як незалежні форми. Словоскладання – це один з продуктивних способів творення слів. Цей тип словотвору вирізнявся своєю активністю ще в давньоанглійський період, але не втратив своєї продуктивності і на сучасному етапі розвитку англійської мови, про що

свідчить значна кількість неологізмів. Композити постають одним з основних засобів економії у мові і мовленні, а знання найбільш частотних і продуктивних словотвірних моделей складних слів надає можливість збагатити словниковий запас мовця. Отже, у сучасній англійській мові складні слова, або композити (compound words, composites) є наслідком продуктивного процесу словотвору. В англійській мові, на думку окремих дослідників, словоскладання є головним напрямом розвитку лексики мови. Складне слово може утворюватися шляхом складання двох або більше слів. При цьому поєднуються незалежні, діючі основи. Таким чином, для універбалізаційних композитів актуальною є наступна характеристика «складне слово завжди вимагає наявності зв'язку між визначеними сутностями».

Словоскладання як один із видів словотвору сучасної англійської мови неодноразово було предметом спеціальних наукових досліджень. Проте мова є динамічною системою, що розвивається за своїми власними законами. Зміни у мові відбуваються на усіх рівнях будови мови як системи, проте лексичний рівень є найбільш рухливий, особливо сьогодні, в час виникнення та розвитку нових технологій, які потребують нових номінацій, переосмислень значень слів та й запозичень нових мовних одиниць. Нові слова, в основному, утворюються за існуючими у мові словотворчими моделями, але і вони змінюються з часом, і, передусім, – за ступенем їх продуктивності. Тому виявлення тенденцій вживання окремих способів словотвору є сьогодні актуальною проблемою, що потребує спеціальних досліджень.

Словоскладання не раз було предметом наукових досліджень. Як показує аналіз спеціальної літератури, приблизно до середини 70-х років ХХ століття основна увага науковців була спрямована на виявлення спільності слова і словосполучення, на синтаксичну інтерпретацію складних слів

Результат аналізу самостійного дослідження складних слів художніх творів англійських письменників трьох історичних періодів розвитку мови,

(кінець XIX ст., середина XX ст. та початок XXI ст.) з яких методом суцільної вибірки було зібрано 305 лексичних одиниць.

Зібрані для дослідження складні слова розглянуті у роботі всебічно: за своєю структурою, семантичною природою та особливістю їх функціонування.

Аналіз структури складних слів дозволив виділити 6 типів їх структурних моделей, тобто, способів утворення складних слів. Поетапний аналіз структури складних слів кожного з трьох історичних зрізів розвитку мови дозволив виділити структурні моделі, за якими вони утворюються та визначити частоту вживання кожного типу, а саме:

1. Структурний тип складного слова, який є поєднанням двох іменників (N_1+N_2).

2. До другого типу відносяться такі складні двокомпонентні слова, де першим компонентом є прикметник, а другим – іменник ($Adj+N$).

3. Наступна структурна модель складних слів ($N+Adj$) – це складні двокомпонентні слова, першим компонентом яких є іменник, а другим – прикметник.

4. Четверту структурну модель складного слова утворюють складні слова, першим компонентом яких є дієслово, а другим – іменник ($V+N$).

5. До п'ятого типу відносяться складні слова, які є поєднанням двох прикметників ($Adj_1+ Adj_2$).

6. Останню структурну модель складного слова становлять слова, де першим компонентом може виступати як прикметник так і числівник або іменник, а другим – прислівник ($Adj/Num/N+ Ven$).

Діахронічне дослідження словоскладання як одного з видів словотвору англійської мови дозволило побачити тенденції його використання в сучасній англійській мові. Проведений аналіз показує, що словоскладання сьогодні залишається досить продуктивним способом словотвору, а складні слова утворюються за певними структурними моделями, та вживання яких різна. У

різний період розвитку мови частота вживання словоскладання (його продуктивність) як способу словотвору неоднакова.

Аналіз спеціальної літератури з теми дослідження, а також результати самостійного аналізу складних слів трьох історичних зрізів розвитку мови дозволяють зробити такі конкретні висновки:

- 1) найбільш продуктивними моделями утворення складних слів стійко залишаються Adj+N та N_1+N_2 . За результатами проведеного аналізу з усіх складних слів трьох історичних зрізів розвитку мови разом ці структурні моделі становлять 85%.
- 2) помітна тенденція зростання складних слів, утворених за структурною моделлю Adj/Num/N+Ven (6%-2%-11%).
- 3) в усіх історичних періодах зустрічається тип складного слова, утворений за структурною моделлю N+Adj, в якому виявлено незначне зменшення частоти вживання (7%-6%-5%).
- 4) в середині XX ст. був зафіксований лише один випадок складного слова, утвореного за структурною моделлю V+N.
- 5) лише на початку XXI ст. були виявлені складні слова, утворені за структурною моделлю Adj₁+ Adj₂.

Дослідивши частотність вираження відношень між компонентами складного слова можна зробити такий висновок, що складні слова підрядним зв'язком компонентів та сурядним зв'язком компонентів у матеріалі аналізу складає не значну різницю. Невелика перевага зафіксована за сурядним типом зв'язку компонентів на які припадає 60% складних слів, в той час як підрядний зв'язок компонентів складає 40%.

Слід сказати, що тема що досліджується, не вичерпується проведеним аналізом. Цікавим видається порівняльний напрямок досліджень складних слів, а також діахронічний підхід до більш глибоких наукових пошуків тенденцій розвитку явища словоскладання.

Ольга КУШНІРОВА,
учениця 10-А класу Наукового ліцею №3
Полтавської міської ради,
Лілія КОРДЮК,
вчитель англійської мови
Наукового ліцею №3
Полтавської міської ради

ІНФОРМАТИВНІСТЬ ТА ЕКСПРЕСИВНІСТЬ ЯК ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ФОНОСЕМАНТИЧНОЇ КОНОТАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ

Фонетична семантика як наука передбачає процес номінації понять з метою фіксації змісту незалежно від форми цього поняття чи явища. Принципи цієї науки можна спостерігати ще в добу Античності, коли панували дві точки зору щодо номінування певного явища. Перша полягала в тому, що номінатив обирається групою носіїв мови випадково, за домовленістю, а друга наголошувала на тому, що звукова форма назви відображає ті чи інші риси предмету номінації. Наразі існує значна кількість робіт, присвячена впливу фонем на сприйняття реципієнтом акту мовлення, проте багато питань ще потребують додаткового тлумачення. Тож ми маємо на меті дослідити цю проблему та акцентувати увагу на таких ознаках звуку як інформативність та експресивність.

Відомий науковець, зачинатель фоносемантики О.П. Журавльов розрізняє фонетичну значимість і лексичне значення слів. Останнє він співвідносить з поняттям чи предметом, при цьому фонетичну звукову значимість вважає лише враженням від звуку, що не пов'язане з поняттям [1, с.53]. Сучасні дослідження додають додаткових аргументів інтерпретації звукосимволізму як досемантичного феномену та гіпотези щодо того, що звуковираження виникло на ранніх стадіях мовної обробки [Ković, 2010; Sidhu, 2017; Sučević, 2015 та ін.]. Дослідники надають звукосимволізму –

своєрідній імітації акустичного образу окремих фрагментів картини світу звуками людської мови, закріплення за конкретними звукосполученнями певних явищ дійсності, і, як наслідок, – сприймання окремих звуків чи їх сполучень як мовних символів, наприклад, [ш – шепіт, шум, шелест листя тощо [3, с.88] неабиякого значення. Зокрема В.Левицький робить висновок про те, що різні звуки можуть виступати символами понять певних семантичних шкал. На думку дослідника, найбільший конотативний потенціал мають приголосні р, м, ц, д, л, в, я, х, т і голосні і та а. Поняття, що містять у собі негативну семантику, символізуються більш яскраво, виразніше, ніж „позитиви” [2]. За словами дослідника поєднання конотованого значення і звукового символізму лише збільшують експресивні можливості певної лексичної одиниці.

Сучасна українська дослідниця Рябко Т.Л. у своїх роботах послідовно доводить, що фонемна виразність проявляється перш за все в особливо підсиленій вимові, а точніше, в кількісній інтенсифікації окремих звуків і звукосполучень того чи іншого слова. Вона констатує кілька типів такої виразності звуку: емоційного розтягування звуку, емоційного розбиття слова на склади, поєднання емоційного розтягування звуку й емоційного розбиття слова на склади, емоційного повтору звукосполучення, поєднання емоційного повтору звукосполучення з емоційним розтягуванням звуку [3, с.89].

На нашу думку, значне місце у структурі фоносемантики належить інформативності, оскільки інформативний підхід може внести у цій ситуації певні корективи. У ядро інформативності звуку входять два основні типи інформації: концептуальна, що характерна більшою мірою для приголосних, і експресивна, притаманна передовсім для голосних, що являються своєрідними прокладками між приголосними [4, с.60] Тому можна констатувати думку щодо різного рівня інформативності звуків у слові: найвищий рівень концептуальної інформативності спостерігається в приголосних, а серед приголосних – у сонорних). Саме на цій властивості

приголосних ґрунтується можливість скорочення слів ще з часів давньоруської та старослов'янської мов, що відповідало основі, яка, зазвичай, закінчувалася приголосними, а голосні скорочувалися. Ця сама традиція зберігається й у сучасних скороченнях: пр. (проспект), м. (місто) тощо. Такі скорочення функціонують у мові як специфічні носії інформації, що не співвідносяться з одиницями жодного рівня мови.

Таким чином, основною рисою фоносемантики звуку є його інформативність та експресивність, що може передаватися через конотацію не лише на фонемному рівні. Ці ознаки уже відпочатку можуть бути закодовані у різних типах звуків. Від поєднання звуків у мовленнєвому акті залежить сприйняття звуку реципієнтом, що на пряму впливає на ставлення оточуючих до мовця. Такі фоносемантичні емотиви, що, маючи виразну стилеутворюючу природу, можуть ініціювати конотацію візуального, аудіального чи будь-якого іншого характеру, виформовують неповторні аудіовізуальні візерунки в уяві читача.

Список використаних джерел:

1. Журавлев А.П. Звук и смысл. М.: Просвещение, 1981. 160 с.
2. Левицький В.В. Символічні значення українських голосних і приголосних. *Мовознавство*. 1973. № 2. С.36-49.
3. Рябко Т. Л. Фонетичні засоби вираження емоційно-оцінної конотації. *Ніжинська філологічна школа: минуле, сьогодення, майбутнє*. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2004. С. 87 – 93.
4. Шультіна В.І. Фоносемантичні й фоностилістичні дослідження текстів різних жанрів: фоносемантика й інформативність. *Збірник матеріалів круглого столу «Сучасні тенденції фонетичних досліджень»*. К. 2018. С.59-64.

Юрій ЛЕВЧЕНКО,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «014

Середня освіта (Мова і література (німецька)»

Полтавський національний педагогічний університет імені

В. Г. Короленка

КРАЇНОЗНАВЧА АСПЕКТИЗАЦІЯ ЯК ОСНОВА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ

Знання іноземної мови в наш час набуває все більшого значення. Люди вивчали іноземні мови століттями чи навіть тисячоліттями, але за останні сто років потреба у володінні іноземними мовами зростала швидше, ніж будь-коли раніше, а особливо це помітно сьогодні.

Вивчення іноземної мови завжди включає країнознавчі складові. Мова безпосередньо пов'язана з країнознавством, тому що разом з мовою потрібно пізнавати іншу країну, її людей і їхню ментальність, звичаї, традиції, політику, культуру.

Саме країнознавство має сприяти людському порозумінню та пробуджувати інтерес до вивчення іноземної мови. Без оволодіння країнознавчими знаннями комунікація іноземною мовою є важкою, оскільки мова та культура пов'язані між собою та впливають одна на одну. Країнознавство фактично є посередником між ними. Воно знайомить учнів з історією, політичними структурами та інституціями, соціальними та культурними умовами, філософією, літературою та мистецтвом країни, мова якої вивчається, дає також уявлення про менталітет, повсякденне життя її громадян; порівнює різні країни, шукає зв'язки та відмінності між своєю рідною країною та чужою, допомагає зрозуміти ці відмінності. Країнознавчі знання полегшують поведінку в повсякденних ситуаціях у тій чи іншій країні та сприяють розширенню навичок спілкування. Ось чому країнознавство є невід'ємною частиною викладання іноземної мови. Не потрібно боятися відразу знайомити дітей, які тільки починають вивчати іноземну мову, з

культурою іншої країни. Слід виходити з того, що вони вже знають, тобто враховувати їхні попередні знання. Багато дітей вже мають певні знання про німецькомовні країни ще до початку уроків німецької мови. Вони знають міста, річки, марки автомобілів, імена спортсменів, акторів чи навіть політиків німецькомовних країн. На початку вивчення мови потрібно спиратися саме на ці знання дітей, а не на те, що для дітей є абсолютно новим. Учням необхідно показати, що все, що вони дізнаються, можна потім використати на практиці. Особливо знання про країну, мову якої вони вивчають, можуть підвищити їхню мотивацію, допомогти правильно спілкуватися. Важливу роль відіграє тут і Інтернет. За його допомогою учні можуть спілкуватися з носіями німецької мови і, таким чином, не тільки покращити свої знання з мови, а й глибше пізнати людей, отримати уявлення про реалії країни. Ще один спосіб спілкування учнів із носіями мови – це міжшкільні обміни. Є школи, які мають партнерів у німецькомовній країні та у свій час організовували такі обміни. Сьогодні до цього додається спілкування з вимушеними переселенцями – рідними чи ровесниками, під час яких учні можуть отримати додаткові знання про країну, мову якої вивчають, отримати необхідну консультацію.

Інколи країнознавчі знання не розглядаються як мета навчання іноземної мови, як лінгвістичні знання. Учням виправляють їхні мовні помилки, тобто неправильну морфологію, синтаксис або вимову. Однак у спілкуванні не можна припускатися країнознавчих помилок, які часто виникають через незнання існуючих країнознавчих реалій. І такі помилки потім нерідко важко пояснити. Але цього можна уникнути. І допоможе тут країнознавство, адже воно розширює не лише знання з іноземної мови, а й загальні знання. Спілкування з німецькомовним партнером зазвичай вимагає певних знань, без яких неможливо у повному обсязі та правильно зрозуміти співбесідника. Може бути незручно не знати нічого про різні сторони життя людей, їхню культуру чи історію країни, громадянином якої є ваш німецькомовний партнер. Країнознавчі знання дозволяють уникнути різних непорозумінь як у

життєвих, побутових ситуаціях, так і у користуванні іноземною мовою. Тому, вивчаючи іноземну мову, необхідно враховувати специфічний країнознавчий словниковий запас, який може бути відсутній у лексичній системі іншої мови для позначення того чи іншого поняття. Пояснення цих слів також є частиною лінгвокраїнознавства.

Вчителі повинні усвідомлювати, що багатьох непорозумінь можна уникнути лише із вивченням такого предмету як країнознавство. Перш за все, слід пам'ятати мотиваційну функцію країнознавства, яка сприяє пробудженню інтересу учнів до німецької мови. Дуже важливим завданням країнознавства є розвиток цієї мотивації. Учитель повинен звернути увагу учнів на те, що менталітет людей в кожній країні інший, і педагог повинен вміти наблизити його до учнів. Якщо діти дізнаватимуться постійно щось цікаве, можна розраховувати на їхній інтерес до іноземної мови. А з країнознавством іноземну мову можна вивчати радісно, із задоволенням та набагато легше.

Важливо на заняттях з німецької мови мати справу з певними ситуаціями та формами спілкування у повсякденному житті країни, мову якої вивчають, особливо коли йдеться про полегшення адаптації до тамтешніх умов життя. Це питання виникає тим більше сьогодні, коли учні не лише мають доступ до багатьох інформаційних джерел, а деякі з них змушені були побувати чи і зараз перебувають за кордоном, у тому числі і в німецькомовних країнах, відчують і пізнають країни та реалії іншого суспільства на власному досвіді.

Сьогодні як ніколи актуальним є твердження відомого німецького вченого-мовознавця Харальда Вайнріха про те, що поряд з лінгвістикою та літературознавством невід'ємною третьою складовою фаху «Німецька мова як іноземна» повинно бути країнознавство (1, с. 40). Адже країнознавча аспектизація поряд із лінгвістикою створює основу для становлення та розвитку німецькомовної комунікативної компетенції. Лінгвокраїнознавчий матеріал повинен відзначатись новизною, має бути націленим на створення

та підтримку інтересу до вивчення іноземної мови. Засвоєні знання, отримані вміння сприятимуть нормативній мовній поведінці у процесі спілкування, адекватності сприйняття почутого, прочитаного, написаного тощо.

Перспективним напрямом залишається подальше теоретичне дослідження і практична апробація використання країнознавства у поєднанні з сучасними інтерактивними технологіями на заняттях з німецької мови як іноземної.

Список використаних джерел:

1. Weinrich, Harald *Forschungsaufgabendes Faches Deutsch als Fremdsprache. FremdspracheDeutsch. Bd. 1. München: Fink, 1980. S.28–45.*

Анна МАГЛЬОНА,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти (2-й курс)

спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»,

Хмельницький національний університет

ПОЄДНАННЯ СТРАТЕГІЙ ДОМЕСТИКАЦІЇ ТА ФОРЕНІЗАЦІЇ ПРИ АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

На сучасному етапі розвитку суспільства, наукової та технічної думки рівень цікавості до перекладу та різноманітних питань, поєднаних з ним, зростає. Серед багатьох складних питань, які вивчає сучасне мовознавство, важливе місце посідають проблеми перекладу, оскільки процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої, а, навпаки, це складний процес, який містить цілу низку операцій, знання яких перекладачем є запорукою адекватного перекладу [1, с. 267]. Але треба відзначити, що далеко не всі аспекти перекладу як науки є однаково дослідженими. До таких малодосліджених питань варто, на нашу думку, віднести й аудіовізуальний переклад. Мета статті полягає в аналізі сучасних

підходів до аудіовізуального перекладу як специфічної перекладацької діяльності з погляду перекладознавства, основних стратегій для передачі культурного компонента оригіналу в тексті перекладу, розгляді можливості їх перекладу за допомогою стратегій доместикації та форенізації, а її завданням у зв'язку з цим є з'ясування труднощів і способів перекладу продуктів кіноіндустрії українською мовою.

Проблемами дослідження аспектів доместикації та форенізації аудіовізуальних матеріалів присвячено як вже відомі праці вчених-лінгвістів різних країн, зокрема: М. Бейкер, С. О'Саллівана [7], М. Шаттлуорта, М. Коуї, В. Горшкової, так і праці останніх років (маємо на увазі розвідки Х.Д. Сінтаса, І. Гамбьє [6], М.-Н. Галліо [8], Дж.-Х. Канга, М. Де Марко [5] та ін.). Наприклад, праці Дж. Діас та Л. Венуті присвячено дослідженню стратегій перекладу.

Перекладознавство у своєму розвитку охоплює дедалі більшу кількість проблем та спірних положень. Дослідники фокусують свій погляд на різноманітних об'єктах перекладу, котрі часто є джерелами протилежних точок зору. До таких спірних питань і належить сучасний аудіовізуальний переклад,[2] що в свою чергу дозволяє детально дослідити його особливості та вплив стратегій перекладу на культуру й розвиток дубляжу в Україні за останні кілька років. Саме тому, актуальність теми для перекладацького загалу зумовлена підвищеною за останні роки популярністю українського дубляжу, зокрема дубляжу професійними студіями для мереж кінотеатрів України. Український дубляж стає дедалі краще розвинений тим самим привертаючи увагу науковців для дослідження феномену української локалізації.

Говорячи про аудіовізуальний матеріал, варто згадати про те, що сюди відносяться не тільки фільми, а й різні рекламні відеоролики, відеокліпи, телепередачі, відеорепортажі, телешоу тощо.[3] Кожен тип аудіовізуального перекладу має велике значення з погляду ознайомлення цільової аудиторії з культурою або подіями, що відбуваються в країні вихідної мови.

Мультфільми або анімаційні фільми – це один з найбільш експортованих жанрів кіно, і той, що переживає найбільший успіх у всьому світі.[4]

Коли кіноіндустрія хоче представити новий продукт на світовому ринку, продюсерські студії повинні розглядати не лише переклад діалогу. Вони повинні адаптувати свою продукцію до цільового ринку, щоб досягти успіху. Саме тому, при аналізі перекладів мультфільмів можна прослідкувати використання перекладацьких стратегій доместикації та форенізації. Особливо яскравою у випадку перекладу мультфільмів є доместикація. Це зумовлено тим, що цільова аудиторія яка сприйматиме переклад, на яку орієнтується перекладач – діти. Важливою складовою такого перекладу є розуміння реципієнтом перекладу, його усвідомлення. Розглянемо переклад власних назв у мультфільмі «Мадагаскар»:

Marty, Melman, Gloria. Gloria, Melman, Marty. Marty, Gelman, Gloria, Marty, Melman, Morty, Morty, Gelman. Regis. Kelly. Matt Katie, Al. // Марти, Мелман, Глорія, Глорія, Мелман, Марти, Гелман, Глорія, Мелман, Матрі, діду Котя, баба Мотя. В оригінальному реченні власні імена взяті з дуже відомих американських ранкових телешоу *Live! With Regis and Kelly* та *Today Show*. Ведучими першого телешоу є Ріджес та Келлі, а другого, – Мет Лауер, Кеті Гіффорд та метеоролог Ел Рокер. Перекладач вирішив повністю вилучити ці імена, оскільки для україномовного глядача вони не є відомими, і замінити їх на *дід Котя, баба Мотя*, що внесло певний український колорит та забезпечило комічний ефект.

Таким чином, за ступенем впливу на суспільство аудіовізуальний переклад перевершує інші види перекладу.

Проаналізувавши специфіку анімаційного жанру, можна зробити висновок про те, що у перекладах мультфільмів з англійської на українську мову перекладачі використовують широкий спектр перекладацьких технік (наприклад, конкретизацію, узагальнення, транслітерацію та транскрипцію) з метою досягнення бажаного прагматичного ефекту.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в детальному аналізі перекладацьких трансформацій, які можуть використовуватися для перекладу продуктів кіноіндустрії засобами української мови.

Список використаних джерел:

1. Сітко А.В. Проблема відтворення граматичної семантики інтерогативів засобами цільової мови. Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. К.: Логос, 2012. Вип. 22. С. 267-274. 122-126.
2. Audiovisual Translation: Language Transfer on Screen / ed. by Cintas J.D., G. Anderman. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009. 272 p.
3. Кулікова А. Особливості, переваги та недоліки закадрового перекладу аудіовізуальної продукції: Матеріали ІХ Міжвузівської конференції молодих учених. Донецьк, 2011. С. 85-94 с.
4. Сітко А.В., Струк І.В. Адекватність і еквівалентність у перекладі мовних особливостей. SciencesofEurope, Praha, 2016. Vol 1 (10). С. 122-126.
5. De Marco M. The “engendering” approach in audiovisual translation. Target. 2016. Vol. 28. Issue 2. P. 314–325. DOI: 10.1075/target.28.2.11dem.
6. Gambier Y. A connected history of audiovisual translation Elements for consideration. Translation Spaces. 2019. Vol. 8. Issue 2. P. 193–230. DOI: 10.1075/ ts.19011.gam.
7. Guillot M.-N. The pragmatics of audiovisual translation: Voices from within in film subtitling. Journal of Pragmatics. 2020. Vol. 170. P. 317–330. DOI: 10.1016/j. pragma.2020.09.015.
8. O’Sullivan C. Translating popular film. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011. 243 p.

Анастасія НАБАТОВА,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (4 курс) спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»,
Народна українська академія
«Харківський гуманітарний університет»

ПЕРЕДАЧІ СКОРОЧЕНЬ У ПЕРЕКЛАДІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ

Науково-технічний прогрес спричинив неймовірне збільшення темпів існування, людині не вдається зупинитися й оглянутися, щоб повністю усвідомити реальність, і саме життя дало могутній поштовх виникненню в мові прошарків скорочень у всіх сферах людської діяльності для збереження часу й ресурсів при використанні їх прототипів.

Метою роботи є дослідження наявних поглядів мовознавців на складові скорочень та особливості їх перекладу українською мовою.

Матеріалом дослідження є англійські словники й праці вітчизняних мовознавців. Як методи дослідження використано такі: описовий (для виявлення та знаходження відповідних одиниць сучасного стану мови, їх особливостей і функцій), порівняльно-історичний (для встановлення відповідності), зіставний (для встановлення відмінностей між одиницями англійської та української мов), структурний (для аналізу зв'язку і відношень між мовними елементами).

Становлення могутнього прошарку сучасних розвинутих мов починалося дуже давно, деякі дослідники навіть вважають, що піктограми шумерів (IV ст. до н.е.) можуть бути прикладом аббревіації в сучасному розумінні слова. Однак більш прийнятна думка, що ідея належала стародавнім римлянам, деякі зі скорочень котрих пройшли випробування часом, збереглися і добре відомі зараз: *A.D.* (*Anno Domini*, *нашої ери*), *A.C.* (*Ante Christum*, = *B.C. Before Christ*, *дошої ери*), *a.m.* (*antemeridiet*, *до полудня*), *p.m.* (*postmeridiet*, *пополудні*), *e.g.* (*exempligratia*, *наприклад*).

Тенденція скорочування часто вживаних слів або відносно довгих

словосполучень набула стрімкого розвитку в останні два століття. У великих словниках почали з'являтися додатки найбільш вживаних скорочень, які давали змогу зберегти час і ресурси при передачі інформації в письмовому вигляді. Науково-технічний прогрес набирав оберти – кількість скорочень зростала в геометричній прогресії. Оксфордський Словник Хорнбі [7, ст. 761-764] у 1984 році містив приблизно 450 найуживаніших скорочень, серед яких вже були усічені, а Електронний Оксфордський словник скорочень, OxfordReferenceOnline [9], – понад 100000 абрєвіатур, акронімів, скорочень в алфавітному порядку, у тому числі світові аеропорти, авіакомпанії, валюти, астрономічні знаки та символи, атомні числа, комп'ютери, країни тощо. За статистикою одного з найбільших присвячених скороченням сайтів в мережі Acronym Finder [5], в його базі їх зареєстровано 4 195 875, притому що англійська мова налічує приблизно мільйон слів з усіма наявними на світі варіантами й діалектами. Скорочення проникли в побут, поступово витісняючи із повсякдення слова, до яких ми звикли. У цього явища є багато супротивників: однією з причин невдоволення є той факт, що мова поступово перетворюється на сленг і втрачає властивість спадкоємності, батьки не розуміють дітей: у телефонах та комп'ютерах вони бачать: G2G (Gottogo); FB (Facebook); TTYL (Talk to you later); *LOL (Laughing Out Loud)*; *IMO (In my opinion)*; *ASAP (As soon as possible)*; *C (see)*; *R (are)*; *U (You)*; *H8 (hate)*; *F8 (fate)*.

Видається дещо дивною відсутність єдності серед мовознавців щодо точного визначення поняття абрєвіатури. Деякі вважають, що **абрєвіація** – це процес утворення нових слів шляхом скорочення (усічення) основи. В результаті такого способу словотвору отримуємо слова з неповною, усіченою основою, які називаються **абрєвіатурами**. Але ж таким чином відбувається ототожнення понять «абрєвіатура» і «скорочення», бо не виділяються особливості для виділення абрєвіатури з ряду скорочень. Інші (наприклад, В.С. Сліпович) зазначають, що **абрєвіатура** – це скорочення, складене з

початкових літер слів, які читаються за алфавітом: *CMEA* [ˈsiːˈemˈiːˈei] – *Council for Mutual Economic Assistance*.

Оксфордський словник [6] дає таке визначення абрєвіатури: це скорочена форма слова або фрази, наприклад, *BBC* – *абрєвіатура від British Broadcasting Corporation*. Oxford Reference Online [9] пропонує більш точне визначення: «абрєвіатура» (італ. «*abbreviatura*» від лат. «*Brevis*» – короткий) – слово, утворене скороченням словосполучення, яке вимовляється як букви алфавіту, наприклад: *UN–United Nations*, *USA–United States of America*, *PC – Personal Computer*; *BTW–By the Way–by the way*, *EU–European Union*, *PM–Prime Minister*; *CIA (Central Intelligence Agency) – ЦРУ (Централ. розвідувальне управління)*; *EEC (European Economic Community) – СЕС (Європейська економічна спілка)*; *AMA (American Medical Association) – АМА (Американська медична асоціація)*.

Найприйнятнішими, на наш погляд, видаються означення, запропоновані А.О.Івахненко, у яких гранично ясно передані особливості виду й підвидів слів. Використовуються усього три терміни. «Слово «скорочення» («*shortenings*») має в обох мовах широке значення, це спосіб словотвору, суть якого – у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або є словосполученням, об'єднаним загальним змістом. Абрєвіатури й акроніми – це підвиди скорочень, коли з довгої, багатослівної назви залишаються тільки перші літери. Якщо отримане скорочення читається як слово: *NATO (North Atlantic Treaty Organization)*, *AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome)*, *OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries)*, тобто фонетична структура його співпадає із фонетичною структурою загально вживаних слів, то це акронім, якщо по літерах окремо (*CIA (Central Intelligence Agency) – ЦРУ (Централ. розвідувальне управління)*; *EEC (European Economic Community) – СЕС (Європ. економічна спілка)*; *AMA (American Medical Association) – АМА (Американська медична асоціація.)*) – то абрєвіатура»[2].

Мовознавець виділяє ще специфічно англійський підтип скорочень – напів-скорочення (semi-abbreviations), тобто комбінації акроніма одного члена словосполучення із повною основою іншого, свого роду складноскорочені слова [там само]: *A-bomb* – *atomicbomb*, *V-day* – *VictoryDay*, *G-manager*–*generalmanager*– *головний менеджер*; *G-cargo*–*generalcargo*–*загальний (змішаний) вантаж*. Аналогів таких скорочень в українській мові немає. Графічні скорочення в англійській мові існують лише в письмовій формі, а вимовляються як повне слово: *Mr.* (*Mister*), *Dr.* (*Doctor*), *St.* (*Saintorstreet*).

Повна форма слова при усіченні для утворення скорочення може втрачати початок, середину або кінець. Опущення якоїсь частини слова походить від явища узагальнення і є одним із факторів мовної економії. Повна форма слова або словосполучення, які набули скороченої форми, безперечно мали високу частотність вживання або складну структуру, й утворення скороченої форми було лише питанням часу. Простежуються певні аналогії. Наприклад, за місцем розташування скороченої частини розрізняють три види скорочення: кінцевий (апокопа), середній (синкопа) і початковий (афerez) [1, с.80]. Приклади апокопи і синкопи: *incl* – *incl Ude*; *exc.* – *exc Ept*; *admin* – *administration* – *administrator*–*administrAte*; *app.*– *appendix*; *Nov.* – *November*; *Dir.* – *Director* – *director*; *Corp.* – *Corporation* – *corporation*, *maths* (*mathematics*), *photo* (*photograph*), *bike* (*bicycle*), *ad/advert* (*advertisement*). Приклади афези: *phone* (*telephone*) *story from history*, апокопи і афези одночасно: *flu* (*influenza*), *fridge* (*refrigerator*).

Способи передачі передачі скорочень:

1. *The wages start from the date which the seafarer departed from Kyiv and cease on the date of signing off the vessel, provided the seaman is dispatched to Ukraine, after his signing off, within 3 days max.*– *Нарахування зарплати починається після від'їзду моряка з Києва і припиняється після закінчення його служби. При цьому слід пересвідчитись, що моряк, списаний з судна, відбув до України макс. через три дні*[3]. Використана корелята скорочення.

2. *We confirm receipt to the telegram informing us of sailing of m.v. "Orient". – Підтверджуємо отримання телеграми, в якій повідомляється про прибуття теплоходу "Орієнт"*[там само]. Описовий переклад.

3. *Duration of watchkeeping will be at the discretion of the Master, it must be within 6.00 a.m. and 5.00 p.m..– Тривалість вахти залежить від власника, але зазвичай -з 6 годин ранку до 5 годин вечора*[там само]. Переклад повною формою відповідного скорочення.

Таким чином, здійснене дослідження доводить, що феномен утворення і функціонування скорочень є цікавим, але не дослідженим достатньо, а також те, що переклад англійських текстів зі скороченнями не такий простий. Сучасні скорочення мають доволі часто специфічну природу й виникають дуже часто, так що їх не встигають фіксувати словники. Простішим за все видається переклад суто професійних скорочень.

Список використаних джерел:

1. Гайденок Ю.О., Сергеева О.О. Особливості вживання скорочень та їх класифікація в сучасній англійській мові. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. №24. Т.1. С. 78-82.
2. Івахненко А.О. Конспект лекцій з теорії перекладу, для студентів 3-го курсу факультету «Референт-перекладач», спеціальності 035 Філологія; Нар. укр. акад. Харків : Вид-во НУА, 2019. Ч. 1. 56 с.
3. Особливості англійських кредитно-банківських термінів та способів їх перекладу. Режим доступу: <https://ukrreferat.com>. – Загол. з екрану.
4. Слепович В. С. Курс переклада. Минск: НТООО “ТетраСистемс”, 2001. 268 с.
5. Acronym Finder [Retrieved from www.AcronymFinder.com].
6. A Dictionary of Abbreviations. Oxford University Press. First Edition, 2011. 1915 p.
7. A.S. Hornby. Oxford Student’s Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press, 1984. 769 p.
8. Oxford English Dictionary. The definite record of the English language.

[Retrieved from <https://public.oed.com/how-to-use-the-oed/abbreviations/>]

9. OxfordReferenceOnline. [Retrieved from <https://www.dw.com>]

Віолетта ШКАЛОВА,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності 014 «Середня освіта»
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

СТИЛЬОВІ ОЗНАКИ МОДЕРНІЗМУ У ТВОРЧОСТІ

ФРАНЦА КАФКИ

Особливе місце в історії модернізму посідає творчість австрійського письменника Кафки. Стиль Кафки розвивався під вагомим впливом як романтичного, так і реалістичного гротеску європейських письменників: М. Гоголя, Ч. Дікенса та інших. Суперечність між істинним і видимим, реальністю й фікцією – суть проблематики багатьох його творів. Його називали художником екзистенціалістського типу. Деякі американські та німецькі дослідники вважають Ф. Кафку містиком і ірраціоналістом. Вплив творчого метода Кафки відчули письменники різних країн: Томас Манн, деякі австрійські й німецькі літератори, французи Ж.-П. Сартр та А. Камю, швейцарці М. Фріш та Ф. Дюрренматт, а також поодинокі письменники США та інших країн Америки. Тож *метою* статті є розгляд багатогранного різновиду стильових ознак модернізму у творчості Франца Кафки. *Об'єкт* дослідження : творчість Франца Кафки. *Предмет* дослідження – стильові ознаки модернізму в творчості Франца Кафки. Зазначимо, що творчий доробок Кафки зацікавив С. Мухомеджанову, І.А.Хроменка, Т. В. Ланецьку, О. Б. Воропаєву та багатьох інших.

У своїх творах, як наприклад, «Вирок», «Процес», «Голодомайстер» «Перевтілення» та інших Ф. Кафка створив незвичайний художній світ – жахливий , абсурдний, і це є стиль модернізму. Оповідній

манері Кафки притаманна чітка правдивість думок, епізодів, деталей та розповіді поодиноких людей, які з'являються у неординарних, абсурдних взаємозв'язках. Мова Кафки переважно строга, архаїчна та чітка і слугує для відображення моторошних, інколи казково-фантастичних ситуацій. Кафківський світ нагадує сновидіння, яке є вигадкою і одночасно правдою, і яке унаочнює саме ту реальність, що криється в глибинах людської душі, на перехресті свідомого й підсвідомого [1, с. 17]. Герої Кафки – самотні люди, які болюче сприймають абсурдність оточуючого світу та жорстоку бездушність. В оповіданні «Перевтілення» герой-комівояжер, прокинувшись, бачить себе перевтіленим у величезну комаху, щось схоже на таргана:

«Одного ранку, прокинувшись од неспокійного сну, Грегор Замза побачив, що він обернувся на страхітливую комаху. Він лежав на твердій, схожій на панцир стині і, коли трохи підводив голову, бачив свій дугастий, рудий, поділений на кільця живіт, на якому ще ледь трималася ковдра, готова щомиті сповзти. Два рядки лапок, таких мізерних супроти звичайних ніг, безпорадно метлялися йому перед очима» [7, с. 1]. Протягом певного часу він живе у екстраординарних відносинах зі звичайними людьми і, урешті-решт, гине, заморивши себе голодом, щоб не заважати близьким [3, с. 32].

Використання перевтілення в модернізмі є одним із улюблених мотивів художньої творчості. Спостерігаючи багатоманітні метаморфози у власному житті (наприклад перетворення дітей у дорослих та ін.) та навколишньому світі (коли лялечка стає метеликом, зерно – колосом тощо), людина спрямувала елемент перевтілення у фольклор та міфологію. З давніх часів у народних казках йдеться про здатність чаклунів перевтілюватися. Новела Кафки «Перевтілення» також має часткову структурну схожість із казками: повтори, перетворення тощо. Змішування рис людини з комахами, тваринами і птахами – одна із ознак гротеску, яка використовується для увиразнення рис характеру героїв. Варто згадати, що однією із тем казок є розповіді про різні перетворення: Лускунчик і Чудовисько, карлик Ніс і брати-лебеді, принц-лелека і чарівна жаба [5, с. 156].

Новела Ф. Кафки «Перевтілення» є яскравим прикладом трагедії відчуження. У ній зображено крайню людську самотність, яка народилася в Кафки саме під час його нічних марень, коли він сам почував себе зовсім викинутим із життя. Свідчити можна і про те, що, можливо, певні її відтінки були нав'язані читанням Ф. Достоевського, одного з улюблених письменників Кафки [4, с. 57-58]. Непередбачувана і невідворотна трагічна подія сталася з героєм – рядовим комівояжером Грегором Замзою: він перетворився на відразливу комаху. *«Що зі мною трапилось?»*, – збентежено запитує він себе, усе ще сподіваючись, що це моторошне сновидіння закінчиться. *«А що, коли б я ще трохи поспав і забув усі химери»* [7, с. 3]. Та страшний сон – «віртуальна реальність» – продовжується, і йому доводиться звикати до нової подоби, до певних обмежень своєї нової форми. *«Якщо я приречений, то приречений не тільки на смерть, а й на спротив до самої смерті»*. *«Хто зрозумів усю повноту життя, той не знає страху перед смертю. Страх смерті – це лише результат нездійсненого життя. Це вираження зради життя»* [1, с. 22]. Чому можливі такі страхи? Відповідь на ці питання варто шукати в соціальному довіллі, що склалося на початок ХХ століття.

Герой «Перевтілення» Грегор Замза зачинається у своїй кімнаті, а отже, і в собі, позбавляючи себе простого людського щастя. Він ховається під машиною оболонкою, але марно. Він же може, як усі інші, відчувати світ душею, для нього все втрачено. Грегор був людиною, як усі, але змарнував той час, жаліючи себе, вважаючи невдахою. І кара за це – перевтілення. Та навіть після перетворення на огидну потвору, єдине, що його пригнічує, – це те, що хазяїн буде невдоволений його відсутністю, що є повним абсурдом у цій ситуації.

Володимир Набоков говорив, що Кафка рано дійшов думки про те, що джерело страждань і мук – у самій людині та її природі. Поняття абсурдності й відчуженості є взаємозумовленими та взаємопов'язаними у Ф. Кафки, де йдеться про «самотню, на саму себе покинуту людину». У його героїв немає

ані теперішнього, ані минулого (воно ще не прийшло), ані майбутнього (воно вже минуло) [6, с. 40]. Письменник запевняв: оскільки людина живе у зловорожому її світі, то вона перебуває у скрутному та безпорадному становищі і в неї нема жодних шансів стати справжньоюособистістю, установити гармонійні зв'язки зі своїм оточенням. Вона непотрібна у суспільстві та у цілому світі [2, с.110]. Світ у творах Кафки вражий героєві. Людина зайва в такому суспільстві, бо відчуває стале напруження, її існування неспокійне, вона виконує роль «маленької людини». Такого довго витримати не можна, тому єдиним виходом є відчуження [5, с. 105].

Зображення фатального безсилля «маленької людини», її приреченості у цьому абсурдному світі – характерна риса Ф. Кафки. Суспільство для людини антигуманне та вороже, що убиває в неї найкращі якості: милосердя, доброту, любов, співчуття до ближнього. «Маленька людина» гине в зіткненні з цим нещадним й абсурдним життям, відчуваючи байдужість навіть у власній сім'ї, не говорячи вже про інших людей. Вона постійно від чогось або від когось залежить: від роботи, суспільства, батьків; вона не має права голосу, її думка нікого не цікавить. Вона – лише «маленька людина» серед мільйонів [4, с. 154].

Підводячи підсумок, варто наголосити на тому, що Франц Кафка створив неординарний художній світ – незрозумілий, жахливий, абсурдний, одним словом «кафкіанський». Він вражає дивним поєднанням трагічного й іронічного, буденного і фантастичного, абсурдного і закономірного. Усе, що трапляється в ньому, не має логічного пояснення, але дає можливість відчути порушення духовних зв'язків: руйнацію моралі, поширення суспільного хаосу у світі. Письменник у своїй новелі «Перевтілення» показав, що реальний світ, який здається людям абсолютно нормальним, насправді жахливий і жорстокий. У ньому всі байдужі до «маленької людини». Вона замкнена в колі власних проблем, і лише смерть може звільнити її з духовної в'язниці. В абсурдному світі немає нічого постійного, певного, руйнуються родинні стосунки. У реальному світі, на думку майстра слова, зміщені всі

соціальні, моральні і навіть часові орієнтири. Для новели характерне злиття сну і дійсності. Марення Грегора Замзи об'єднують свідоме й підсвідоме, уявне і реальне, в одне ціле. На думку письменника, світ не має ніяких пояснень, він втратив логіку й мету духовної еволюції. Такий світ приречений на загибель, бо в ньому гине людина.

Список використаних джерел:

- 1.Хроменко І. А. У розколотому світі Франца Кафки. Матеріали до вивчення новели «Перевтілення». *Всесвітня література та культура в навчальних закладах України*. 2006. №2. С.15–23.
- 2.Гургуз А. «Перевтілення» Ф. Кафки і Р. Бредбері: роздуми про людське і людяне. *Зарубіжна література в школах України*. 2007. №5. С.16-18.
- 3.Затонський Д. Франц Кафка. *Зарубіжна література*. 2002. №34. С. 3-15.
- 4.Ковбасенко Л. Ф. Кафка. Людина у цьому світі – самотня комаха. *Всесвітня література в навчальних закладах України*. 1988. №8. С.57-58.
- 5.Оришака Ю. М. Західноєвропейська література ХХ століття : *творчі портрети, етично-філософські пошуки : навч. посіб.* / Оришака Ю. М., Водяна П. М. Миколаїв : ІЛІОН, 2005. 116 с.
- 6.Шкловська О. Я. «Що зі мною сталося?»: система уроків за новелою Ф. Кафки «Перевтілення». 11клас. *Зарубіжна література в школах України*. 2007. №1. С.30-35.
- 7.Кафка Ф. Новела «Перевтілення» та інші твори : *посібник для 11 кл.* Харків : Ранок : Веста, 2002. 64 с. : портр. (Літературна крамниця).

Юлія ПОДМОГИЛЬНА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти (1 курс)
спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»
Полтавський інститут економіки і права,
Університету «Україна»

ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ МЕДИЧНОГО ДИСКУРСУ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ ТЕКСТАХ

Дослідницький інтерес до стилістичних особливостей мови медицини стрімко зріс наприкінці 20 століття в зв'язку з появою дискурсивного аналізу, спрямованого на вивчення різних типів мовлення та комунікативних аспектів. Медичний дискурс у контексті різноманітних життєвих ситуацій, таких як, спілкування з важким пацієнтом, постановка діагнозу, медичні дискусії, повсякденне спілкування колег, набуває особливостей: формується медичний сленг, скорочується термінологія, з'являється емоційне забарвлення. Клінічна ситуація занурена в контекст, де на наукова ясність впливають ситуативні екстралінгвістичні фактори, внаслідок чого її неможливо перекласти буквально. Теоретичні та практичні питання медичного дискурсу досліджують І Лабов, Н. Литвиненко, специфіка організації комунікативно-мовленнєвої класифікації медичного англомовного тексту представлена в працях С. Вострової, Т. Маслової та ін.

В медичному тексті, як правило, термінологічна лексика становить 75-80%. Морфологія наукового медичного тексту зумовлена використанням, як правило, іменників і двох видів дієслів: вони пов'язують термінологічну лексику та відображають процеси [3].

Медична термінологія характеризує не об'єктивну реальність, а явища, штучно створені самою людиною для пізнання (значення, знаки, моделі, інтерпретації); являє сукупність знань, які потребують опису; відображає визначальні властивості описуваного предмета або цілого комплексу понять; зазнає змін завдяки розвитку науки і техніки; називає поняття і

використовується для швидкого пояснення процесів, що відбуваються.

Наступною лексичною ознакою медичних текстів, з якою стикається перекладач, є фразові дієслова. Ідіоматичний характер єдності дієслова і післялогів відзначають багато вчених [1, с. 12]. Іншими словами, коли порушується єдність фразового дієслова, втрачається сенс усього висловлювання. Фразові дієслова, які найчастіше зустрічаються в медичних текстах, є [2, с. 32]:

- to clear up – if an illness or infection clears up, it disappears;
- to shoot up – to make injection;
- to come along – to recover;
- to put on – to prescribe;
- to pull through – to recover;
- to heal over – to become covered by new skin;
- to drop off – to fall asleep;
- to break out – to start suddenly і ін.

Тексти наукового стилю англійською мовою більш емоційні, ніж україномовні, які є явно нейтральними.

Граматичні особливості перекладу наукових медичних текстів полягають у тому, що іменники кількісно домінують над дієсловами. При цьому перевага надається пасивним конструкціям і безособовим формам дієслова – це дозволяє автору зробити опис процесу більш повним, вибрати об'єктивний стиль викладу матеріалу. Переважними є Present Simple, Past Simple і Present Perfect, Часи групи Simple (we analyzed – ми проаналізували, we identified – ми визначили, we advise ... ми радимо тощо) ідеально підходять для основної мети тексту – донесення інформації до адресата. Водночас не рідше зустрічається час Present Perfect, який вказує на досягнутий результат.

Ще одна граматична особливість перекладу таких текстів пов'язана з термінами: через екстралінгвістичні причини деякі терміни, що позначають абстрактні поняття, вживаються як у числовій формі так і можуть

визначатися цифрами, при цьому їх лексичне значення не змінюється.

Синтаксис речень більш спрощений порівняно з науково-медичним текстом, набуває описового характеру. Серед лексичних засобів можна виділити фразеологічні звороти (try to fit some regular exercise into your daily routine, to match one's abilities) [2, с. 32].

Стиль науково-популярного медичного тексту може бути емоційно забарвленим, виступає у формі своєрідного діалогу між фахівцем і пацієнтом. Часто, щоб привернути увагу читача, автори текстів використовують емоційну лексику та перифрази. Так, у науково-популярних медичних виданнях можна зустріти такі вислови: «one's best bet for a long life», «grandma's favorite cure-all» (перифраз), «a lousy situation», «brain-robbing disease» (перифраз, хвороба Альцгеймера). При цьому вони виконують не естетичну, а, скоріше прагматичну функцію.

Підсумовуючи, зазначимо, що основу медичного тексту становить термінологічна лексика, основне завдання якої – нести однозначне смислове навантаження. Медичний текст повинен забезпечувати ясність, зрозумілість, однозначність і логічність, що, в свою чергу, диктує такі умови: чітка композиція тексту, що визначає логічну послідовність.

Список використаних джерел:

1. Авксентієва А. Г. Латинська мова і основи медичної термінології. Вид-во: Фенікс, 2017. 288 с.
2. Арнольд І. В. Стилїстика сучасної англійської мови (Стилїстика декодування). М.: 2002. 384 с.
3. Вострова С. В. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості сучасного англійського медичного дискурсу: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2003. 17 с.

Олександр ПРОХОР, Тетяна КАПТАЛОВА,
здобувачі другого (магістерського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності «Філологія»
Полтавський інститут економіки і права
Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ

Начасі існує проблема відтворення англomовних текстів White paper на українську мову, оскільки перекладачами часто не помічаються чи ігноруються особливості даного жанру, а також основна інтенція автора. Враховуючи, що White paper стає одним із самих затребуваних у перекладі текстів у сфері цифрової економіки, перекладачеві необхідно часто стикатися з таким видом перекладу з огляду нащо виникає необхідність досягнення адекватності та еквівалентності під час перекладу. Дослідженням цього жанру в інтернет-дискурсі займалися такі мовознавці: Х.М. Глушко, Н.О. Рябокiнь, О.Прохор [1; 2; 3].

Проведена робота показує, що Whitepaper за своєю структурою нагадує такі жанри текстів, як буклет, бекграундер, байлайнер та пітчлист. Первинна мета такого тексту – поінформувати читача про продукт / послуги, що випускається. Вторинна мета – залучити аудиторію та потенційних інвесторів.

У другому розділі роботи було проведено передперекладацький аналіз англomовних текстів Whitepaper на українську мову, а також зясовано деякі особливості даних текстів, наприклад: абстрактність, об'єктивність, які характерні для текстів офіційно-ділового стилю, а також щільність інформації, що властиво текстам PR.

У результаті проведеного лінгвостилістичного аналізу було виявлено, що імпліцитність реклами у Whitepaper обумовлена наявністю лексичних одиниць та пропозицій із виключно позитивною семантикою, порівнянь, і

навіть одиниць-символів. Крім того, тексти *Whiteraper* в основному написані в офіційно-діловому стилі; науковий стиль найчастіше реалізується у розділах, пов'язаних із вивченням чи описом проблеми, і навіть із технічним описом продукту, токена, системи тощо. Структурно композиційний аналіз показав, що тексти *Whiterapers* схильні до компресивності інформації; середня кількість слів на пропозиція – 19,8 слів.

Засобами досягнення еквівалентності та адекватності перекладу текстів *Whiteraper* є збереження інформативної та впливаючої функції тексту. Інформуюча функція виражається у використанні термінів-неологізмів, усталених термінів, аббревіатур, скорочень штампів, канцеляризмів, загальнонаукової лексики, назв компаній, прізвищ, імен. Функція, що впливає, також відіграє важливу роль у тексти *Whiteraper*. Її збереження під час перекладу виражається у вигляді підтримки компресивності інформації, а також передачею прагматичного потенціалу лексичних одиниць із позитивною семантикою та PR-символів.

Результати цього дослідження несуть практичну значимість, тому що вони можуть бути використані на заняттях з практичного курсу перекладу, в курсі теорії перекладу, а також стилістики під час підготовки філологів, перекладачів. Крім того, інформація, викладена у цій роботі, дозволить майбутнім перекладачам дізнатися більше про лінгвостилістичні риси *Whiteraper*, а також вивчити особливості перекладу текстів цього жанру.

Список використаних джерел:

1. Глушко Х.М. Проблема дефініції поняття тип тексту в сучасній лінгвістиці. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Вип. 9. 2010.
2. Рябокінь Н.О., Прохор О.А. *White raper* як жанр текст. «*Закарпатські філологічні студії*». Випуск 25/2022.
3. Рябокінь Н.О. Комунікативно-прагматична характеристика *White raper*. Соціально-гуманітарні проблеми XXI століття: Актуальність, багатополарність, перспективи розвитку. Матеріали I науково-практичної

конференції. Українською та англійською мовами. Полтава, 2022.С. 173-179.
<http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/>

Олеся РАДИШЕВСЬКА,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти (1 курс) спеціальності «Філологія»
Полтавський інститут економіки і права,
Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИДИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ УСТАНОВ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ

З набуттям України статусу кандидата на членство в Європейському Союзі (далі – ЄС), в умовах повномасштабного вторгнення на територію України країни-агресора, динамічного міжнародного співробітництва у сфері безпеки та гуманітарної політики між структурами європейських міжнародних організацій (зокрема ЄС, Ради Європи, ОБСЄ, Венеціанської комісії, НАТО, Європейської комісії) та їхніми державами-членами, в центрі уваги не лише філологів, але й правознавців постали питання здійснення юридичного перекладу з європейських мов на українську і діяльності національних перекладачів, що здійснюють переклади текстів рішень міжнародних судових установ, юрисдикція яких поширюється в Україні. У першу чергу мова йде про судові прецеденти Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) та Суду справедливості ЄС.

Сьогодні з упевненістю можемо констатувати, що комунікація між вітчизняними юристами та філологами вийшла за межі однієї держави, міжнародної організації чи навіть одного континенту. У глобалізаційних та інтеграційних умовах розвитку національних правових систем гостро постає проблема «чистоти» фахової (юридичної) мови, однакового наповнення

змістом основних правових категорій, що існують у ній, стійкості форм мовних засобів. Тому правильний вибір методів і засобів здійснення юридичного перекладу рішень міжнародних судових установ впливає на ефективність захисту прав людини, процесу адаптації національного законодавства до європейських стандартів, сформованих Радою Європи та ЄС.

Суддя Верховного Суду однієї із земель Німеччини Б. Рютерс (*B. Rüthers*) у фундаментальному дослідженні «Теорія права» розвинув концепцію взаємозв'язку права та мови, указавши, що «поза мовою право не існує... право можливо виразити, передати, пояснити, вдосконалити лише завдяки інструментарію мов» [1, с. 106]. У зв'язку із цим слушно може виникнути запитання: «Хто має взяти на себе відповідальність за коректність та автентичність перекладу численних судових рішень, адже Україна входить до першої трійки «порушників» положень Європейської конвенції з прав людини?» Зрозуміло, що коли питання чіткості та еквівалентності перекладу постають у межах компаративістичних досліджень, то їхнє вирішення є індивідуальною справою кожного. Проте якщо переклад юридичних документів іноземного права може істотно вплинути на подальший захист прав людини та виконання Україною міжнародних зобов'язань, то такий процес повинен знайти чітке правове відображення в національному законодавстві. Тому разом з «мовними» питаннями діяльності перекладачів постають виклики і правового характеру.

Без сумніву, на шляху до досягнення поставлених цілей необхідно здійснити заходи стосовно вдосконалення діяльності органів судової системи України, під час чого важливе значення має, як якісний переклад рішень, так і доведення їх до відома всіх суб'єктів права. Нормативними вимогами до здійснення перекладу означених актів є виконання Україною, зокрема, положень Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006, Указу Президента України «Про План заходів з виконання обов'язків та зобов'язань України,

що впливають з її членства в Раді Європи» 12.01.2011, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів, спрямованих на виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи» 23.11.2008, Плану дій Ради Європи для України на 2023–2026 рр., Рекомендації R(2002)13 Кабінету міністрів Ради Європи державам-членам «Щодо опублікування та розповсюдження в державах-членах Ради Європи тексту Європейської конвенції з прав людини і практики Європейського суду з прав людини в державах-членах», Порядок здійснення перекладу на українську мову актів *ЄСacquis communautaire*, пов'язаних з виконанням зобов'язань України у сфері європейської інтеграції від 31.05.2017 тощо.

Не аналізуючи деталей адміністративної процедури щодо здійснення перекладу джерел іноземного права, лише зазначимо, що ключові зобов'язання держав щодо перекладу ЄСПЛ покладається на Міністерство юстиції України, яке забезпечує переклад, засвідчує його автентичність, опубліковує повні тексти рішень щодо України в спеціалізованому виданні, а також на Державну судову адміністрацію України – щодо поширення і забезпечення суддів необхідною кількістю примірників.

Отожзаконодавець окреслив вузьке коло судових рішень, що підлягають офіційному перекладу та оприлюдненню: лише остаточні рішення ЄСПЛ у справах проти України, якими визнано порушення Конвенції; щодо справедливої сатисфакції; щодо дружнього врегулювання; про схвалення умов односторонньої декларації. Невизначеною залишається проблема відсутності перекладів рішень, стороною якої є інша держава-член Ради Європи, а також рішень Суду справедливості ЄС.

Таким чином, національним судам необхідно враховувати приписи ст. 10 Конституції України, ст. 14 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2014, ст. 18 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом,

Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014. Адже для цілей посилання на судові рішення та практику міжнародних судових органів суди повинні використовувати переклади текстів, надруковані в офіційному виданні, а у випадку відсутності перекладу – суд користується оригінальним текстом. Це вимагає від суддів національних судів не тільки професійної компетенції у сфері права, але й додаткових навичок знання іноземних мов. Подолати окреслені проблеми, на нашу думку, можливо шляхом установлення мінімального рівня знання фахової іноземної мови для суддівського корпусу (B2) із систематичним його підвищенням, а також розповсюдженням довідкової літератури (двомовних глосаріїв юридичних термінів, словників), проведенням фахових тренінгів і навчань тощо.

Список використаних джерел:

1. Rüthers B., Fischer Chr. Rechtstheorie: Begriff, Geltung, Anwendung. 5. überarb. Aufl. München : C. H. Beck, 2010. 640 p.

Тетяна САВЛУК, Дар'я ПУРЕЙ,

здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Хімічна технологія та інженерія»

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

ПРО ПО БАТЬКОВІ У ХІХ СТОРІЧЧІ

Особисті дані є однією з найцікавіших відомостей минулого. Вивчаючи використання різних імен та по батькові, можна визначати, як змінювалися орієнтири щодо частоти використання імен. Особливе місце займають відомості по батькові. Саме вони дозволяють при дослідженні імен новонароджених автоматично отримувати дані про старше покоління. Цікаво, що у метричних книгах далеко не завжди наведено відомості по

батькові.

До початку ХХ ст.у дитини, яку було народжено поза шлюбом, по батькові не вказували. В деяких випадках по батькові записували по імені хрещеного батька. А інколи писали: «по батькові немає».

Починаючи з ХХ ст., з метою не утворювати людей без по батькові, дитинкам, яких було народжено поза шлюбом, писали і прізвище, і по-батькові по імені умовного батька. І бувало, що у матері – одиначки, наприклад, Олени Олександрівни Семененко, дитину реєстрували, як Ірину Іванівну Іванову, або Ольгу Петрівну Петрову.

На жаль, дана тема практично не знайшла відображення у наукових роботах, хоча представляє чималий інтерес як історичний, так і філологічний.

Згідно церковних книжок Харківської губернії, куди заносили новонароджених, найчастіше зустрічалися по-батькові: Олександрівна, Миколайович, Олексіївна, Анатолійович, Андріївна, Антонович, Андріанівна, Артемійович, Аркадіївна, Архипович, Опанасівна, Борисович, Валентинівна, Валеріанович, Валеріївна, Васильович, Вікторович, Володимирович, В'ячеславович, Гаврилівна, Георгійович, Григорівна, Данилович, Денисович, Дмитрівна, Євгенович, Єгорович, Іванівна, Ілліч, Костянтинович, Леонідівна, Левович, Максимович, Матвійович, Миронівна, Михайлович, Микитич, Миколаївна, Павлович, Петрівна, Романович, Семенівна, Сергійович, Степанівна, Тарасович, Федорівна, Пилипович, Едуардович, Еміліївна, Якович.

Звичайно, велика кількість імен сьогодні вийшли з моди, та, якщо не зникли, то використовуються дуже нечасто, а ще рідше зустрічаються утворені від них по батькові. Це: Альбертівна, Альфредович, Амвросієвич, Ананійовна, Антипович, Андрониківна, Антонинович, Аполлонівна, Арсенійович, Арутюнівна, Болеславович, Василисківна, Вальдемарович, Венедиктівна, Вікентіївич, Вільгельмівна, Віссаріонович, Власівна, Владиславович, Всеволодівна, Габриєлович, Генрихівна, Гордійович, Давидівна, Даміанович, Дем'янівна, Діонісійович, Деомидівна, Евграфович,

Евдокимівна, Евменіївна, Евпсихейович, Євсеївна, Евстафійович, Юхимівна, Евтихійович, Евфимійович, Елізарівна, Емельянович, Ермінічівна, Ермолайович, Ерофеївна, Ефремівна, Зіновійович, Захарійовна, Гнатович, Ієронімівна, Ілларионович, Іоакимівна, Іоасафович, Іовна, Йосипівна, Іпатійович, Іпполитівна, Ісаакович, Ісидорівна, Ісайович, Іустинівна, Казимірівна, Капитонович, Карлівна, Карпович, Кассианівна, Кипріанович, Кирилівна, Клавдійович, Климентійович, Козьмінічна, Кондратович, Кононівна, Косминич, Корнильівна, Ксенофонтівч, Кузьмівна, Купріанович, Калинович, Лаврентійовна, Леонівна, Леонтійович, Лукіанівна, Лукич, Людвигівна, Макарович, Мануїлівна, Маркелович, Марківна, Мартинівна, Марцелійович, Мефодіївна, Митрофанівна, Мусійович, Наумівна, Несторович, Никандрівна, Никанорович, Никифорівна, Никодимович, Онисимович, Онуфрійович, Оскарівна, Павлинович, Пантелеймонівна, Платонович, Полікарпівна, Порфирійович, Прокопівна, Прокофійович, Прохорівна, Рафаїлович, Саввишна, Савелійович, Самійлівна, Силич, Сильвестрівна, Спиридонівна, Станіславович, Теодорівна, Терентіївна, Тимофійович, Титівна, Тихонович, Трифонівна, Трофімович, Тадейович, Феодосіївна, Федотівна, Феликсівна, Фоміч, Феофанівна, Феофилактович, Феоктистівна, Фотійович, Францевна, Фролович, Харитонівна, Харлампійович, Хрисанфівна, Юліанович.

Аналізуючи по батькові, можна побачити, що кількість застарілих імен значно перебільшує існуючі імена. Таким чином, по батькові було важливим чинником ідентифікації не лише людини, а й її хронологічного періоду життя, її становища у суспільстві, походження тощо.

Список використаних джерел:

1. Державний архів Харківської області. Ф-40, оп. 121. Спр. 1-534. Православні церкви м. Харкова 1870-1919 рр.

Катерина СВІТЛИЧНА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 «Філологія»,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Науковий керівник: Тетяна КУШНІРОВА,
доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської
філології та перекладу,
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ АБРЕВІАТУР У НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ТЕКСТІ

Наша доба – це час активної аббревіації. Сучасна мовна ситуація характеризується прагненням до використання аббревіатур у всіх галузях словесності. Утворення нових аббревіатур в англійській мові стало сталим явищем, яке все більше розвивається й удосконалюється. Кількість аббревіатур усіх типів зростає, що помічено багатьма дослідниками. Безсумнівно, роль аббревіації в мовній свідомості сучасного суспільства є надзвичайно важливою, саме тому варто говорити про майбутнє цього способу словотворення. За умов світової глобалізації швидко розвиваються та поширюються аббревіатури різних галузей науково-технічної літератури.

Абревіації як структурні одиниці терміносистеми певної галузі, як і всі інші мовні універсалиї, важко піддаються дефінуванню. Через складність та дискусійність такого завдання в лінгвістиці існує чимало найрізноманітніших спроб визначення термінів. Дослідники визначають термін як “слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів” [1, с. 95–96]. В. І. Карабан визначає термін як мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки. Він зазначає, що науково-технічні терміни становлять суттєву складову науково технічних текстів [2, с. 315].

Як економні засоби мови, аббревіатури є звичайними явищами в англійській мові. Аббревіація виконує специфічні, характерні лише для неї завдання - значною мірою розширює дериваційні можливості лексики, і в цьому її цінність. Відмова від використання аббревіатур привела б до непомірного розростання текстів. Майже в усіх європейських мовах є різноманітні аббревіатури, але особливо багата на них сучасна англійська мова. Кількість аббревіатур, що входять до термінологічних словників, сягає десятків тисяч.

Аббревіатурою зазвичай називають процес створення слова з перших літер чи складів компонентів фрази чи складного слова [2, с. 65]. Ці мовні одиниці також поділяються на декілька типів. Найбільш вживаними є ініціалізми та акроніми.

Ініціалізми є записом поняття першими літерами слів, з яких воно складається: CPA (Cost Per Action or Acquisition) – вартість цільової дії, CPC (Cost Per Click) – вартість за клік, CPE (Cost Per Engagement) – вартість залучення, CPI (Cost Per Impression) – вартість перегляду, CPM (Cost Per Thousand Impressions) – вартість тисячі переглядів, CR (Conversion Rate) – конверсія.

Аббревіатури досить часто використовуються для запису назв установ, організації, тощо: IAB (Interactive Advertising Bureau) – Бюро Інтерактивної Реклами, IMF (International Monetary Fund) – Міжнародний валютний фонд, EFTA – (European Free Trade Association) – Європейська асоціація вільної торгівлі, AGSB (American Graduate School of Business) – Американська вища школа бізнесу, BHMS (Business & Hotel Management School) – Школа готельно-ресторанного бізнесу.

Акроніми досить часто зустрічаються у назвах відомих фірм та організації: LEGO – Leg Godt (з данського «добре грати»), Intel – Integrated Electronics («інтегральна електроніка»), FIAT – Fabbrica Italiana Automobili Torino («італійська автомобільна фабрика Турина»), IKEA – (Ingvar Kamprad

Elmtaryd Agunnaryd (ім'я та прізвище засновника, а також назва ферми і селища, де він народився).

З кожним роком виникає все більше скорочених терміноодиниць, які виконують функцію заміщення і конкретизації. У науково-технічній галузі аббревіатури сприяють усуненню розпливчатості, багатозначності, смислової надмірності, а також інших недоліків, притаманних складним термінам. Таким чином, аббревіатури пронизують усі шари лексики англійської мови. Вони підвищують ефективність комунікації, відображають тенденцію до економії мовних зусиль і раціоналізації мови, поповнюють і збагачують його словниковий склад, роблять його цікавим та різноманітним.

Явище аббревіатур та скорочень у науково-технічній літературі значною мірою ускладнюють роботу перекладача, хоча скорочення забезпечують лаконічність науково-технічним текстам, що є бажаним для такого стилю. Звісно ж, аббревіатури можуть перекладатися по-різному у різних сферах функціонування. Головним помічником професіоналу для перекладу багатозначних та незрозумілих скорочень є контекст, правильне розуміння якого забезпечить адекватний переклад вищезазначених лексичних одиниць. Тому слід уважніше добирати еквівалент, використовуючи контекст.

Список використаних джерел:

1. Волосовець А. М. Структурно-семантичні характеристики аббревіатур науково-технічної літератури. *Перекладацькі інновації: матеріали ІХ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*. Суми, 2019. С.143-145.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: [у 2-х ч.]. Вінниця : Нова Книга, 2001. Ч. II. 302 с.
3. Скороходько Е. Ф. Структура багатокомпонентних англомовних термінів. *Теоретична та прикладна лінгвістика : Зб. наук. праць*. К., 2004. Випуск 2. С. 116–127.

Настя СЕРГА,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності
«014 Середня освіта (Мова і література (німецька))»
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Міжкультурна комунікація розвивається в різних сферах життя: у туризмі, у спорті, у міжнародних корпораціях і на рівні приватних контактів. Але зміни в політичному та соціальному житті окремих держав призвели також до інтенсивної міграції, тобто до переселення, змішування та зіткнення народів. «Мультикультурне суспільство» — фірмовий знак нашого часу. Це і прибуття мігрантів і біженців або історичне змішання різних національних культур на одній території. Залишаються проблеми розпізнавання чужих цінностей, установок і правил поведінки та розпізнавання власного культурного сліду. З цієї причини розвиток міжкультурної компетентності є завданням суспільства в цілому і має стати частиною соціальної політики.

Понад сорок років існує дослідження умов успішної взаємодії представників різних культур. Позитивний результат цих зв'язків залежить від розвитку міжкультурної компетентності вчителів іноземних мов. У контексті поняття «міжкультурна компетентність» культура розглядається не як постійне явище, а як процес, що розвивається. Тим не менш, існують початкові підходи, як реакція на політичні та освітні вимоги інтернаціоналізації підготовки вчителів.

Педагоги відіграють вирішальну роль в управлінні міжкультурним виміром у класі. Вчителі з вищою міжкультурною компетентністю здатні спільно та об'єктивно вирішувати конфлікти, ніж вчителі з меншою міжкультурною компетентністю.

Для формування компетентності майбутнього вчителя іноземної мови

потрібна висока освіта та самоосвіта фахівця, що надалі поступово призведе до професіоналізму. У розвиток компетенцій, зокрема і міжкультурної, слід розвивати системне мислення:

- організувати свою діяльність за чітко складеним планом – вибирати для роботи зі студентами відповідні методи та прийоми навчання, знаходити відповідні способи поставлених перед собою педагогічних завдань, оцінювати ефективність та якість методів навчання, що застосовуються;

- вміти шукати необхідну інформацію для особистісного та професійного розвитку;

- вміти працювати у групі, у колективі та спілкуватися як із колегами, так і зі студентами, виходячи з норм етикету;

- вміти правильно, чітко і ясно розмовляти іноземною мовою, дотримуючись норм мови, що вивчається;

- доречно використовувати жести, міміку носіїв мови, що вивчається, з метою уникнення непорозумінь та «конфліктів» в акті комунікації тощо.

У викладанні та вивченні іноземної мови основними є: розвиток комунікативної, міжкультурної та соціальної компетенцій. Це допоможе розвивати особистість студента, удосконалювати мовні знання, розвивати вміння аналізувати, абстрагувати, порівнювати та асоціювати, критично мислити.

Одним із основних способів формування міжкультурної компетенції у модернізованому світі є обов'язкове вивчення іноземних мов. І навпаки, вивчення іноземних мов обов'язково передбачає формування міжкультурної компетенції. З початку навчання іноземної мови важливо навчити студентів ефективно спілкуватися з представниками інших культур. Як стверджує Д. Дірдорф: «Міжкультурна компетентність — це здатність ефективно й належним чином спілкуватися в міжкультурних ситуаціях на основі власних культурних знань, навичок і ставлень». [1]

Отже, по-перше, потрібно сформувати толерантність до представників інших культур, готовність до змін. По-друге, студенти повинні опанувати

знання, вміння та навички як загальнокультурного, так і культурно-специфічного характеру, які необхідні для порозуміння з представниками іншої культури.

Список використаних джерел:

1. Deardorff. D. (o.J.). Interkulturelle Kompetenz – Schlüsselkompetenz des 21. Jahrhunderts? Thesenpapier der Bertelsmann Stiftung auf Basis der Interkulturellen-KompetenzModelle von Dr. Darla K. Deardorff. Letzter Zugriff am 12.03.2007 unter:<http://www.bertelsmann-stiftung>

Ірина СКРИПКО,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти (6 курс)

спеціальності 014 022

Середня освіта (Мова і література (німецька)

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ ОЛАФА ШОЛЬЦА ТА АННІЛЕНИ БЕРБОК

Політична промова має велике значення не лише для політичної сфери, але і для життя суспільства в цілому. Головна мета політичної промови – переконати слухачів та опонента, а не просто констатувати факт чи висвітлити стан речей. Політична мова – це цілеспрямована взаємодія міжоратором і його аудиторією. Задля досягнення комунікативної мети, політик використовує різноманітні стратегії дискурсу та лінгвістичні засоби, спрямовані на створення достовірного уявлення про себе, а також для підтвердження єдності зі слухачами, регулюючи відносини влади і суспільства. Мовленнєва маніпуляція співрозмовником – це одне з провідних питань у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Теорію мовленнєвого впливу досліджували Є.Тарасов, Л. Сорокіна, О. Іссерс, В.Різун, В.Чернявська

та багато інших відомих науковців. Мовленнєвий вплив у політичному дискурсі зазвичай доповнюється екстралінгвістичними засобами комунікації (міміка, жести і т.д.). Сучасні вчені лінгвісти сходяться на думці, що чоловіки і жінки виявляють тенденції до різних стилів ведення полеміки [2].

Питання гендерної диференціації у мові та мовленні всебічно вивчають такі вчені-лінгвісти, як Г.Відмарк, Г.Крейдлін, Б.Нікольсон, В.Штадлер, Я.Пузиренко, О.Петренко, Л.Ставицька.

Гендер, згідно з думкою О.Бессонової, – мисленнєва модель, що введена для адекватнішого та коректнішого опису проблем статі й розмежування його біологічних та соціокультурних функцій [1, с.18].

Вивчаючи гендерні особливості політичного дискурсу, не можна не враховувати і гендерні стереотипи, адже вони значною мірою впливають на сприйняття аудиторією самої особи політика та його\ її слів. Гендерні стереотипи – це «когнітивні структури, які передають суспільно спільні знання про характеристики жінок і чоловіків», це культурно успадковані уявлення про те, що є типовим для чоловіків та для жінок, як жінки і чоловіки повинні ставитися один до одного, як повинні чи не повинні поводитися в певних ситуаціях [4: 165]. Гендерні стереотипи тісно пов'язані з гендерними ролями. Гендерні ролі включають уявлення про соціально прийнятну жіночність і маскуліність та передаються в процесі соціалізації [5, с.2].

Тривалий час політика була сферою діяльності виключно чоловіків. Гендерні ролі, як чинники, заважають жінкам брати участь у політичному житті. Жінки опиняються в сфері де домінують чоловіки і діючі там правила (наприклад дрес-код) не є гендерно нейтральними. Ці правила – чоловічі, пристосовані до їхніх моделей поведінки та життєвих планів. Основні характеристики хорошого політика зазвичай асоціюються з чоловіками і є нетиповими для жінок – модель лідера. Відповідно, чоловіки вважаються сильними, агресивними, раціональними, активними, впевненими та напористими, жінки – емоційними, теплими, співчутливими, ніжними і дбайливими. Жінки-політики намагаються показати, що вони також належать

до чоловічого світу і демонструють стереотипно чоловічі риси: холодний розрахунок, агресивність, жорстка позиція щодо політичних питань. Однак вони виглядають «нежіночними» та можуть сприйматися як некомпетентні [3, с.11].

Досліджуючи передвиборні промови кандидатів на пост канцлера Федеративної Республіки Німеччини Олафа Шольца (Соціал-демократична партія Німеччини) та Аннілені Бербок (Зелені), не можна не помітити те, що Олаф Шольц (чоловіча промова) більш схильний до конфліктної комунікації, прагне перемогти шляхом приниження опонента та виявленням своєї переваги, більш орієнтований на мету, частіше вдається до оборонної тактики. Аннілена Бербок (жіноча промова) відходить від відкритої конфронтації, прагне створити теплу атмосферу, підкреслити спільність, адже її мова відрізняється чуйним тоном, партнерським зверненням до аудиторії, спонуканням аудиторії до участі, використанням особистого досвіду, життєвих ситуацій як прикладів, проявом схожості в поглядах з аудиторією. Вона частіше вдається до наступальної тактики.

Олаф Шольц робить наголос на власному політичному досвіді, на своїх знаннях, компетенції та компетентностях. У його промовах часто звучить особовий займенник «я» («*ich werde – я буду, dafür trete ic han – саме за це я виступаю, dafür bitte ich um Unterstützung – тому я прошу про підтримку*») та присвійні «мій, моя, моє, мої» («*unter meiner Führung – під моїм керівництвом, meinen persönlichen Anliegen machen – особисто робитиму запити, das ist meine zu sage – це моя обіцянка*») [7], тобто він позиціонує себе гарантом майбутніх позитивних змін у політиці країни.

Аннілена Бербок констатує той факт, що в неї невеликий досвід політичної діяльності, але робить ставку на те, що має сучасні прогресивні погляди, прагне до оновлення політики Німеччини, до впровадження новітніх технологій, що дозволять зберегти здорове навколишнє середовище для майбутніх поколінь (для дітей). Проте, частіше використовує особовий займенник «ми» («*wir bringen die Grundsätze der sozialen Marktwirtschaft in die*

Zukunft - ми несемо в майбутнє принципи соціальної ринкової економіки, wirschlagen der deutschen Industrie ein Paktvor – ми пропонуємо пакт німецькій промисловості») та присвійні «наш, наша, наше, наші» («das ist unsere Aufgabe – це наше завдання, mit unserem Programm - з нашою програмою, unsere Vorschläge und Ziele – наші пропозиції та цілі»)[6] і позиціонує не себе, а всю свою команду гарантом якісних політичних змін в Німеччині.

Олаф Шольц орієнтується на більш зрілу (вік 40+) та досвідчену аудиторію, адже в основі його промов лежать такі суспільні цінності, як згуртованість, репутація, взаємоповага та повага до країни на міжнародній арені, економічна та соціальна стабільність, впевненість у правильності майбутніх рішень, які будуть прийматися на основі вже набутого досвіду.

Промови АннілениБербок орієнтовані на молоду генерацію (вік до 40), бо в центр свого майбутнього політичного курсу ставить дітей та молодь. У своїх промовах вона закликає сміливо зважитися на нові, якісні зміни, які повинні відповідати викликам сучасності, а не базуватися на застарілих традиціях, адже світ кардинально змінився за останні десятиліття, став більш зрозумілим для молоді і бентежним для старшого покоління. Саме такі зміни забезпечать свободу на різних рівнях (вибору, пересування, доступу до інформації, спілкування), добробут та захист дітей, технологічне оновлення (технологічний прогрес) в усіх сферах життя суспільства з метою покращення екологічної ситуації країни і Європи вцілому.

До основних мовних засобів, що реалізуються в промовах Олафа Шольца, належать анафора, епіфора, епітет, повтор та інші. Аналіз виступів АннілениБербок показує, що емоційний вплив досягається за рахунок використання таких стилістичних прийомів, як анафори, метафори, ідіоми і епітети та інші. Олаф Шольц використовує іронію, як дієвий спосіб дискредитації опонента, а градацію – для акцентування уваги аудиторії на ключових моментах промови. АнналенаБербок використовує риторичні запитання, як спосіб залучення і утримання уваги аудиторії.

Необхідно також звернути увагу на екстралінгвістичні засоби комунікації, які використовує чоловік (Олаф Шольц) та жінка (АнналенаБербок) під час публічних виступів у ході своїх передвиборних кампаній.

Олаф Шольц не користується трибуною під час виступу, а ходить по сцені в різних напрямках, щоб звертатися безпосередньо до всіх глядачів, де б вони не стояли; не читає з листка промову, що дозволяє йому підтримувати постійний, нерозривний зоровий контакт з аудиторією; частіше за все навіть мікрофон в руках не тримає, бо використовує навушник з мікрофоном, що робить його руки вільними для посиленої жестикуляції: часто складає пальці в кулак і різко піднімає руку вгору на знак своєї сили, влади, впевненості та мужності. Все це додає його промова енергії, переконливості, впевненості, посилює інтерес до виступу.

На противагу Олафу Шольцу, АнналенаБербок майже завжди використовує трибуну і не ходить по сцені, а тому її виступ ніби направлений лише на тих, хто знаходиться навпроти неї, хоча вона іноді охоплює поглядом аудиторію з різних боків; часто звертається до записів, що заважає підтримувати нерозривний зоровий контакт з глядачами, використовує ручний мікрофон, а тому майже не жестикулює руками (її руки зазвичай зігнуті в ліктях і притиснуті до тулуба). Усі ці дії негативно впливають на рецепцію її промов виборцями, адже позбавляють енергії (скромна, стримана), переконливості та впевненості, що, у свою чергу, спричиняє зниження рівня зацікавленості та довіри до її слів. Лише у своєму заключному виступі за два дні до виборів АнналенаБербок змінила тактику (говорила без трибуни, без звернення до записів, активно рухалася по сцені та в повній мірі використовувала міміку і жести). Це дало неперевершений ефект. Промова була енергійною, запальною, мотивуючою, впевненою та напрочуд переконливою. Реакція глядацької аудиторії була неймовірною: її уважно слухали, ловлячи кожне слово, та активно підтримували, виказуючи дуже позитивні емоції.

Вивчення гендерних ознак політичного дискурсу стимулювала проблема появи жінки у політиці. Опозиція чоловічих та жіночих варіантів мовної поведінки привернула увагу багатьох науковців, а тому досить активно ведуться дослідження особливостей та засобів побудови дискурсу жінкою-політиком та чоловіком-політиком. Крім того, завдяки зростанню ролі засобів масової інформації (ЗМІ) всучасному світі, посилюється і їхній політичний вплив на суспільну свідомість. Саме завдяки широкому застосуванню ЗМІ, підвищується не лише рівень мовленнєвого впливу політика на виборців, а й рівень впливу невербальних засобів комунікації. Також відбулася політизація громадських мас і на цьому тлі політичний дискурс стає невід'ємним компонентом інформаційного життя свідомого громадянина.

Політичний дискурс виходить на перший план і вимагає детального аналізу для виявлення тих стратегій і тактик, за допомогою яких політики здійснюють мовленнєвий та екстралінгвістичний вплив на електорат. Все це робить актуальним висвітлення прояву гендерних стратегій у мові політиків.

Список використаних джерел:

1. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний гендерний аспекти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови". К., 2003. 39 с.
2. Харицька Світлана. Гендерні мовні маркери у лінгвістиці політичного дискурсу. Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. № 37, Київ, 2018
3. Blaha Barbara. Kuba, Sylvia (2012): Das Ende der Krawattenpflicht. Wie Politikerinnen in der Öffentlichkeit bestehen. Wien: Czernin Verlag.
4. Eckes Thomas (2004): Geschlechterstereotype: Von Rollen, Identitäten und Vorurteilen. In: Becker, Ruth / Kortendiek, Beate (Hrsg.): Handbuch Frauen- und Geschlechterforschung. Theorie, Methoden, Empirie. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften. S. 165-176.

5. PfannesPetra (2004): Powerfrau, Quotenfrau, Ausnahmefrau..? Die Darstellung von Politikerinnen in der deutschen Tagespresse. Marburg: TectumVerlag.

6. Baerbock Annalena: Rede von Kanzlerkandidatin Annalena Baerbock auf dem Grünen-Parteitag am 12.06.21 https://www.youtube.com/watch?v=2cndZnYHpW0&ab_channel=phoenix

7. Scholz Olaf: Rede des SPD-Kanzlerkandidaten auf dem SPD-Parteitag | WELT LIVE DABEI 09.05.2021 https://www.youtube.com/watch?v=A5TSTkJS3IA&ab_channel=phoenix

Вадим СОБОЛЬ, Артем ТЕЛЬНОВ,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Хімічна технологія та інженерія» Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

ІСТОРИЧНІ НАРИСИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НОВІТНІЙ ІСТОРИЇ УКРАЇНИ

Назва «українська мова» відносно молода. Наприклад, на Закарпатті ця назва увійшла у обіг лише в першу чверть ХХ сторіччя. Таке парадоксальне явище, бо назва «Україна» зафіксована наприкінці ХІІ сторіччя, стало можливим лише завдяки придушенню та приниженню української мови царатом. Досить згадати Валувєвській циркуляр 1863 р, Емський указ 1862 р, щоб зрозуміти, що українська мова була не потрібна царату та його чиновникам [1].

Революція змінила відношення до української мови. 24 березня 1918 р. опубліковано Закон Центральної Ради про запровадження української мови у банківській і торговій сфері (Закон УЦР про державну мову). У п. 3 було

проголошено: «Мовою в діловодстві має бути державна українська» [2].

Як же це робилося на практиці? 29 квітня 1918 р. при владі став гетьман Павло Скоропадський, який взяв участь у розподілі штатів Харківського технологічного інституту. Цікаво, що це був перший офіційний документ, отриманий інститутом українською мовою. Гетьман вимагав виплатити всім службовцям вузів одноразову допомогу для пом'якшення результатів подорожчання життя. Якщо у виші працювало подружжя, гроші платили тому, хто отримував більший оклад, та його дітям, а другому – як бездітному. Бездітні співробітники отримували допомогу в половинному розмірі [3].

5 травня 1918 р. міністр Освіти проф. Василенко подав план роботи Міністерства, що передбачав українізацію школи, заснування Української Академії Наук і Національної бібліотеки. 24 травня 1918 р. Міністерство освіти затвердило «Найголовніші правила українського правопису», які запропонував Іван Огієнка, які ухвалила правописна комісія. Правопис було надруковано в журналі «Вільна українська школа» (1919 р.) та видано окремим відбитком у Києві 1919 року. У № 10 за 1918 р. журналу «Українська школа» надруковано: «Найголовніші правила українського правопису». Ухвалені Правописною комісією при Міністерстві освіти 24 травня 1918 р. в Києві.

Вже 1 січня 1919 року українську мову було оголошено обов'язковою для використання в усіх урядових і громадських закладах. Але, вже в лютому 1919 р., після завоювання України більшовиками відбулося нищення національної патріотичної частини населення та заборона творів державної тематики. Але, згодом, комуністи вимушені були піти на українізацію та пом'якшення умов існування української мови: без України влада комуністів не могла існувати.

В 1928 р. було розроблено основи українського правопису. Звичайно, «Український правопис» 1928 р. не був ідеальним (та й чи такий можливий?), але з'явився видатною подією в духовному житті нашого народу. Він став —

першою спробою сформувати єдиний, загальний орфографічний кодекс для народу, віками розділеного й гнобленого чужими державами, етносу, літературна мова якого не могла розвиватися в нормальних умовах, зазнавала принижень, утисків, заборон. «Український правопис» 1928 р. не тільки дав правила орфографії та пунктуації. Він кодифікував фонетичну й морфологічну структури української писемно-літературної мови. І в цьому також його величезне значення[2].

Цей правописний кодекс, названий згодом «скрипниківським», «харківським», – справді соборна українська орфографія, був добре опрацьований. Важливо сказати, що народний комісар освіти М. Скрипник сприяв філологам у їхній праці і сам відіграв позитивну роль у його виробленні.

Але вже з 1933 р. почались виправлення правопису. До чого це призвело? Українці за межами СРСР не прийняли змін 1933 р. і далі користувалися «харківським» правописом. В орфографічній практиці українства настав розлам, який триває і понині: західна діаспора пише за правилами 1927 р. Ті діячі культури в Радянській Україні, які не зазнали репресій, розуміли, що реформа 1933 р. зачепила віковічні традиції орфографії і, головне, оригінальність системи української мови. В умовах переслідування українства в 30-х рр. ХХ ст. важко (якщо, взагалі, можливо) було відстоювати правила «скрипниківської» орфографії. Жоден із проектів змін у правописі після 1933 р. до кінця Другої світової війни не було реалізовано.

Таким чином, розвиток та признання української мови відбулося, більшою частиною, в ХХ сторіччі і початок цієї праці пов'язано з ім'ям гетьмана Павла Скоропадського.

Список використаних джерел:

1. Чумак В. М. Українізація у добу революції й визвольних змагань (1917—1920 рр.): формування концептуальних засад. *Записки історичного факультету ОНУ ім. І. І. Мечникова*. Одеса, 2001. Вип. 11. С. 31—39.

2. Німчук В.В, Проблеми українського правопису ХХ початку ХХІ ст. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 116 с.

3. Журило Д. Ю. Становление и развитие Харьковского Технологического института в конце XIX – начале XX вв. Харьков. : Підручник НТУ «ХПІ», 2016.

Михайло СОРОЧЕНКО, Сергій ШАХОВ,

Алла МОХАММЕД,,

здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти (1 курс)

спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»

Полтавський інститут економіки і права

Університету «Україна»

PECULIARITIES OF TRANSLATION OF RHYMED AND NON-RHYMED POETRY

The use of white verse gives the translator more space for creativity, considering the fact that he is not limited by the selection of rhymes. The scope of the poetic non-rhymed translation of poems and the expediency of its use If the original has a complete verse form (rhymes are used), this type of translation should be used with great care, given the fact that white verse can greatly change the character of the poem's sound. If we consider this point, in principle, there are no restrictions on the use of poetic translation without rhymes.

By the term verse translation, we understand the creation of a poetic text, corresponding to the original in terms of content, form and artistic properties, which uses all the elements characteristic of a poetic work, including rhyme. Verse translation is the pinnacle of artistic text translation, as it requires the translator not only literary talent and the ability to write poems, but also the ability to fit the original meaning, idea, and even literary techniques into the verse form of another language. The disadvantages of this type of translation activity include its

complexity, time-consuming nature, and high requirements for the translator's skill.

The main problem with this type of translation of poems is the structure of the poetic text, which requires the use of rhymes and a certain poetic size. It is the poetic structure that brings so many difficulties when creating an adequate original text in another language. The fact is that the translated language can differ significantly from the source language, both stylistically and linguistic constructions, which sets the translator the task of remelting the author's ideas and images into the form of the final language. When the translator begins to translate poems, he first of all needs to decide on one thing: will the verse size and rhyming structure correspond to the original or not.

The first case is the most difficult, but also the best. If the translator decides to change the structure of the poem, then it is necessary to decide which structure is better to give preference, while it is necessary to take into account the semantic content of the poem: the external form of the work must match its content. In some cases, when translating from English or German into Ukrainian, it seems appropriate to increase the number of feet in a line: for example, to turn a four-foot iambic into a five-foot iambic. Such a decision may be appropriate due to the greater capacity of the mentioned languages compared to Ukrainian and Russian, which require a greater number of lexical units to express the same amount of information. Still, the best solution would be to translate the poems in their original size.

The main difficulty in translating poems is the task of placing the original meaning within the framework of the chosen verse size, and it must be said that an accurate and literal translation is possible in this case very rarely. But he is not needed! It is necessary to put the main emphasis on conveying the main thought and mood of the original, its unique "flavor"; and it's okay if you have to step back a little from the source. The main thing is that the work looks complete and the reader does not even think that he is reading a translation, and not the original author's text. The correct assessment of the rhyming system, or the absence of rhyme at all, is important for the reproduction of the compositional features of

English-language poetry in translation.

Луїза ТЕРЕНТЬЄВА, ДІАНА МЕТЕЛЕВСЬКА,
здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Хімічна технологія та інженерія»
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

Питання термінотворення є одними з тих, до яких не зникає увага і філологів, і технарів. Початок дослідження цього процесу покладено, майже 160 років потому, та великий інтерес до цього питання є і можна прогнозувати, що він буде ще довгим[1].

Одним з цікавих питань термінотворення є утворення назв жіночих професій. На жаль, це питання ще не знайшло своїх дослідників, але має дуже важливе та повчальне значення. Навіть у роботі [2] дане питання практично не розглядається.

В Російській Імперії жінка, зазвичай, не працювала. Вона вела хазяйство, наглядала за діточками та чоловіком, який і був основним джерелом грошей та інших матеріальних добутків в сім'ї. Практично завжди жінку називали по посаді, або чину її чоловіка. Поруч з генералом була генеральша, поруч з мельником – мельничиха, професора опікувала професорша, а купця – купчиха. Змінився час, Російська Імперія наказала довго жити. Жінки почали працювати. В більшості країн їх урівняли у правах з чоловіками, дозволили обирати та бути обраною, служити в армії, та отримувати вищу освіту, займатися наукою та літати у космос. І раптом виявилось, що для них немає назв посад та професій. Ці назви професій традиційно мали виключно чоловічий рід. Приходилось постійно додавати: жінка – лікар, жінка – шофер, жінка – викладач. Звичайно, були спроби називати спеціалістів жіночої статі специфічними термінами – вчителька,

хімічка, курсистка тощо. На жаль, більшість таких псевдотермінів несли принижуючий зміст. Працювали нерідко жінки краще, чим чоловіки, а власних назв професій не мали.

Просте порівняння термінів дозволяє зробити деякі висновки. Якщо визначити жінку, наприклад, як красуня – вчителька та краля – вчителька, в якому випадку буде більше шани цій самій жінці? Звичайно, в першому. А у другому випадку назва явно має напіввульгарний смисл.

Складалась абсурдна ситуація: спеціалістів жіночої статі було більше, чим чоловіків, а назв їхніх професій не існувало.

Причому, традиційно, у більшості мов існували слова, які відносились до представниць прекрасної статі і належали їм за походженням, або за статтю: богиня, графиня, герцогиня. В новітній українській мові було на початку ХХІ сторіччя зроблено революційний шаг: було введено в науковий зворот новітні назви професій саме жіночого роду. Це й історикія, і членкіня, і геологіня і металургіянощо. Звичайно, новітні слова визивають посмішку, роздратування, а, інколи, й відверту агресію. Але, так було завжди. Люди не готові до змін і часто вважають їх зайвими. Недарма в китайській мові прокляття звучить так: «Щоб ти жив у часи змін»!

Таким чином, українські філологи вперше на пострадянському просторі вирішили задачу, яка не мала розв'язання довгі роки. А ні в російській, а ні в білоруській мовах (найбільш близьких до української мови) нема й натяку на утворення назв «жіночих» професій, хоча жінки, як і скрізь на пострадянському просторі несуть чималий тягар. Вони успішно працюють у бізнесі, у виробництві, викладають, лікують, служать в армії тощо. І якщо для найменування жінки в бізнесі використовують закордонну назву бізнеследі, або бізнесвумен, то для назви інших професій використовують всю теж застарілу систему подвійних назв, додаючи до назви чоловічих професій слово «жінка».Автори вважають, що жінки, явно, заслуговують на більш поважне відношення до їх та до їхньої праці.

В новітній українській мові на початку ХХІ сторіччя було зроблено

революційний шаг: введено в науковий зворот новітні назви професій жіночого роду. Подібна тенденція не є характерною не лише для української мови, а й для інших мов усього світу.

Таким чином, відштовхуючись від застарілих норм сивої давнини, українська мова гармонійно розвивається, урівнюючи в правах назви професії для обох статей.

Список використаних джерел:

1. Холодний Г.І. До історії організації термінологічної справи на Україні. Вісник Інституту української наукової термінології. 1928. Вип. 1. С. 9-20.
2. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство: Підручник, Львів: Світ, 1994. 216 с.

Оксана УДОВІЧЕНКО,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2 курс)

спеціальності 035 «Філологія»,

Національний університет «Полтавська політехніка

імені Юрія Кондратюка»

Науковий керівник: Тетяна КУШНІРОВА,

доктор філологічних наук, професор, професор кафедри германської

філології та перекладу,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ МОДАЛЬНИХ ДІЄСЛІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Важливу роль організації будь-якого тексту відіграє текстова категорія модальності. Категорія модальності – є однією з найбільш обговорюваних в англійській мові. Маючи досягнення логіки, лінгвістика пройшла тривалий шлях у вивченні модальності. Вона сприяє вираженню авторської позиції і певним чином формує читацьке сприйняття. В осіб, які здійснюють переклад з англійської мови на українську, часто виникають труднощі з вживанням

модальних дієслів, тому що вони привносять відтінок пропозиції, дозволу, фізичної або моральної можливості, повинності, обов'язку, необхідності і т.д. Дослідження цього питання є наразі досить актуальним. То ж ми маємо на меті дослідити категорію модальності та окреслити проблеми, які виникають при перекладі модальних конструкцій з англійської мови українською.

Модальні дієслова – важлива складова граматики англійської мови. Вони використовуються самостійно і позначають конкретні дії чи стан, а відбивають його модальність, тобто виражають ставлення того, хто говорить до своєї власної мови. Особа може оцінювати дію як можливу, необхідну, дозволу, заборонену, наказову, малоімовірну, дуже ймовірну і т.д. Залежно від оцінки та структури речення вживаються такі модальні дієслова та модальні еквіваленти як *can, could, may, might, must, have to, need, ought to, should, would, shall, will, be able to* і ін.

Відповідно до значення у реченні модальні дієслова вважаються службовими, оскільки вони можуть означати обов'язок, припущення, можливість і здатність до вчинення дії, закид чи заборону. У будь-якому випадку вони виражають лише модальне ставлення, а не процес. Вони можуть використовуватися як самостійний член речення лише у відповідях на загальне питання. Таким чином, усі модальні дієслова виражають ставлення до дії, здатність, можливість, необхідність та вірогідність.

Саме такі модальні дієслова, як: *may, must, can, should, will* – можуть означати різні міри припущення. Модальні дієслова *can* і *may* спрямовані на передачу можливих, передбачуваних дій, а модальні дієслова *might, must, should*, крім значення обов'язку, передають і передбачувані, ймовірні дії, ці модальні дієслова можна замінити такими вступними словами, як *perhaps, probably, certainly*.

Такі модальні дієслова як *should, ought to, must, to be to, to have to, shall, need* можуть мати значення обов'язку, тобто зображати дію як необхідне виконання. Якщо ці дієслова використовуються з негативною часткою, то це означає, що немає зобов'язання у виконанні дії. Основне значення дієслова

must – це обов'язок. Крім цього, дієслово must часто застосовується у значенні гіпотези, з значною часткою рішучості [1, с. 50].

Основним значенням дієслова can вважається уявлення вміння, можливості чи здатності здійснити дію [1]. Поряд з can у деяких випадках застосовується комбінація to be able to, яка також здатна замінити та could. Could у поєднанні з інфінітивом застосовується з метою вираження можливості, чи можливості здійснювати дію у часі. Нарівні з could застосовується was (were) able. У разі, якщо мова йде про фактично вчинене діяння, застосовується тільки was (were) able. Також could використовується в непрямій мові, що залежить від дієслова в минулому часі. Could також застосовується в основному умовних пропозицій.

Більшість модальних дієслів може висловлювати заборону, уживаючись з негативною частинкою не. Це такі дієслова, як: can, may, must, should, ought, dare. Модальне дієслово must у негативній формі позначає тверду заборону на здійснення тієї чи іншої дії. Дієслова ought і should позначають більш м'яку заборону у здійсненні дії, яка більше схожа на пораду чи рекомендацію.

Дієслово ought to може означати обов'язок, моральний обов'язок здійснити дію і постійно застосовується у поєднанні з часткою to. У поєднанні з перфектним інфінітивом ought to використовується стосовно минулого і висловлює осуд чи зауваження [3].

Модальне дієслово shall використовується з 2-ою та 3-ою особою однини та множини у позитивних та негативних реченнях для вираження зобов'язання, необхідності, вказівки, погрози, попередження з боку повідомлення [2].

Таким чином, модальні дієслова можуть використовуватися в різних значеннях. Найчастіше модальні дієслова використовуються в публіцистичному стилі. Часом одне і те ж модальне дієслово здатне використовуватися в різних значеннях, та різні модальні дієслова можуть виражати одне модальне значення в різних ситуаціях. Використання різних

форм одного й того ж дієслова надає висловлюванню відтінок певного стилю, що необхідно враховувати при перекладі.

Список використаних джерел:

1. Верба Г.В. Граматика сучасної англійської мови. Київ: ВП Логос-М, 2006. 342 с.
2. Зозуля І. Критерії розмежування фразових і основних дієслів у сучасній англійській мові. *Вісник Донецького національного університету. Серія Б «Гуманітарні науки»*. 2015. № 1–2. С. 116–120.
3. Іванова Ю. Жива граматики англійської мови. Київ, 2020. 80 с.

Марія ХІЛОБОК,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності 014 «Середня освіта»
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка

ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ «МЕХАНІЧНИЙ АПЕЛЬСИН» ЕНТОНІ БЕРДЖЕСА

«Механічний апельсин» – це культовий роман, автором якого є англійський письменник, композитор і літературний критик Ентоні Берджес. Ця робота є найвідомішою у автора. Написаний роман в цікавій манері підліткового сленгу 1960-х років. На формування цього задуму вплинула поїздка Ентоні в СРСР. Під час перебування у Ленінграді Берджес спостерігав за поведінкою, одягом тогочасних підлітків. Тому у творі можна побачити суміш сленгів, образів у представлених автором героях. У 2005 році журналом «Тайм» «Механічний апельсин» було включено до списку 100 найкращих англомовних романів, які були написані після 1923 року [1]. Також за романом, в 1971 році з'явилася екранізація, випущена режисером Стенлі Кубриком. 2021 року фільм займав 108-му позицію у списку 250 кращих фільмів за версією Internet Movie Database (найбільша база даних та

вебсайт про кінематограф). Книга вийшла 1962 року, а український переклад отримала тільки у 1990-му році, виконав його Олександр Буценко, вперше був опублікований в журналі «Всесвіт».

Твір є антиутопією, в якій автор ніби намагається достукатися до суспільства, показуючи жахливі, аморальні картини одного з варіантів майбутнього людства. Тож проблеми твору актуальні й в сучасному нам суспільстві. І метою статті є проблемний аналіз твору. «Механічний апельсин» отримувач змішані відгуки. У журналі «Спектейтор» літературний критик Джуліан Мітчел відмітив «дивовижну формальну майстерність» [2], проте рецензент «Санді Таймс» розцінив роман як «надзвичайно банальну, жорстоку та психологічно непереконливу історію» [3].

Можливо, «Механічний апельсин» можна вважати романом-вихованням. Тема становлення особистості, вибору життєвого шляху постійно супроводжує головного героя роману – Алекса. У своєму світі (Англії майбутнього) він є типовим представником жорстоких підлітків, ватажок банди, яких дуже багато в місті. Його друзі – Піт, Джорджі та Дим завжди підтримували свого друга Алекса у всіляких злочинах, й допомагали йому у цьому. Розглянемо проблематику твору. Перша проблема – *добра і зла*. Алекс та його друзі постійно робили зло: били слабких, старих людей:

« – Ах ти ж гидка розвалина! – лайнувсь я, і ми взялися за старого. Піт схопив його за лапи, Джорджі розтяг йому пальцем, мов гачком, пащу, а Дим витяг звідти штучні зуби — верхню й нижню щелепи. Він шпурнув ті щелепи на асфальт, а я став товкти їх черевиком» [4, с.1].

Алекс був зовсім аморальною людиною, не мав практично ніяких моральних принципів. Бити людей, насилувати дівчат, залазити у чужі домівки – це було звичайною розвагою Алекса та його банди. Навколо було насилля. Кожен день хлопців повторювався, як день бабака – прокинувся, прогуляв школу, поїв, ввечері вийшов на вулицю, зайшов в якийсь бар, купив бабусям пива, і пішов робити зло, щоб потім повернутися і перед поліцейськими мати алібі у вигляді підкуплених бабусь. Але не завжди ці дні

можуть повторюватися. Алекса підставили друзі, коли вони вирішили пограбувати якусь самотню бабусю: *«А за хвилю під'їхала поліційна машина, паскудно завиваючи, наче якийсь безумний звірь. Я також підвивав, навіть істерично хихотів і бився голіввером у стіну в передпокої, а з міцно заплющених очей, що палали від болю, струменіла пасока. Коли вскочили фараони, я навпомацки посувався до виходу. Певна річ, я їх не бачив, але почув кроки й відчув вонь від тих покручів. Вони грубо схопили мене, скрутили руки й потягли за собою»* [4, с.10].

Друзів Алекса так і не схопили, а головний герой потрапив у в'язницю на 14 років. Тобто зло, яке герой робив – настигло його самого.

Інша проблема – *дружби та зради*. Автор майстерно описує те, як Алекса постійно підставляють його друзі – випадок з бабусею, а потім і у в'язниці, коли всі били нового в'язня у камері, але всю провину скинули на головного героя. Тоді Алекс розчаровується у товаришах, і говорить:

«...я побачив: повторюється та сама ситуація, що й два роки тому, коли мої так звані кенти віддали мене в грубі лапи фараонів. А ще я побачив, братики, що в цьому світі вірити нікому не можна» [4, с.10].

Тобто, герой роздумує над сенсом дружби, але забуває, що й сам, ще коли був «на волі», нехтував своїми друзями, тому що вважав себе «ватажком банди», без якого всі інші його компаньйони не можуть співіснувати. За це самолюбство, зневагу Алекс й поплатився зрадою.

Третя проблема – *суспільство і влада*. Чи є головний герой один такий поганий? Ні. Таких підлітків, та й дорослих людей було багато. Доказ цьому – бар «Корова», де хлопці замовляли так зване «Молоко-плюс»:

«...у тому барі подавали молоко — і плюс до нього. Дозволу на продаж спиртного вони не мали, але закон тоді ще не забороняв нові речі, отож вони додавали скільки завгодно всякого непотребу у звичайнісіньке молоко: ви могли пити його з «колесами», «хімією», «дурью», таким іншим» [4, с.10].

У романі також згадується, що в цьому барі завжди було багато людей, які також замовляли різні подібні напої. Чи регулювався цей процес так

званими «фараонами» (поліцією)? Звичайно, ні, хоч і поліцейські у цьому творі є частинкою «добра», хоча й дуже сумнівного. Тому що поліцейські дозволяють собі бити та принижувати людей, яких затримали:

«...цієї миті пролунали вигуки фараонів, що наказували затриманим стулити пельки, почувся навіть такий звук, наче когось добряче долбанулі, і той заскиглив: «Ой-ой-ой!». Схоже, то був не чоловік, а якась п'яна стара ципа» [4, с.10].

Це дуже гарно висвітлює проблему державного устрою, тому що поліція повинна подавати приклад іншим громадянам, але вони самі нічим не краще за Алекса та його друзів. Проблеми в поліції можна побачити ще й в кінці твору, коли головний герой зустрічає свого колишнього товариша Дима, який став поліцейським и жорстоко побив Алекса, залишивши на вулиці.

А влада вирішила, що буде геніальним робити з людей овочі, що не зможуть відчувати нормально емоції. Лікарі створили практику, з допомогою якої «лікували» Алекса: змушували його дивитися жорстокі фільми, прикувавши до крісла і колючи йому «вакцину», щоб коли головний герой хоча б думав про насилля, то його починало нудити. Чи є це людяним, правильним? Звичайно, ні. Людина повинна сама виправлятися, щоб встати на вірну путь.

Четверта проблема роману – *батьки і діти*. Алекс зовсім не сприймав своїх батьків. Він практично з ними не спілкувався, засуджуючи за «звичайний спосіб життя»: його батьки ходили на роботу, читали газети. Він закривався в кімнаті, слухав класичну музику, а потім йшов творити зло та насилля. Але ж коли головний герой повернувся після свого «лікування», то батьки відкрили для себе вже нову «дитину»... І тільки в кінці роману батьки згадали про свого сина і вирішили нарешті допомогти йому:

«– Отож, – підсумував я, – ви хочете, щоб я повернувся додому і все було, як колись. – Так, синку, – кивнув головою татусь. – Просимо тебе, синку. – Подумаю, – пообіцяв я. – Як слід усе обдумаю» [4, с.25].

П'ята проблема, яку ми розглянемо – *життя та смерті*.

«Розчини вікно для свіжого повітря, свіжих ідей, нового життя» І я збагнув: це порада мені, тільки так можна покласти край усьому – вистрибнути з вікна. Лише мить болю, а тоді – вічний сон» [4, с.25].

Такі останні (як думав Алекс) думки головного героя перед тим, як він вирішив вистрибнути з вікна. У цьому потягу до смерті Алекса комплексно винні всі: несправедливість системи, відносини з сім'єю, недоброчесні люди навколо, експерименти лікарів. Тому що людина не може жити сама, без підтримки. Таким був головний герой, коли вийшов з в'язниці. Абсолютно самотній, над яким познущалися за день всі, хто тільки міг. Потім, зайшовши в «Оселю», яку він з бандою розгромив, він думав, що нарешті знайшов спокій, але над ним почали проводити ще один експеримент, доводячи його до самогубства: вмикали класичну музику, яку головний герой ненавидів після лікарні:

«Прокинувшись, я почув музику, яка долинала з-за стіни,— дуже гучну музику, що й розбудила мене. Це була симфонія, яку я добре знав, але не чув уже багато років,— Симфонія номер три датчанина Отто Скаделіга. Особливо гучним був початок симфонії, який саме і звучав. Якийсь час я слухав з цікавістю й радістю, але потім дали про себе знати біль і нудота, в животі забурчало. І ось я, такий великий любитель музики, сповз із ліжка й, підвиваючи «ой-ой-ой!», затарабанив у стіну» [4, с. 24].

Після цього Алекс вистрибнув з вікна. Чи хотів того володар «Оселі», де головний герой вбив його дружину? Напевно, так. Це ще раз, до речі, підтверджує проблему суспільства і людяності у творі. І Алекс не помер, за щасливим збігом обставин, але був тяжко поранений:

«...стрибнув я, братики, і гепнув на тротуар. Але не вбився, ні. Бо якби вбився, то не написав би всього цього. Мабуть, там було не досить високо для того, щоб убитися на смерть. Одначе, братики, я зламав— хребет, руки й ноги і зомлів від пекучого болю» [4, с.25].

Людина не може жити зі штучно вимкнутими емоціями, без близьких людей, без друзів, тому що це закінчиться швидкою смертю.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що «Механічний апельсин» дійсно є романом виховання, який дає змушує замислитися над тим, що навколо. Адже в реальному світі також існують такі ж проблеми: добра і зла, дружби і зради, суспільства і влади, батьків та дітей, життя та смерті. Автор твору підводить до думки, що ми повинні підтримувати один одного, вчиняти так, як хотілося, щоб вчинили з тобою. Тому що все, обов'язково, повернеться бумерангом.

Список використаних джерел:

1. Журнал «Тайм», список «100 найкращих романів». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://entertainment.time.com/2005/10/16/all-time-100-novels/slide/a-clockwork-orange-1963-by-anthony-burgess/>
2. Mitchell J. Horrorshow on Amis Avenue (англ.). *Spectator*. 1962. 18 травня (№ 6986). С. 661.
3. Brooks J. A Bedsitter in Dublin (англ.). *Sunday Times*. 1962. 13 травня. С. 32.
4. Роман «Механічний апельсин». Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1855>

Людмила ЧП,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти (2 курс)
спеціальності 035 Філологія (035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська),
Полтавський державний аграрний університет

СКЛАДЕНІ ТЕРМІНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Важливим аспектом класифікації термінологічних одиниць економічної сфери є їхні словотвірні особливості (способи творення, однокомпонентні та

багатокомпонентні). Найбільш продуктивним для економічної терміносистеми є суфіксальний словотвір: -ing (торгові операції, розрахунки, платежі): *trading; advertising*; -y (економічні реалії): *currency, accountancy*; -ive (для прикметників): *active; aggregative*.

Словотвірна префіксація виражена найбільшою мірою та запозиченими префіксами та префіксоїдами мікро-, макро-, над-, анти-, де-, пере- тощо. Наприклад, префіксальний словотвір: under- (недостатність, недовершеність дії): *underestimate, underemployment*; un- (заперечення властивості чи якості): *unbalance, unacceptable*; re- (повторюваність дії): *rebate, reappraisal* [2, с. 471].

Словоскладання, на думку окремих дослідників, є головним напрямом розвитку лексики мови, бо воно – найпродуктивніший тип словотворення. Складні лексичні одиниці розподіляються відносно належності до інших частин мови (функціонально). Велика кількість складних лексем – це складні іменники і прикметники типу *monorail, head-mounted*. Наприклад:

1) *A limited amount of wattage is carried through a length of a monorail, but more than one transformer can be installed to increase the power and allow a larger number of fixtures to be used.* – «Обмежена кількість потужності проходить через довжину монорельса, але для збільшення потужності та можливості використання більшої кількості світильників можна встановити більше одного трансформатора».

2) *Mixed reality (MR) technology has attracted increasing interest in the architecture and construction industry since the commercial availability of headmounted MR devices in 2016.* – «Технологія змішаної реальності (MR) привертає все більший інтерес до архітектури та будівельної галузі з моменту комерційної доступності головних апаратів MR у 2016 році».

Складні дієслова, в більшості випадків, виникають завдяки подальшій деривації, себто такі дієслова виникають від складних іменників, які існували раніше, завдяки конверсії, напр.: *tosnub-nose, todeep-root, tobad-taste*.

Складні прислівники і сполучники складають невелику частину із

загальної кількості всього матеріалу; лексичні інновації серед них не зустрічаються. Лексичні одиниці типу *inside*, *within* закріплені у мові протягом довгого часу. Зміст складної лексичної одиниці полягає у вираженні одного головного поняття, хоча поєднання окремих словотворчих елементів створює додаткове лексико-семантичне значення.

Складні лексичні одиниці утворюються через просте поєднання двох основ, які вже існують у мові, наприклад: *academy-figure* «малюнок». Основна частина складних лексичних одиниць, існує завдяки складним іменникам та прикметникам, напр.: *cherry-stone*, *crankshaft*, *devil-fish*, *egg-cup*; *absent-minded*, *bald-headed*, *brain-sick*, *dustproof*, *near-infrared*.

Серед дієслів, крім того, велика кількість одиниць підпорядковуються подальшій деривації, напр.: *toweekend*, *torock'n'roll*, *toself-love*. Складені лексичні одиниці, що належать до вторинної деривації, так само, мають розділення на дві під-групи. До першої підгрупи віднесемо лексичні одиниці, що утворилися шляхом конверсії з основ складних іменників, напр.: *tosabrerattle* від *a sabre-rattle*, *tosafety-pin* від *a safety-pin*, *toteam-work* від *team-work*. До другої підгрупи віднесемо дієслова, що утворилися шляхом зворотного словотвору із основ складних іменників, наприклад: *toatom-smash* від *anatomsmasher*, *tobeach-comb* від *a beach-comber*, *tocattle-deal* від *a cattle-dealer*, *todish-wash* від *a dish-washer*.

Складні прикметники типу, як *accommodation-free*, *brain-sick*, *brandnew*, *care-free*, *go-slow*, *life-long*, *love-sick*, *radio-active*, *red-hot*, *sky-blue* генеруються з основи іменника, в рідких випадках з основи дієслова або прикметника. До основи іменника приєднується прикметник, надають словам усі характерні ознаки для прикметника. Складні лексичні одиниці проаналізуємо далі з точки зору семантичних ознак першого компонента.

У сучасній англійській мові досить багато складних прикметників такого типу – *absent-minded*, *bald-headed*, *bare-footed*, *chicken-breasted*, *coldhearted*, *even-minded*, *full-mouthed*, *hard-handed*, *ill-fated*, *large-hearted*, *lopsided*, *nevertobe-forgotten*, *one-ideaed*, *ready-made*, *right (left)-*

handed, shorfpaid, single-minded, soft-spoken, two-faced, weak-minded. На даному етапі розвинування англійської мови цей тип складних слів лінгвісти вважають найпродуктивнішим [1, с. 119].

Таким чином, в англійській мові важливу роль у створенні складених термінів відіграють такі чинники як: зміна наголосу, чергування звуків, редуплікація, зворотній словотвір, тому комбінування дії словотвірної та семантичної деривації є основними компонентами.

Список використаних джерел:

1. Товстенко В. Адаптація іншомовних економічних термінів у сучасній українській літературній мові. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: Філологічні науки (мовознавство і літературознавство)*. Київ, 2017. С. 117-126.
2. Чухно Т. Лінгвостилістичні особливості термінологічних сполучень в англійській мові (на прикладі митного дискурсу). *Актуальні проблеми слов'янської філології*. Бердянськ, 2010. С. 471-479.

Даяна ЧУМАШ,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Спеціальності 035 «Філологія (Переклад)»

Полтавський інститут економіки і права,

Університету «Україна»

МОДЕЛЬ КОНВЕРСІЇ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Більшість сучасних наукових поглядів ґрунтуються на баченні природи і генезу мови, його динамічність, відсутність певних меж між частинами мови, адаптивність потреби його носіїв. У зв'язку з цим виникає багато питань, пов'язаних з конверсією мовних одиниць, переходу слів. Функціонування мовної системи переважно визначається розвитком словотвору парадигми, змінюючи існуючі типи словотвору, посилюючи або

понижуючи їх частку продуктивності. Необхідність конверсії полягає в тому, що нині це мовне явище, особливо на рівні англомовних текстів, вважається одним із провідних і найпродуктивніших засобів лінгвістичної економії; і розуміння конверсії може допомогти прояснити деякі важливі питання з морфології, лексики та словотворення, особливо коли здобувачі вищих навчальних закладів вивчають складні випадки лексикології та синтаксису іноземною мовою.

На сучасному етапі розвитку філології як науки термін «конверсія» трактується як «спосіб» словотворення без використання спеціальних словотвірних афіксів; різновиду транспозиції, коли слово переходить з однієї частини мови в іншу відбувається так, що називна форма слова однієї частини мови вживається без істотних змін як представник іншої частини мови. Проблема «конверсії» неодноразово привертала увагу багатьох дослідників, що пояснює часту наявність протилежностей інтерпретації цього явища. Таким чином, дослідники лінгвістичні пропонують одну із версій – вважати «базове слово» і «одиночку», утворену від нього конверсією, однією і тією ж лексемою, але з різними синтаксичними функціями. Натомість прихильники іншого дотримуються протилежної точки зору думка, що конверсія є однією з найпродуктивніших мовні способи творення слів, зокрема сучасної англійської.

Серед багатьох трактувань поняття «конверсія» у лінгвістиці є висхідним значенням «безафіксне словотворення, який базується на зміні парадигми слова без зміни його зовнішнього вигляду»

Особливо цікавим є не лише питання інтерпретації та поняття «конверсія», а й класифікація компонентів конверсії. Сучасна лексикологія виділяє чотири основні типи конверсії, засновані на приналежності компонентів до певних частин мови, і чотири моделі конверсії відповідно.

1. Вербалізація (утворення форми дієслова). Цей тип означає семантичну трансформацію «суб'єкт» – «дія, пов'язані з цією темою»

- water (вода) – to water (поливати, зрошувати);

- plant (рослина) – to plant (вирощувати);
- bill (рахунок) – to bill (давати рахунок);
- drum (барабан) – to drum (грати на барабані)
- flower (квітка) – to flower (розквітати);
- iron (праска) – to iron (прасувати)

2. Субстантивация (утворення іменників). Він триває семантична трансформація, наприклад: «дія» — «предмет як результат дії», «відмітка» – «об'єкт, нагороджений відміткою»

- to look (дивитися) – look (погляд);
- to sleep (спати) – sleep (сон);
- to cry (кричати, плакати) – cry (крик, плач);
- to find (знаходити) – find (знахідка).

3. Ад'єктивация (утворення прикметників). Згідно такої моделі семантична трансформація відбувається згідно схема «предмет» – «ознака явища або предмета»

- christian (християнин) – christian (християнський);
- granny (бабуся) – granny (в старовинному стилі).

Абсолютні субстантивні прикметники мають іменникову парадигму, форми однини та множини. Вони можуть бути пов'язані з різноманітними визначеннями (означеними, неозначеними та нульовими артиклями, вказівними та присвійними займенниками тощо), наприклад: *an official, the official, official, official's, officials', this official, our official*. Певна субстантивация зазвичай вважається прикладом конверсії ($A \rightarrow N$, перетворення прикметника на іменник), хоча це відкрите під сумнів, оскільки це зазвичай є результатом еліпсису атрибутивних фраз.

4. Дієприслівникове утворення (прислівникове утворення). На сучасному рівні розвитку мовної системи цей тип не є продуктивним з урахуванням наявності в мові суфікса –ly

Показово, що в сучасній англійській мові немає дієслів, перетворених з іменників за допомогою суфіксів -ing і -ation. Це обмеження є протиположним до

незліченних випадково перетворених пар більш складної структури, таких як: *to package, to holiday, to wireless, to petition, to reverence*. Таким чином, здається, що конверсію можна назвати високопродуктивним словотворчим засобом у сучасній англійській мові. Словесний фонд англійської мови включає велику кількість слів, утворених шляхом конверсії в різні періоди історії. Бувають випадки традиційного і випадкового перетворення. Традиційна конверсія стосується загальноприйнятого використання слів, записаних у словниках, напр. *to age, to cook, to love, to look, to capture*.

Випадкове використання конвертації також дуже поширене; дієслова та прикметники перетворюються з іменників або навпаки, щоб зробити зміст більш зрозумілим. У сучасній англійській мові є багато прикладів випадкової конверсії, напр. *to girl the boat; when his guests had been washed, mended, brushed and brandied*.

Найпродуктивнішим видом конверсії є субстантивация, причому утворення іменників від прикметників зустрічається значно частіше, ніж утворення їх від дієслів. Менше використовується вербалізація за схемою «іменник-дієслово». Найменш продуктивними видами конверсії є прикметники та адвербіалізація. Основною ознакою конверсії як процесу словотворення є утворення нової лексеми з новим лексичним і граматичним значенням. Відмінною рисою цього явища є те, що відбувається своєрідне переосмислення, «перекручування» значення основного слова. (оригінал) і розглядаючи його з іншого боку. Цікаво, однак, що отримане слово містить частину семантичного значення вихідного базового слова (саме тому більшість конвертованих слів легко реконструювати зі значення та контексту).

Вивчення явища конверсії є одним із можливих шляхів дослідження концептуальних основ розрізнення частин мови, а також розрізнення їх основного та вторинного значень. Динамічність системи частин мови виявляється в здатності слів втрачати ряд лексичних і граматичних ознак, набувати нових, властивих іншим частинам мови, і функціонувати відповідно

до останніх. Водночас важливими чинниками, що зумовлюють виникнення конверсій, є здатність людини встановлювати прості причинно-наслідкові зв'язки у світі, прагнення мовців розкласти частини інформації в більш компактні структури, а також розподілити потік інформації в тексті. Дослідження різноманітних прикладів конверсії дозволяє зробити висновок про зростання обсягу лексичних одиниць, створених на основі конверсійних моделей. Отже, ми різні підходи сучасної лінгвістики тлумачення поняття «конверсія», яке зазвичай тлумачать як безафіксну словотворчість, засновану на зміні парадигми слова без зміни його матеріального вираження. Встановлено, що лінгвісти виділяють чотири основні види конверсії: вербалізацію, субстантивацію, ад'єктивізацію, адвербіалізацію.

Список використаних джерел:

1. Верба Л.Г., Верба Г.В. Порівняльна лексикологія англійської та української мов : навч. посіб. Вінниця, 2003. 160 с.
2. Дубравська Д. М. Конверсія як продуктивний спосіб поповнення словникового складу англійської мови. Лінгвістика ХХІ ст.: нові дослідження і перспективи. Київ : Логос, 2010. С. 70–87.
3. Кійко С. В. Омоніми в мові і мовленні. Чернівці : Родовід, 2014. 544 с.
4. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця. «Нова Книга», 2003-448 с.
5. Шипнівська О. О. Структурно-семантичні та функціональні характеристики міжчастиномовної морфологічної омонімії сучасної української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2007. 21 с.

Віталій ШКЛЯРУК,
здобувача першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти (2 курс) спеціальності 081 «Право»,
Дніпропетровський Державний університет внутрішніх справ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвиток України відбувається як європейської держави, яка виборола своє право називатися європейською державою війною. Однак, при цьому прогресивний розвиток України можливий тільки завдяки розвитку англійської мови в Україні. Цифровізація всіх сфер суспільного життя обумовлює потребу в вивченні англійської мови. Тому, в рамках дослідження особливо актуальним постає дослідження англійської мови і її розвитку в Україні.

Сьогодні в Україні відбувається стрімке впровадження англійської мови у всі сфери суспільного життя. Це зумовлено насамперед тим фактом, що чим вищі показники володіння англійською, тим вищі показники того, що в країні розвивається наука, фахівці конкурентоспроможні талановиті. У таких країнах розвиваються технології, вчені створюють унікальні проекти, які корисні не лише для мешканців їхньої країни, а й для мешканців усього світу.

Чому високий показник рівня освіти та інновацій у тих країн, рівень англійської в яких вищий за середній? Тому що фахівці та науковці мають можливість спілкуватися з людьми з інших країн, черпати нові ідеї та натхнення, вислуховувати різні думки на ті чи інші ситуації. Вони можуть легко читати іноземну літературу, знайомлячись із думкою інших учених. Світ відкритий перед ними, і вони творять для світу [1].

Крім того, необхідно зазначити, що на сьогодні в Україні функціонує низка мовних шкіл, проводяться класруми, проводяться різноманітні заходи, які безпосередньо спрямовані на розвиток англійської мови як серед

молодого покоління, так і серед громадян України старшого віку, і навіть пенсіонерів.

Таким чином, можемо констатувати, що англійська мова на сьогодні має важливе практичне значення як для звичайних пересічних громадян, так і для наукової спільноти.

На важливість англійської мови звернуло увагу Міністерство культури та інформаційної політики України. Так, зокрема, відмічаємо, що Міністерство культури та інформаційної політики України працює над законопроектом щодо встановлення особливого статусу англійської в Україні як мови міжнародного спілкування.

- встановлення особливого статусу англійської мови в Україні як міжнародного спілкування;

- значне розширення сфери застосування англійської мови в нашій державі;

- англійська мова буде обов'язковою в окремих громадських сферах життя, де присутні міжнародні комунікації [2].

Отже, з вищезазначеного випливає, що англійська може набути в Україні статусу мови ділового спілкування. Цю мову використовують у діловому спілкуванні «в усьому цивілізованому світі», і якщо Україна надасть їй такий статус, це «сприятиме розвитку бізнесу, залученню інвестицій та прискоренню євроінтеграції України».

На нашу думку, такий підхід є досить актуальним, а тому буде цілком доречно на законодавчому рівні закріпити статус англійської мови як другої ділової мови в Україні.

Таким чином, можемо зробити висновок, що сьогодні англійська мова в Україні розвивається надзвичайно стрімко, а тому цілком закономірно, що вона може отримати в Україні офіційний статус.

Список використаних джерел:

1. Динаміка володіння англійською мовою за останні 7 років. URL: <https://enguide.ua/ru/magazine/dinamika-vladeniya-angliyskim-yazykom-v-ukraine-za-7-let>. (дата звернення: 30.11.2022).
2. Полякова В. В Україні запропонували розширити статус англійської мови. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:eYqWnPb7DZwJ:https://www.rbc.ru/politics/12/08/2022/62f64fad9a794758b757b343&cd=6&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>. (дата звернення: 30.11.2022).
3. Англійській мові в Україні є особливий статус. Ініціатива Мінкульту. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2022/08/12/7363007/>. (дата звернення: 30.11.2022).

Яна ЯНОВСЬКА, Олександр ЩЕРБАК,
здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності «Хімічна технологія та інженерія»
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ З ВИКОРИСТАННЯ ЧОЛОВІЧИХ ІМЕН В БЛАГОВІЩЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ М. ХАРКОВА В ХІХ СТ.

Вивчення чоловічих імен є цілим пластом української культури та філології. Від них найчастіше утворювалися прізвища (за патронімічним принципом), вони використовувались у другому поколінні нащадків (як побатькові), ними у честь дідів та інших родичів називали новонароджених. На жаль, дана тема практично не висвітлена у наукових роботах, хоча становить чималий інтерес, як історичний і культурознавчий, так і філологічний.

Досліджуючи чоловічі імена, які використовувались сто-сто п'ятдесят років тому, легко визначити, що чимала їх кількість зникла, але широко

використовуються, як основа прізвищ. За прикладами далеко ходити не потрібно. Хто бачив сьогодні хлопчика з іменами Євдоким, Євстафій, Лаврентій, Спиридон, Феоктіст, Прокопій, Тихон, Трофім, Макар, Мартин тощо? А от прізвища, утворені від цих колись розповсюджених імен – не рідкість. Це, насамперед, було пов'язано з правилами написання імені, по батькові та прізвища в Російській Імперії.

Наприклад, чоловік, якого сьогодні зовуть Микола Петрович Семененко, сто п'ятдесят років тому писав би свої паспортні дані дещо інакше: Микола Петров син Семененка. А його умовна жінка з іменем Олена Семенівна Семененко писалася б: Олена Семенова, дочка Семененко.

Враховуючи, що велика кількість селян отримали прізвища лише після скасування кріпацтва в 1861 р, не дивно, що патронімічні прізвища домінують не лише у українців, но і серед усіх жителів пострадянського простору.

Доходило до курйозів. Рідний батько видатного аварського поета Расула Гамзатова мав прізвище Цадаса. Расул Гамзатович отримав власне прізвище від імені батька і став Гамзатовим, а Гамзат Магомаєвич отримав прізвище від назви рідного аулу – Цада. Таким чином, батько та його рідний син, обидва класики аварської (і радянської) літератури мали різні прізвища.

В ХІХ ст., за даними церковних книжок Харківської губернії, у яких і реєстрували новонароджених, серед чоловічих імен традиційно домінували імена Олександр та Микола. Носіями цих імен була більшість російських імператорів ХІХ ст. (За винятком Пала І, усі наступні імператори були Олександрями, або Миколами). Широко використовувалися у наших предків імена Олексій, Анатолій, Андрій, Антон та Антоній, Аркадій, Артемій, Афанасій, Борис, Валентин, Валерій та Валеріан, Василь, Веніамін, Віктор, Віталій, Володимир, Всеволод, Георгій, Герман, Григорій, Даниїл, Дмитро, Євген, Ігор, Ілля, Йосип, Кирило, Костянтин, Лев, Леонід, Максим, Марко, Михайло, Микита, Олег, Павло, Петро, Пилип, Роман, Ростислав, Семен, Сергій, Федір, Яків.

Цікаво, що в метричні книги православних церков вносилося своєрідне написання імен. Наприклад, не Степан, а Стефан; не Дмитро, а Димитрій; не Захар, а Захарій; не Іван, а Іоанн; не Гнат, а Ігнатій; не Макар, а Макарій; не Федір, а Феодор; не Феофан, а Феофаній. Щодо імені Георгій, то воно об'єднувало у ті часи імена власне, Георгія, Єгора та Юрія. Сьогодні це не одне, а три окремих імені, які не є тотожними. Ім'я Юрій до революції майже не використовувалось, хоча потім чимало хлопців змінювали своє ім'я Георгій на Юрій.

Звичайно, велика кількість імен вийшли з моди, та сьогодні, якщо практично не зникли, то використовуються дуже нечасто. Це досить поширені сто років тому імена: Архип, Арсеній, Африкан, Гавриїл, Єфрем, Захар Зот, Ігнатій, Ієремія, Іларіон, Іоакім, Іоасаф, Ісидор, Леонтій, Макар, Мартин, Митрофан, Никанор, Никифор, Никтополіон, Онуфрій, Осія, Пантелеймон, Прокопій, Порфирій, Рафаїл, Савва, Серафім, Сільвестр, Сократ, Спиридон, Степан і Стефан, Тарасій, Тимофій, Тихон, Трофім, Феодосій, Феоктіст, Феофан, Харалампій, Ераст, Еміль, Юлій,

Таким чином, частина чоловічих імен широко використовувалися не лише сто п'ятдесят років тому, а й сьогодні. Таких імен, майже половина від усіх варіантів. Більша частина чоловічих імен сторічної давнини не використовуються сьогодні, хоча деякі з них стали основою прізвищ, які масово отримували селяни, починаючи з 1861 р., з скасування кріпацтва.

Список використаних джерел:

1. Державний архів Харківської області. Ф-40, оп. 121. Спр. 1-534. Православні церкви м. Харкова 1870-1919 рр.

Олена СЕМЕНИШИН,

аспірантка спеціальності 035 «Філологія»

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Науковий керівник: Олександр Леута,

доктор філологічних наук, професор,

професор кафедри української мови

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЇ ІМУНІЗАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Комунікативна стратегія імунізації передбачає реалізацію тактики використання універсальних висловлень, що залучає психологічні механізми, які стосуються бажання людини належати до певної спільноти [2, 516]. Аналіз мовних рефлексій і мовного самовідчуття громадян колишньої НДР, проведений у 1994 – 1996 рр. під керівництвом У. Фікс виявило не тільки суттєві зміни у мовній практиці, але й різне ставлення до них з боку громадян, а також те, що почасти конформісти вдаються до «імунованих мовних стратегій», щоб виправдати свою прихильність до колишніх політичних настанов (і наявності в НДР двох мовленнєвих практик – офіційної і неофіційної), то «нонконформісти» виявляють високий ступінь схвалення нових явищ у суспільстві [4, 43].

Стратегія імунізації формується за допомогою міфологізації образу політика. У її межах наявні дві діаметрально протилежні моделі побудови міфологем: наративу (функціонує в передвиборчій рекламі) і висловлення (функціонує в політичній афористиці). Міф-нاراتив представлено штампованими словосполученнями: *мужній лідер, віра у краще, наша сила – у єдності, віра у власні сили*. Політичні міфи виступають не лише інструментом маніпуляцій, але й своєрідним парканом, що відділяє у суспільній свідомості «свою» територію від «чужої». Серед сучасних політичних міфів – міф про

«реформи», суспільство рівних можливостей, європейський вибір та інтеграцію в Європу, «єдину Україну». У сучасних умовах Україна балансує між пошуками шляхів свого «відродження» та «європейським вибором», що стає ще одним міфом. У масовій свідомості європейський вибір набуває міфічного образу раю та безпроблемного життя («євроремонт», «євро вікна», «безвізовий режим» тощо) [1, 130].

Ідеологізація політичних міфів створює ефективну домінуючу систему ідей і поглядів у суспільстві. Міф слугує створенню ілюзорної картини дійсності, що розкриває сучасність у вигідному для представника влади плані. Політика асоціюється з участю в міфологічних битвах, організованих людьми, зануреними в міфологічний простір. Їх сутність полягає в боротьбі за збереження власного міфу та руйнування міфу опонента. «Власний» міф повинен стати домінуючим, своїм «чужий» – викривається як фальшивий і шкідливий через сучасне побутування.

Політичний міф спочатку – завжди вигадка, за якою у міфотворця і міфоспоживача може виникати відчуття реальності. Крім того, міфи виконують різні функції в етносвідомості, загалом, заповнюючи світоглядні лакуни: те, що не можна пояснити, отримує пояснення міфом, у це вірять, це стає стереотипом, коригує норми й цінності, культурні преференції народу, забезпечує етнічну ідентичність, самозбереження й розвиток етносу [5, 175]. А. Мороз зауважує, що зрозуміти, чи об'єктивно пізнати природу політичного міфу нереально, адже він переважно ґрунтується на вірі та стереотипах. Однак це не обов'язково означає, що явище політичної міфології в політичному процесі має суто негативне значення. Однією з важливих позитивних якостей політичних міфів є здатність об'єднувати людей навколо певної ідеї [3, 24].

Політичні міфи можуть залишатися ефективними залежно від здатності звертатися до конкретизованої потреби людини, що розвивається у політичній площині. Дж. Кемпбелл зауважував, що успішний міф – це той, який здатний виконувати різні функції [6, 37]. Для політичних міфів відчуття причетності

та/або досягнення консенсусу щодо використання політичної влади здатне посилити ефективність впливу, забезпечивши в суспільній свідомості «іммунітет» до сприйняття хибного тлумачення реальності. Наприклад, міф який є доволі поширеним в українському політичному дискурсі «*віра в краще майбутнє*» залежить не від детальних описів розвитку українського суспільства, а від апеляції до соціальної групи чи особи, яка потенційно має можливість покращити свою долю, зробивши правильний вибір. Під час виборів найактивніше використовують політичні міфи та інтенсивно закладають їх у свідомість громадян, що негативно впливає на громадську думку та рівень раціонального у світогляді суспільства.

Список використаних джерел:

1. Коробанова О. Л. Міфи і реальність у політичній свідомості молоді. Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Сер. Психологія. 2016. Т. 21, № 1. С. 125–136.
2. Масель Ю. С. Загальна характеристика стратегій та тактик маніпулювання в англomовній політичній рекламі. *Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Ч. 2, (105). С. 514–519.
3. Мороз А. С. Міфологізація політичних цінностей в контексті президентської кампанії 2010 року. Віче. 2010. № 2(263). С. 23 – 25.
4. Нагорна Л. В. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. Київ: Світогляд, 2005. 315с.
5. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля. 2008. 712 с.
6. Campbell J. *The Inner Reaches of Outer Space: Metaphor as Myth and as Religion*. New York: New World Library. 2012. 176 p.

ЗМІСТ

Ахібалова Г., Кархова Д.	Idiomatization of the media language as a means of text`s intellectual capacity enrichment	3
Борисова Т.	Формування комунікативної компетентності б студентів-медиків при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням	6
Боряк І.	Основні труднощі перекладу англійських термінів у галузі інформаційних технологій	10
Воловик Л.	Напрями дослідження термінів та терміносистеми	13
Демченко Н.	Особливості фразеології у французькому мовознавстві	19
Дроздова І.	Навчання професійного мовлення як важлива лінгводидактична проблема	23
Заїка В.	Вплив «Триади К. Роджерса» на успішність комунікативної взаємодії суб'єктів по спілкуванню	25
Маленко О.	Навчальна комунікація онлайн-повсякдення: сформовані й несформовані компетентності	28
Матвієнко Л.	Translation of modern business presentations	32
Мудра С.	Комунікативні аспекти мови: формування мовних компетентностей у студентів закладів вищої освіти України	35
Ніколаєнко Ю.	Формування соціокультурної компетентності майбутніх перекладачів на заняттях із лінгвокраїнознавства	39
Панчишин С., Добровольська С., Опир М.	Technical neologisms: formation, ways of translation	42
Панасюк І.	Experimental investigation of the internal structure of the mental lexicon of the translator in the process of translation from the psycholinguistic point of view	45

Рябокінь Н.	Медійний дискурс як сфера суспільної комунікації	49
Сирота Ю.	The peculiarities of interpreting of bible idioms with the component 'heart' into ukrainian	51
Алахвердієва Р.	Художні особливості лірики Г. Гейне («Книга 53 пісень»)	53
Антипко А., Приходько А.	Проблеми терміноутворення в новітній історії України	58
Біляченко С.	Неологізми в англійській пресі як відображення розвитку мови	61
Ватраль А.	Перекладацькі трансформації в перекладі казки Ганса Крістіана Андерсена «Снігова королева» з англійської мови українською	74
В'юн І.	Аспекти використання автентичних матеріалів для вивчення німецької мови у старших класах	77
Гриценко А., Малахова І.	Абревіації в молодіжному інтернет-дискурсі, їх прагматичний потенціал (на матеріалах блогів у соціальних мережах)	80
Душка Ю., Жорткіна Н.	Деякі питання з використання жіночих імен у Благовіщенській церкві м. Харкова в ХІХ сторіччі	83
Заєць Є.	Евфемізми та дисфемізми в політичному дискурсі (лінгвоперекладацький аспект)	86
Заливчий І.	Особливості перекладу англомовних термінів комп'ютерної тематики	90
Йосипенко А., Рибченко С., Слободянюк М.	Features of the translation of art course	93
Кириленко Д.,	Деякі питання утворення прізвищ та їхнього змінювання в родовому відмінку	94

Пан К.

Клименко Д.	Сучасні тенденції розвитку мови	97
Кузіна А.	Антична тема в драматургії Лесі Українки	99
Кузьменко А., Коваленко Н.	Peculiarities of translation of english poetry	103
Кузьменко Ю., Недяк А.	Словоскладання як основний спосіб творення нових слів	105
Кушнірова О., Кордюк Л.	Інформативність та експресивність як основні принципи формування фоносемантичної конотації у художньому творі	109
Левченко Ю.	Країнознавча аспектизація як основа становлення і розвитку комунікативної компетенції	112
Магльона А.	Поєднання стратегій доместикації та форенізації при аудіовізуальному перекладі	115
Набатова А.	Передачі скорочень у перекладі: деякі аспекти	119
Пікалова В.	Стильові ознаки модернізму у творчості Франца Кафки	124
Подмогильна Ю.	Практичні питання медичного дискурсу в англійських наукових текстах	129
Прохор О., Капіталова Т.	Особливості перекладу інтернет-дискурсу	132
Радишевська О.	Особливості юридичного перекладу рішень міжнародних судових установ: виклики для української судової системи	134
Савлук Д., Пурей Д.	Про по батькові у ХІХ сторіччі	137

Світлична К.	Особливості перекладу англомовних абревіатур у науково-технічному тексті	140
Серга Н.	Формування міжкультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов	143
Скрипко І.	Гендерні особливості німецькомовного політичного дискурсу на матеріалі передвиборних політичних промов Олафа Шольца та Аннилени Бербок	145
Соболь В., Тельнов А.	Історичні нариси розвитку української мови в новітній історії України	151
Сороченко М., Шахов С., Мохаммед А.	Peculiarities of translation of rhymed and non-rhymed poetry	154
Терентьева Л., Метелевська Д.	Деякі питання термінотворення	156
Удовіченко О.	Проблемні питання при перекладі англійських модальних дієслів українською мовою	158
Хілобок М.	Проблематика роману «Механічний апельсин» Ентоні Берджеса	161
Чіп Л.	Складені терміни в економічній термінології англійської мови	166
Чумаш Д.	Модель конверсії в сучасному англомовному середовищі	169
Шклярук В.	Сучасні тенденції розвитку англійської мови в Україні	174
Яновська Я., Щербак О.	Деякі питання з використання чоловічих імен в Благовіщенської церкві м. Харкова в ХІХ ст.	176
Семенишин О.	Прагмалінгвістична організація стратегії імунізації в українському політичному дискурсі	179

Наукове видання

**СУЧАСНІ ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЇ: ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРИКЛАДНА
ЛІНГВІСТИКА**

Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції

9 грудня 2022 р., м. Полтава

Відповідальний редактор – Наталія Рябокiнь

Комп'ютерний набiр – автори рукописiв

Електронне видання

Пiдписано до оприлюднення 14.12.2022 р. Формат 60x84/16.

Гарнiтура Georgia Ум. друк. арк. 7,6